BERTOLDO ŞI BERTOLDINO
Prelucrare după o poveste populară italiană
Adriana Lăzărescu

© Editura NICULESCU SRL, Bucureşti, 2002 Adresa: 781821 — Bucureşti, Sector 1 Str. Octav Cocărăscu 79, Tel/Fax: 222.03.72 Tel.: 224.24.80, 223.25.05 E—mail: edit@niculescu.ro Internet: www.niculescu.ro
Grafică: *Octavia Ţarălungă*
Procesare computerizată: *Carmen Ţenescu*
Tipărit la Semne '94

ISBN 973—568—620—1

Secolul al XVI—lea italian — *il Cinquecento* — a fost plin de contradicţii, pe de o parte o înflorire a manifestărilor legate de raţiune şi cultură, iar pe de alta, o decădere prin excesul manifestărilor de tip cavaleresc.

Artele şi literele au fost mai fertile ca oricând, ignorând declinul politic şi economic al Italiei. Curţile roiesc de aceeaşi viaţă strălucită şi fastuoasă, orgolioasă de prezenţa atâtor oameni de artă şi cultură. Printre mulţi alţi poeţi şi naratori ai vremii s—a înscris şi **Giulio Cesare dalia Croce,** între anii 1550—1609, de profesie tâmplar, pe adevăratul nume Giulio dalia Lira, născut într—o localitate din preajma oraşului Bologna, unde a şi rămas până la sfârşitul vieţii.

Giulio Cesare dalia Croce s—a impus cu o poveste cunoscută în lumea întreagă, datorită iscusinţei ascuţite a acestui geniu popular, agreat de toate mentalităţile.

Povestea lui Cesare dalia Croce este în realitate reluarea uneia numite *Disputele lui Solomon cu Marcolfa,* cunoscută în latină încă din secolul al Xll—lea şi redată printr—o acţiune petrecută la Curtea regelui longobard Alboino, ucis în anul 572 de propria soţie, Rosamunda, şi proprii sfetnici.
Personajele legendei de faţă sunt Bertoldo şi fiul său Bertoldino, ţăran hâtru ajuns la Curtea acestui rege, mai întâi singur, apoi cu fiul său, amândoi motiv de amuzament, satiră şi înţelepciune, rămase în anonimat.

Zeflemitor din fire, legendarul Bertoldo a cucerit atenţia regelui Alboino care i—a apreciat încă de la început iscusinţa lui moralizatoare de care nu s—a mai putut lipsi, în ciuda unei îndrăzneli fie şi naive. Totuşi Bertoldo nu era un măscărici sau un bufon banal şi ridicol, spre încântarea regelui şi a curtenilor lui perfizi, ci era personificarea înţelepciunii naturale şi moralizatoare care speria uneori pe regele însuşi, a cărui minte era inferioară ţăranului nostru.

Cândva, în mult îndepărtate vremuri, cu sute şi sute de ani în urmă, trăia regele longobarzilor, pe nume Alboino. Şi dintre toate cetăţile Italiei, deoarece domnia Iui se întindea cât vedeai cu ochii, în aproape toată Italia, pe Alboino cel mai mult l—a ispitit cetatea Veronei, când a fost să—şi aleagă lăcaş pentru Curtea sa domnească, în tot ţinutul stăpânit de el nu se vorbea decât de bunătatea şi de blândeţea lui, de i se dusese vestea până dincolo de hotare.

Hărăzit cu o inimă de aur, ori de câte ori avea de împărţit dreptate celor ce îl slujeau, îngăduinţa şi milostivenia îi îndrumau firul gândirii, încât hotărârile lui erau dintre cele mai înţelepte.

Tot pe vremea aceea, în Bretagnana, un sătuc din atâtea câte se numărau în regatul lui, îşi ducea zilele şi un ţăran, numit Bertoldo: pe cât de slut la chip, pe atât de caraghios la trup. Dar cum în cumpăna vieţuitoarelor se întâmplă să mai pice şi câte o fărâmă de bine, când talerul încărcat de rău atârnă mult prea greu, tot aşa i—a picat şi lui Bertoldo de la ursitoarele lui ceva. îngrozite, când au văzut ce pocitanie a venit pe lume, s—au gândit să—i pălească într—un fel urâţenia aceea a chipului, cu frumuseţea spiritului. Şi întocmai aşa a fost. I—au dat o minte ageră şi ascuţită, de nici cumătră vulpe din poveşti nu l—ar fi putut duce de nas, mintea ei nepărând mai aprigă decât a gâştii, în faţa născocirilor lui Bertoldo. Nici nu se pomenea ca el să nu găsească vreodată răspuns la cea mai întortocheată întrebare, şi ticluia răspunsul cât ai clipi, de—i uluia pe toţi cei de faţă, care oricât şi—ar fi frământat mintea, tot n—ar fi găsit răspuns mai potrivit şi mai plin de duh. Şi atunci toţi uitau că bietul Bertoldo era hâd şi că abia—abia dacă întrecea ca stat, cu o şchioapă—două, un pitic. în schimb, avea capul mare ca bostanul pârguit în vrej, cu păr roşcat ca morcovul, de—i stătea tot ca ţepii de arici în cap; în stânga şi în dreapta două urechi, de nu se mai terminau, ca de măgar, fruntea vălurită toată ca faţa apei gonită de suflarea vântului, ochii tulburi şi genele drepte şi lungi şi ele tot roşcovane. Nasul era mare şi borcănat, cu nările largi, gura strâmbă şi cât o peşteră, cu doi colţi ca de mistreţ, de te băgau în răcori la prima vedere. Trupul, aşa cum era de schimonosit, se sprijinea pe două fuse de picioare, de gândeai că ţineau de alt trup şi nu de al lui. Laba piciorului, mare; umbla veşnic încălţat cu două cizme înalte, mai dihai că ale Motanului încălţat, cu tocuri groase şi scâlciate, care îi acopereau rupturile, şi în cel mai fericit caz, cârpelile ciorapilor; căci bogat numai la spirit şi nu la pungă era Bertoldo. Purta o tunică scurtă până la genunchi, cum purtau pe atunci ţăranii din Longobardia, din pânză de sac, legată cu o sfoară groasă la mijloc.

Stârnea însă fără voia lui un râs de nu ţi—l mai puteai stăpâni de câte ori îşi punea pe cap pălăria, de altfel, singura pe care o avea, mare cât roata carului, şi totdeauna mototolită.

Zeflemitor din fire, hazliu, când începea să—şi răstoarne sacul de snoave şi de cimilituri, el descreţea frunţile sătenilor istoviţi de muncă, ajungând omul cel mai căutat din sat, ba chiar şi cel mai preţuit, fiindcă îl ducea mintea şi la treburile mai serioase, şi anume: când se ivea vreo pricină de sfadă în sat, între doi vecini, sau între o ţărancă şi un ţăran sau altele asemănătoare, Bertoldo fără multă pierdere de vreme, cu dreptate, le desluşea, şi totdeauna plecau cu toţii mulţumiţi de la el, fiindcă ştia cum şi în ce fel să—i împace şi să—i sfătuiască numai de bine.

Ţăranii, consătenii lui, aveau ce câştiga din toate poveţele primite. Mai puţin avea de câştigat sărmanul Bertoldo de la ei. într—o zi, nu ştiu cum se făcu, fiind el mai plictisit şi mai trist ca oricând, i se năzări să—şi părăsească satul şi să vrea să ajungă, nici mai mult, nici mai puţin, decât în cetatea Veronei, la Curtea Domnească, unde el era convins că o să se împrietenească cu curtenii şi, de ce nu, chiar cu craiul cel mare.

Şi, cum de la gând la faptă pentru unii cale lungă nu—i, iată—l pe Bertoldo, ca prin farmec, în inima târgului din Verona. Şi ce—i fu dat să vadă şi să audă, de cum se întâmplă să se afle şi el printre veronezi? Două femei, mai—mai să—şi ia zilele una alteia, din pricina unei biete oglinzi; fiecare ţipa cât o ţinea gura că oglinda e a ei. Când se întărâtaseră ele mai tare, de se împroşcau în neştire cu vorbe de ocară, iată că apare pe acolo şi un slujitor al regelui. Pe un ton blând, el le pofteşte la Curte, unde, le făgăduia el, avea să li se împartă adevărata dreptate.

Pe loc s—au potolit amândouă femeile, ca vrăjite, la gândul că se vor duce înaintea regelui cel drept şi bun, care fără îndoială că le va mulţumi cu hotărârea lui ce nu da greş.

Se grăbi fiecare să ajungă mai iute la ea acasă, să se gătească cât mai frumos, ca apoi să se înfăţişeze cât mai repede la Curtea Domnească.

Bertoldo, urmărind, cu sau fără voia lui, la târg, toate câte se petrecuseră, le—a luat urma şi, o dată cu ele, s—a strecurat şi el la Curte. Teamă nu—i era să pată vreun necaz, că vestea blândeţii şi mărinimiei regelui ajunsese până în satul lui. Aşa că—l îmbie curajul şi din câte scaune văzu el înşirate acolo, la Curtea craiului, nu ştiu cum se făcu de—l alese pe cel mai apropiat de scaunul regesc. Numai ce s—a aşezat, şi curtenii l—au şi luat la ochi, şi nici că s—ar fi putut altfel, fiindcă nu era el fiinţa să treacă neobservată; dimpotrivă, urâţenia lui, atât de mare pe cât de rară, ademenea privirea oricui, la fel ca şi o frumuseţe. Regele, nedumerit de ce—i vedeau ochii, se întreba ca toţi ceilalţi cine o mai fi şi pocitania aceea, de cuteza atâta? Şi nestăpânindu—şi curiozitatea, îl întrebă direct şi fără ocolişuri cine era şi ce hram purta. Şi tonul lui parcă pierduse din blândeţe, ba chiar se întrezărea o fărâmă de dispreţ şi nemulţumire.

—Cine eşti tu? Şi ce vânt te—aduce printre noi? îl întrebă regele.

—Domol, domol, că n—am venit cu gânduri rele. Sunt şi eu o făptură omenească, deşi nu par a fi întocmai, începu Bertoldo fără sfială, privind pe rege verde în ochi. Şi vântul care m—a mânat e numai setea de a vedea ce n—am văzut şi de a auzi ce n—am mai auzit. Ce vreţi? Omul cutreieră, vede, aude, cerne... Eu, bunăoară, ţineam morţiş să văd Curtea Domnească.

—Şi când ai mai apărut şi tu pe faţa pământului? continuă regele cu întrebările.

—Când mamei mele i—a sosit sorocul, m—a adus şi pe mine în astă lume. Mai multe o fi ştiind ea, deoarece a ei era grija, atunci, şi nu a mea.

—Dar de unde eşti tu?

—Din câte *băzmesc* părinţii mei şi vecinii, din satul Bretagnana, de sub stăpânirea ta. Eu însă n—aş putea jura, căci eram prea mic la naştere, să mai pot ţine minte până acum.

—Îţi mai trăiesc părinţii? Ai fraţi, surori?

—Din câte ştiu eu, la plecare îi aveam pe toţi în viaţă. Dar, pesemne că or fi murit. Până să plec, când să le spun că—i las cu bine, n—am mai avut cui, fiindcă ei dormeau cufundaţi într—un somn adânc, de părea să fi fost cel din urmă. Şi cum somnul vieţii e aidoma somnului morţii, cu greu osebeşti, de la câţiva paşi, de—i unul sau de—i celălalt, aşa că cine poate şti de s—au mai trezit în lipsa mea, ori ba?

—Îmi place că eşti ager la minte şi ştii a ticlui cu iscusinţă vorbele, păru încântat regele. Ia să—mi spui acum cu ce seamănă vasul fără fund ce nu—l poţi umple niciodată?

—Cu lăcomia nesătulului, se repezi Bertoldo.

—Ce—I arde mai tare pe om după ce şi—a pus pirostriile pe cap?

—Limba afurisită a nevestei şi sluga necredincioasă.

—Care—i boala cea mai rea şi nici leac nu are?

—Dacă nu—i nebunia, e prostia.

—Ce caută un om necăjit şi nu vrea să găsească?

—Găurile din cămaşă şi şoarecii din casă. înveselit de şuguielile lui Bertoldo, regele se *învoioşi* mai departe cu tot felul de nebănuite întrebări.

—Ce cusur au tinerii?

—Sunt avizi.

—Dar bătrânii?

—Sunt avari.

—Care—i cel mai rău cusur al negustorului?

—Înşelătoria.

—Ce pisică te mângâie mai întâi cu lăbuţa şi când n—o vezi scoate ghearele şi te zgârie?

—Prietenia mincinoasă.

—De ţi—aş cere apă în ciur să—mi aduci, cum ai face?

—Aş aştepta vremea ca mai întâi să îngheţe apa.

—Cum ai prinde un iepure fără să alergi după el?

—Aş aştepta să vină el la mine, fie şi fript la tavă.

Regele, înveselit de ţăranul—măscărici, care se întrecea în răspunsuri şugubeţe, îi punea mereu întrebări, una după alta, pe nerăsuflate, de se rostogoleau întrebările şi răspunsurile mai grozav ca mingile când se dau de—a dura din înaltul scării până la ultima treaptă.

—Ce—i mai iute ca fuga iepurelui urmărit?

—Gândul.

—Dar vorba ce—i?

—E căruţa gândului, că doar ea îl poartă.

—Care—i cea mai gustoasă băutură?

—Cea băută în casa altuia, mai ales, cea de la Curţile Domneşti şi nu cea cumpărată pe bani, la târg.
—Pe cine—l chemi şi—ţi răspunde, îl auzi, dar nu—l vezi?
—Ecoul.
—Cine îmbătrâneşte doar după o lună?
—Chiar luna.
—Cine, pe măsură ce—aleargă, e mai rece şi nu mai caldă?
—Apa.
—Straşnice răspunsuri! exclamă regele. Ai un cap nemaipomenit. De ţi l—am putea privi pe dinăuntru şi nu pe dinafară. Cere—mi orice şi—ţi voi împlini dorinţa.
—O, rege, nu te grăbi să dai ceea ce nici tu n—ai! Eu caut fericirea.
—Şi ce, eu nu o am? se nelinişti craiul. Cine—i mai fericit ca mine? Nu domnesc eu asupra tuturor, de pe acest tron înalt?
—Cu cât e mai înalt cu atât poţi cădea mai iute şi mai de sus. Ca mâine te poţi prăvăli, fiindcă numai dreptatea, adevărul şi înţelepciunea sunt veşnice, bolborosi Bertoldo.
—Bertoldo, tu nu vezi că toţi curtenii mă slujesc? Nu vezi cum abia aşteaptă să le spun o dorinţă de a mea, şi mi—au şi împlinit—o? Asta nu înseamnă fericire? Putere? Puterea de a căpăta tot nu—i fericire?
—Şi furnicile mişună în jurul copacului, dar pe ascuns îi rod tacticoase scoarţa, nu se lăsă bătut Bertoldo.
Dar şi regele se încăpăţâna să—i ţină piept.
—Toţi mă copleşesc cu măguliri, spuse regele mai departe.
—Totdeauna viclenii îi măgulesc pe cei slabi la minte, pentru ca amăgindu—i să le poată stoarce tot ce vor ei. N—ai auzit de povestea corbului şi a vulpii? Atâţia slujitori credincioşi ai înjur, câţi iepuri prinzi în biserică.
Şi atunci curtenii l—au privit cu alt ochi, aidoma celui ce avea un ochi orb.
—Eu strălucesc ca un astru printre celelalte stele mici, aşa că răutatea ta nu mă atinge, îi răspunse regele, care simţea că, încet—încet, Bertoldo, îl va scoate, până în cele din urmă, din sărite. Preţuiesc isteţimea minţii tale, mai vorbi craiul şi dacă de—asta ai venit la Curte, ca să te numeri printre curtenii mei, sunt gata să te primesc.
—Nimic pe lume nu—i mai de preţ ca libertatea! Nu de—asta am venit, ca să mă leg în lanţuri aici, răspunse Bertoldo.
—Atunci de ce ai luat atâta cale? se uimi regele, nu prea dumerit.
—De ce? Ca să mă lămuresc cu ochii mei dacă într—adevăr un rege e mai presus de ceilalţi muritori de rând. Dacă el îi domină pe cei din jur precum clopotniţa din satul meu căsuţele umile din jurul ei.
—N—oi fi eu mai mare ca stat, ci ca putere, se înfierbântă regele. Doar n—ai fi vrut să vezi un uriaş; mă faci să râd!
—Când nu—i prostesc râsul, e nebunesc! îndrăzni Bertoldo.
—Ţăran răutăcios, uiţi în faţa cui te afli! se răsti craiul şi—l privi cu ochi de piatră.
—Asta—i firea ţăranului, el duce în spinare poveri de veacuri, ca să—ţi fie ţie bine sau altora ca tine.
—Piei, obrăznicătură!
—Ia aminte, că de mine nu scapă nimeni uşor! Eu sunt întocmai ca muştele cele obraznice, le dai pe uşă afară şi ele vin pe fereastră. De ce le goneşti, de—aia se întorc!
—Să cutezi numai să faci altfel şi unde—ţi stau picioarele îţi va sta şi capul! Ca muştele să vii! învăluit în nor de muşte, să nu te poţi vedea de ele sau să nu mai dai deloc pe aici!
Zeflemitor ca întotdeauna, Bertoldo râse, căci el avea după acum în minte cum şi în ce fel să facă, să—l uluiască pe rege cu născocirile lui.
Se întoarse într—un suflet înapoi în satul lui şi luând pe nerăsuflate o biată mârţoagă răpciugoasă din grajd, cu spinarea toată jupuită, pe care dănţuiau o sumedenie de muşte, o încalecă şi într—un nor de praf şi un nor de muşte, o porni în goana mare, de ajunse mai iute ca gândul în faţa regelui. Mai—mai să nu—i vină să—şi creadă ochilor, că într—aşa scurt timp Bertoldo şi—a putut ţine vorba, deşi făgăduiala părea greu de împlinit. De ciudă, lui Alboino mai degrabă îi venea să—l ponegrească decât să—l laude, dar acum nu mai avea încotro; îl măsură cu privirea şi tăcu.
—Iată—mă, rege preamărit! Mi—am ţinut vorba, nici nu ştiu dacă mă poţi bine dibui de norul de muşte

de pe mârţoaga asta! îl stârni Bertoldo.
—Eşti nemaipomenit, nu te întrece nimeni în dibăcii. Te iert şi te poftesc să mai rămâi câtva timp la Curte, să mă înveseleşti. Acum vezi că sunt ocupat cu cele două gâlcevitoare de femei, de—s gata să—şi scoată ochii pentru o oglindă. Ele aşteaptă de la mine să le fac dreptate, îi spuse regele.
—Ai grijă să fii drept, aşa cum se spune la mine în sat că eşti.

Şi cum lui Bertoldo îi era aminte mai mult să audă sentinţa regelui, decât să se odihnească sau să se îndestuleze, din nou luă loc s—asculte judecata.

Cele două femei nu mai încetau cu vrajba lor din pricina oglinzii, nici după ce ajunseseră în faţa regelui. Una dintre ele începu să—i istorisească regelui:
—Această ticăloasă făptură a fost ieri la mine şi mi—a furat oglinda pe care o ţine strâns în mână. Nici prin gând nu—i trece să mi—o dea înapoi. De aceea eu te rog pe tine să i—o ceri în numele meu şi s—o sileşti să mi—o înapoieze. Astfel tu vei face dreaptă dreptate.
—Ba nu—i adevărat, se năpusti cealaltă ca o viperă. A plouat, a nins, au înverzit frunzele, s—au îngălbenit de multe ori de când am cumpărat cu banii mei această oglindă. A mea e! Cum de poate spune, cu atâta înverşunare, o minciună atât de gogonată, precum că ar fi a ei oglinda!?
—Ea e o mincinoasă! strigă iarăşi prima.
—Sunt nevinovată! Eu am spus adevărul, încercă să se dezvinovăţească cea acuzată.
—Tare v—aş ruga să vă potoliţi amândouă! interveni glasul uşor aspru de astă dată al regelui. Cred că cel mai bun lucru ar fi să spargeţi oglinda în bucăţele cât mai mici şi să vi le împărţiţi în număr egal. Aşa nici una nu va avea oglinda numai pentru ea şi veţi fi mulţumite amândouă.
—Eu sunt mulţumită cu asemenea dreptate, răspunse liniştită cea care furase într—adevăr oglinda celeilalte. Şi—i aruncă o ochiadă răutăcioasă păgubitei.
—Eu, răspunse femeia căreia i se furase oglinda, eu ţin mult la această oglindă şi decât s—o văd făcută praf, mai bine s—o ştiu întreagă, fie şi în mâna alteia. Să şi—o ia acasă la ea, şi nu mai spun nimic, mărite rege. Nu se ştie niciodată dacă nu va avea şi ea o clipă de remuşcare şi nu mi—o va da—o înapoi.
—Simt că nu mă înşel, dacă cred că oglinda e a acestei femei care e mai mulţumită s—o piardă, decât s—o vadă spartă în mii de bucăţi.

Din lacrimile ei sincere şi din întristarea ei asta se înţelege. Să i se dea oglinda acestei femei care s—a împotrivit ca oglinda să fie spartă, ea să plece cu oglinda şi cealaltă cu ruşinea! astfel hotărî regele cel drept, bun şi milostiv!
—O, rege, tare—ţi mulţumesc, se grăbi să îngenuncheze adevărata stăpână a oglinzii, să ştii că împărţeală dreaptă ai făcut şi totdeauna îţi voi rămâne recunoscătoare.
—Fii pe pace şi mergi liniştită acasă, îi răspunse regele.

Bertoldo, care ascultase şi el plângerile femeilor şi sentinţa regelui, vorbi astfel, neîntrebat:
—N—a fost bună hotărârea ta , rege.
—Şi de ce n—a fost bună? se uimi regele.
—Eşti prea încrezător în lacrimile femeilor, se grăbi să răspundă Bertoldo.
—Şi de ce n—aş fi?
—Încă n—ai aflat că lacrimile femeilor pot fi înşelătoare şi că unele sunt bune numai ca să ticluiască tot felul de şiretlicuri? Plâng din ochi şi râd din inimă, în timp ce le duce mintea la atâtea şi atâtea. Fiece oftat din faţa ta se preface în râs batjocoritor când n—o vezi, şi de câte ori zic una, alta gândesc, răbufni Bertoldo, care nu prea îndrăgea femeile, deoarece nici ele n—aveau de ce să—l îndrăgească pe el.
—Greşeşti, de astă dată, dragă Bertoldo, pesemne că n—ai avut prilejul să cunoşti mai bine sufletul femeii. Ele sunt bune, simţitoare, ele conduc casa şi—o pun în ordine, sunt păstrătoare şi harnice, ele îşi cresc copiii şi—i îngrijesc, ele sunt sufletul familiei, sunt duioase şi unde lipseşte femeia lipseşte viaţa. Dacă e o femeie de rea—credinţă vin sute de femei cinstite s—o înlocuiască, de aceea hotărârea mea o socotesc dreaptă.
—Nu va trece mult timp şi te voi face să—ţi schimbi părerea, o ţinea una şi bună Bertoldo, care nu le avea la inimă pe femei.
—Ai fi primul pe lume care să mă facă să gândesc pe dos ceea ce am gândit bine atâta amar de ani. Dar şi dacă o spui numai ca să—mi dovedeşti că gândeşti altfel ca mine, dar fără a da adevărată dovadă, decât doar vorbele—ţi răsucite, să nu uiţi că şi eu am putere să te răsucesc ca pe un mie! în frigare, încheie regele şi plecă de lângă Bertoldo, care mai mult îl necăjea decât îl înveselea.

Regele dormea liniştit în palatul lui, iar Bertoldo îşi frământa mintea, tolănit pe un mănunchi de paie din grajdul Curţii Domneşti. Urmărea o ţintă pe care, de—ar fi nimerit—o alături cu drumul, avea să—i stea capul unde—i stăteau picioarele. Ţinta lui era de a—l face pe rege să—şi piardă încrederea în femei şi preţuirea pe care o nutrea pentru ele, încât să poată vorbi despre ele şi altfel de cum vorbise în ziua aceea cu pricina oglinzii. Se întunecase bine, când deodată simţi că—i vine o inspiraţie nemaipomenită, o năzdrăvănie cum numai lui îi putea scăpără în minte; râse singur şi adormi râzând, cu gândul că din nou îl va păcăli pe rege.

De cum se limpezi cerul de bezna nopţii, Bertoldo se ridică anevoie din mijlocul snopului de paie. îşi aminti însă de gândul cu care adormise şi atunci se duse direct la femeia căreia regele îi lăsase oglinda după ce socotise că ea a avut dreptate. Bertoldo îi vorbi astfel:

—Ai aflat ultima poruncă a regelui?

—Nu am aflat nimic. Când era să aflu? căzu femeia ca din lună.

—A poruncit ca oglinda să fie făcută în două bucăţi, una ţie şi una celeilalte femei, că prea s—a arătat mâhnită de hotărârea de ieri, spuse Bertoldo.

—Cum, regele şi—a călcat vorba? Nu cred. Tu—ţi baţi joc de mine! ţipă femeia. Pleacă de—a ici!

—L—am auzit cu urechile mele, nu mint! se încăpăţână Bertoldo.

—Regele nostru nu poate face una ca asta! Vrea să o mulţumească pe hoaţa *aceea?* Nu—mi vine să cred ce—aud... Nu mai există dreptate pe lumea asta, dacă şi bunul şi dreptul nostru rege nu mai are un cuvânt. Una spunea ieri şi alta azi... în curând nu se va mai putea deosebi cinstea de necinste, minciuna de adevăr, albul de negru!

Iar Bertoldo, ca s—o mai mângâie în deznădejdea ei, ce găsi să—i spună?

—Asta nu—i nimic, oricând poate fi ceva mai rău.

—Ce—ar putea fi acum mai rău pentru mine?

—Să vezi: am uitat să—ţi spun că regele, între altele, a făcut o lege prin care de azi încolo fiecare bărbat poate avea şapte neveste. îţi închipui ce se va alege de fiecare casă, dacă va fi condusă de şapte femei cu şapte idei şi un singur bărbat?

—Ai dreptate, Bertoldo, oricând se poate întâmpla ceva şi mai rău! Pe lângă nenorocirea de care—mi vorbeşti, ce mai înseamnă să spargi o oglindă? Mai bine poruncea să fie sparte toate oglinzile din regat, decât să abată asupra noastră această lege smintită! Ce—o fi păţit regele nostru aşa, deodată, Bertoldo? Ce crezi?

—Mai mult nu ţi—aş putea spune. Dar, după mintea mea, cred că ar fi bine să vă apăraţi drepturile de până acum, până când legea nu se răspândeşte şi nu prinde cheag. Mai e încă timp s—o stăviliţi, grăbiţi—vă, adunaţi—vă şi sfătuiţi—vă cum e mai bine, să luptaţi împotriva acestei legi, ce—i drept smintită, după cum spuneai.

Şi vârându—i adânc în suflet acest ghimpe, Bertoldo se furişă afară din casă, lăsând—o pe gânduri pe biata femeie, şi pornind—o grabnic spre Curtea Domnească.

După plecarea lui Bertoldo, femeia luând de bună vestea îngrozitoare, scornită de mintea năzdrăvană a năzdrăvanului Bertoldo, o răspândi mai departe printre celelalte neveste şi, în scurt timp, ca vântul, în tot ţinutul zbură noutatea, de nu se mai vorbea de alta, decât că regele înnebunise pesemne, ca să poată **fi** în stare de o asemenea lege nesocotită.

Femeile se adunară toate şi, înfuriate la culme, pline de amărăciune şi dispreţ o porniră spre Curtea regelui. Acolo, gălăgia pe care o făceau şi ţipetele lor nu puteau **fi** asemuite decât cu răgetele junglei. La zarva aceea neaşteptată, a apărut şi regele cu totul buimăcit de ceea ce—i vedeau ochii şi—i auzeau urechile. Ţinând să se dumirească de cele ce se petreceau la Curtea lui, cu chipul tulburat şi vocea tremurândă, le întrebă:

—Ce s—a întâmplat cu voi? Ce—a putut stârni atâta *zăpăceală?* Cine sau ce v—a putut îndrăci atâta? Aţi înnebunit de ieri până azi, femei nesocotite?

—Cine a înnebunit mai tare, o, rege? Cel ce dă porunci nebuneşti sau noi, care nu le vom lua în seamă? Cum de ţi—a venit, om cu mintea înţeleaptă până mai ieri, să ne osândeşti la asemenea poruncă, de a sta şapte neveste într—o casă cu un singur bărbat? Minte sănătoasă e asta? Află că nimeni nu se va supune unei asemenea sminteli!

—Ce tot îndrugaţi voi, necugetatelor? Vorbiţi mai desluşit, că nu înţeleg nimic mai mult, decât că aţi adus iadul pe pământ cu zarva şi gâlceava voastră, zgripţuroaicelor! Vorbiţi mai domol!

—Ce să vorbim mai domol? se repeziră iar cu toatele, ca harpiile. O să—ţi scoatem ochii, o să te jupuim de viu!

Şi câte şi mai câte ameninţări n—au auzit urechile nevinovatului rege, mereu mai nedumerit de zăpăceala aceea.

—Nu înţeleg, le spuse regele cu adevărat dezarmat.

—Te prefaci că nu înţelegi! Noi îţi spunem răspicat: să nu te amesteci în casele noastre. Să—ţi vezi de treburile tale regeşti şi negustoreşti şi pe noi să ne laşi liniştite, fiecare cu bărbatul ei. Sau, de nu, schimbă legea în favoarea noastră, şi anume, fiecare dintre noi să putem avea şapte bărbaţi cu cununie şi nu invers cum ai vrea tu, un bărbat cu şapte neveste. Ori te—arăţi de partea noastră, ori te dăm jos de pe tron! ardeau vorbele lor ca dogoarea flăcărilor.

—A fost o glumă răutăcioasă. Cine a scornit asemenea nerozie a vrut poate să vă încerce cât sunteţi de înţelepte sau de năroade. îl voi pedepsi pe acela, dar de voi m—am scârbit pentru totdeauna! Sunteţi izvor de gâlceava. Dacă dintr—o glumă nesăbuită v—aţi gândit să mă prăpădiţi, ce încredere să mai am eu în voi? Unde e delicateţea şi duioşia pe care v—o lăudam? Cum să aveţi şapte bărbaţi? Unul singur şi e un martir în mâna unor asemenea femei! Sunteţi un cazan cu smoală în care fierb bărbaţii voştri! Menirea voastră e să înfrumuseţaţi totul şi nu să distrugeţi tot ce—i frumos şi nobil. Pieriţi cu toatele din ochii mei! M—aţi făcut să—mi schimb părerea bună pe care am avut—o despre voi!

Şi, ca prin minune, femeile au încremenit toate în tăcere, ruşinate de prostia lor, c—au putut da crezare unei asemenea nerozii. Au ieşit în cea mai desăvârşită linişte, retrăgându—se smerite şi cu capetele plecate.

Când regele a rămas între patru ochi cu Bertoldo, s—a uitat lung la el, l—a măsurat bănuitor cu privirea, şi din zâmbetul lui Bertoldo nu i—a fost greu să ghicească cine ticluise toată şiretenia aceea.

—Rege, după cum vezi, te—ai auzit singur tunând şi fulgerând împotriva gingaşelor de femei. Mi—am ţinut sau nu făgăduiala? trecu primul la vorbă Bertoldo, spărgând tăcerea cu vocea lui spartă. Am spus eu ieri sau nu, că cerul nu va avea prilejul să se albească şi să se înnegrească nici de două ori, până a nu izbuti să te fac să—ţi schimbi părerea despre «gingaşele şi delicatele femei» din preajma ta? V—am prins în plasă? Am întins—o şi aţi căzut cu toţii în ea, şi femeile şi Măria Ta!

—Mă dau bătut, eu, regele, în faţa ta, un umil ţăran. Pe dracu, umil! Eşti atât de dibaci, c—ai merita să—mi iei locul! Pe mine, bunăoară, nici nu m—ar fi dus mintea la un şiretlic atât de năstruşnic!

—Nu de—asta am venit aici, ca să te dau jos de pe tron! zise Bertoldo.

—Rămâi la palat ca sfetnic, alături de mine! îi propuse regele.

—În iubire şi în domnie nu—ţi trebuie tovărăşie! se repezi Bertoldo.

—Şi totuşi, nu—mi vine să cred că ai putut urzi asemenea drăcie, Bertoldo.

—Ba, să crezi că eu le—am făcut—o, de şi—au dat în vileag şi partea cea rea a firii lor. Le—am spus că tu le—ai poruncit ca şapte neveste să aibă un singur bărbat şi n—a fost nevoie de mai mult. Uneia singure i—am spus, celei cu oglinda. Am pus—o pe jăratic de nu mai ştia ce vorbea. A alergat într—un suflet la toate cumetrele şi restul l—ai auzit tu singur, Măria Ta.

—Deci tu eşti izvorul acestei zarve! Le—ai dat, ce—i drept, destule pricini ca să le asmuţi împotriva mea. Mă căiesc amarnic că şi eu mi—am pierdut firea, uitând parcă de rămăşagul făcut cu tine. Bietele femei, tare—mi pare rău. Acum le dau iarăşi dreptate şi spun că, fără femeie, un bărbat e ca tulpina trandafirului fără floare, numai cu ţepi, ca pomul roditor fără roade, ca fântâna frumoasă dar secată, ca ziua fără soare şi noaptea fără lună şi fără stele, noapte neagră fără un astru!...

—Sau măgar fără căpăstru! fu gata cu răspunsul Bertoldo.

—Tu eşti măgarul, cu sau fără căpăstru!

—Hai s—o lăsăm baltă! Ce—a fost a fost, ne—am întristat şi înveselit şi nimeni nimic n—a pierdut.

—Dacă vrei să—mi fii într—adevăr prieten, să nu mă mai întărâţi niciodată împotriva femeilor, mai spuse regele.

—Nu voi mai atinge niciodată această coardă zbârnâitoare de vioară, după ce am văzut ce iute plesneşte! Şi când voi vrea să mă înveselesc, voi ciupi corzile altor viori, se supuse Bertoldo, şi astfel vom putea rămâne mai departe buni prieteni.

—Cunoşti proverbul: când eşti mic nu te pune rău cu cei mari, după cum e bine să nu înoţi împotriva cursului apei, sau să scuipi de jos în sus, că *singur* te împroşti.

—Dar şi cel ce tace nu—mi place, fiindcă nu întotdeauna tăcerea—i ca mierea. După mine tăcerea e a

laşilor, şi laşii nu—s pe gustul meu.
—Să vorbeşti — spuse regele — dar să vorbeşti bine, şi de rău niciodată pe femei.

În timp ce ei stăteau astfel la taifas, un paj din partea reginei anunţă că Regina dorea să—l cunoască mai bine pe Bertoldo, despre care auzise povestindu—se atâtea şi atâtea, şi prea—supusă îl ruga pe rege să—i îngăduie să—şi împlinească această dorinţă. De fapt, regina, auzind că Bertoldo glumise pe seama femeilor, luându—le în derâdere, nu dorea să—l cunoască, ci dorea să—l vadă ciomăgit bine de oamenii ei şi astfel să răzbune jignirea adusă femeilor.

—Regina doreşte să te vadă, îi spuse regele lui Bertoldo. Du—te să—i faci o vizită, să se mai bucure şi ea de vorbele tale de duh şi caută să n—o necăjeşti. Pajul te va conduce la ea.
—Fie că m—o chema de bine, fie că m—o chema de rău, eu tot trebuie să mă duc, bombăni Bertoldo, şi—l urmă cam cătrănit pe paj.

Dorinţa reginei era poruncă pentru el.
—De ţi—e curată conştiinţa, du—te cu fruntea sus la ea şi continuă a descreţi frunţile celor din jurul tău, îi mai spuse regele.

Regina, între timp, îi pregătise cu slujitoarele ei o baie fierbinte lui Bertoldo, pentru ca apoi, la pielea goală, să fie ciomăgit cu asprime, de să ţină minte tot restul vieţii şi să—i piară pofta de a mai plăsmui ceva împotriva vreunei femei. Când îl văzu, regina, mai—mai să leşine de spaimă, deoarece mintea ei nu şi—l închipuise chiar atât de urât.
—Doamne, că pocit mai eşti! exclamă ea îngrozită şi parcă uită pentru o clipă de ce—l chemase.
—Iată—mă—s! spuse Bertoldo.
—Cum zici că te chemi? se bâlbâi regina la emoţia vederii monstrului.
—Eu nu mă chem, alţii mă cheamă, se repezi Bertoldo.

—Vreau să spun cum te numeşti? îşi veni în simţiri regina.
—Eu sunt Bertoldo, ai vrut să mă cunoşti.
—Tu ai stârnit gâlceava între femei şi rege? îl întrebă regina, care se mai obişnuise cu arătarea de Bertoldo, de se simţea mai puţin înfricoşată.
—Eu, ca să mai râdem! se spovedi el.
—Ca să mai râdem, o să le pun pe slujnicele mele să se joace fiecare cu câte o nuia pe spinarea ta şi să vezi ce haz o să fie! îşi reveni regina cu totul.

—Aşa va fi, dar mai înainte ţin să vă dezvălui o taină. Cine va ridica prima nuiaua să mă biciuiască, dacă vreodată a fost necinstită, ea însăşi va simţi usturimile vergii, şi nu eu.

Şi femeile s—au dat un pas înapoi cu nuielele tremurânde în mână, deoarece toate erau măritate, dar nici una atât de nevinovată, încât să ridice cu curaj nuiaua împotriva năzdrăvanului de Bertoldo.

Una singură parcă se arătă mai cu îndrăzneală, dar când să se apropie, Bertoldo vorbi iar:

—Eu am darul de a ghici tot; ghicesc şi gândul care s—a împlinit sau care vrea să se împlinească. Bunăoară, dacă cea care m—ar biciui ar fi invidioasă pe straiele tale bogate, o, regină, orice rochie ar pune pe ea de acum încolo, s—ar preface în zdrenţe.

Tiptil, tiptil, slujnica aceea, care se apropiase curajoasă să—l biciuie pe Bertoldo, făcu trei paşi înapoi, vrând să se amestece cu celelalte, şi să se piardă printre ele. Tot uitându—se cu teamă Bertoldo, dacă se mai găsea vreo curajoasă care să vrea să—l bată, cum i se păru că ar mai încerca şi alta să se apropie de el, vorbi mai departe, prefăcându—se că nu vede nimic, fiindcă mintea lui urzise alt vicleşug:

—Cea care a hotărât s—o otrăvească pe regină ca să—i ia locul, să fie prima care să mă biciuiască! tună vocea lui Bertoldo.

Ca prin farmec toate au aruncat nuielele şi au fugit din camera reginei, înspăimântate ca de moarte.

—Eşti cu adevărat un vrăjitor, de—ai reuşit să—mi îngrozeşti slujnicele şi să scapi nebiciuit! Nu—i nimic, poate că nici nu era o treabă pentru ele, firavele, dar eu tot îmi fac ambiţia şi dau poruncă străjilor să te ciomăgească de—a binelea, cu putere.

—Mă voi lăsa ciomăgit ca să—ţi fac pe plac, dar fă—mi şi tu mie pe plac cu ceva, regină, şi porunceşte să dea orbeşte; numai în cap să nu dea, că poate îţi va sluji şi ţie vreodată mintea mea.

Regina se înduplecă şi dădu poruncă slujitorilor să—l însoţească pe Bertoldo la străjile care aveau să—l ciomăgească, dar să aibă mare grijă de cap, în rest să dea fără milă, căci ea nu înţelesese nici pe departe jocul de cuvinte al lui Bertoldo.

Şi astfel slujitorii s—au apropiat de Bertoldo, şi împreună cu el s—au dus spre străjile care aveau ordin să—l «mângâie» cu ciomegele. Bertoldo nu ştiu cum făcu de se strecură în faţă de tot, depărtându—se de slujitorii reginei cu mult. Slujitorii, şi ei, cu mintea departe de ceea ce avea să se întâmple, repetară vorbele reginei, spunând străjilor să aibă grijă de cap şi în rest să dea orbeşte. Străjile, văzându—l pe Bertoldo în capul grupului, l—au lăsat în plata cerului şi au început să ciomăgească cu străşnicie pe toţi slujitorii reginei, crezând că aceea era dorinţa reginei, pesemne fiind nemulţumită de ei.

Foc s—a făcut regina când a auzit cum a păcălit—o din nou, şi mai foc după ce a auzit că regele a pufnit în râs, aflând toată întorsătura cu ciomăgeala. Regele îl chemă la el şi—l întrebă într—o doară:

—Cum a fost întâlnirea cu regina?

—Nici bună, nici rea, răspunse Bertoldo.

—E înfuriată marea şi valurile înalte înghit tot ce le iese în cale.

—Totul este să ştii să te ţii pe creasta valului.

—Furtună neagră şi necruţătoare ameninţă pământul, spuse regele.

—Se va dezlănţui asupra proştilor, vorbi nepăsător Bertoldo.

Şi în timp ce regele continua să vorbească în doi peri cu Bertoldo, se apropie de ei un măscărici, cu renumele de atotştiutor, motiv pentru care se ţinea cu nasul pe sus în palatul regelui, deşi în ultima vreme cam neluat în seamă tocmai din cauza lui Bertoldo cel sclipitor, care—i umbrise faima de înţelept al palatului. Măscăriciul purta numele de Fagotti şi replicile lui isteţe, până la venirea lui Bertoldo, îl făcuseră să devină bufonul preferat al regelui.

—Tu, Bertoldo, care te crezi cel mai luminat din lume — îndrăzni măscăriciul să intre şi el în vorbă — ia spune—mi câte mile sunt din satul tău şi până la lună?

—Câte fire de păr sunt pe capul tău.

—Cine n—are gură, vorbeşte şi mereu călătoreşte?

—Epistola.

—Cum faci ca să nu fii nici gol şi nici îmbrăcat?

—Te acoperi cu o mreajă de prins peşti.

—Ce buruiană poate fi descoperită până şi de un orb?

—Urzica, deoarece te urzică şi pe nevăzute.

—De ce găina neagră face oul alb?

—De ce ciomagul alb face spinarea neagră
—Când te vei lăsa de glume?
—Când n—oi mai fi pe lume!
—Cizmele—ţi sunt rupte în bot!
—De tine râd de nu mai pot!

Scos din sărite, Fagotti se dădu bătut, iar Bertoldo, simţindu—se înfierbântat după lupta aprigă, dată piept la piept cu bufonul regelui, vorbind pe nerăsuflate, simţi nevoia să scuipe şi—i ceru voie regelui. Acesta—i îngădui s—o facă în locul pe care—l va socoti Bertoldo drept cel mai nimerit din tot palatul. Bertoldo nu stătu pe gânduri şi—l scuipă iute pe Fagotti chiar în obraz. Umilit, bufonul, în faţa tuturor curtenilor care nu păreau a se fi împăcat uşor cu înfrângerile lui, plecă ruşinat şi nu se mai întoarse niciodată la regele Alboino, care găsise între timp alt măscărici, mai caraghios, mai vesel şi cu mai puţine pretenţii de straie bogate sau mese alese.

Când se credea însă Bertoldo mai biruitor şi se fălea printre curteni, iată că femeile cele de curând batjocorite puneau la cale o răzbunare împotriva străinului care le luase liniştea şi încercase să ciuntească armonia dintre ele şi regele lor.

A doua zi de dimineaţă, în timp ce Bertoldo îi ţinea de urât regelui, iată că vine un sol de—al reginei cu următoarea solie. într—o jalbă, soţiile nobililor din oraş îi cereau regelui să ia şi ele parte, alături de soţii lor, la adunările de la palat, în zilele în care bărbaţii lor veneau acolo la sfat domnesc. Spuneau ele că aveau toate îndreptăţirile pentru ca regele să nu le respingă această dorinţă. Şi pe lângă acele femei, în jalbă, mai întărea şi regina toate câte înşiraseră ele acolo. După ce regele a citit jalba aceea, a rămas cu ochii întrebători la Bertoldo, aşteptând parcă de la el ce anume hotărâre trebuie să ia. îndepărtă solul şi rămase din nou numai cu Bertoldo.

—Ei? Acesta pufni în râs, ca de obicei, pentru că el niciodată nu lua nimic în serios, deoarece la toate găsea până la urmă o ieşire, fie prin uşa din faţă, fie prin cea din dos.

—Ei, să te văd de astă dată ce mai meşteşugeşte mintea ta cea grozavă? începu regele, nu prea zâmbăreţ.

Văd că—ţi arde de râs, mie însă deloc nu—mi vine a râde, căci nu—i de râs cu femeile, după cum ai văzut şi tu mai deunăzi.
—Celui ce nu râde ar trebui să i se taie limba şi să i se scoată dinţii! spuse Bertoldo.
—Şi ce—i de râs, mă rog?
—E de râs că ele îşi râd de tine şi tu le iei în serios!
—Ele—mi cer ceva şi eu trebuie să hotărăsc!
—Asta e, trebuie să hotărăşti, nu să joci după cântecul lor!
—Adică?
—Adică nu cumva în palatul ăsta cântă găina şi nu cocoşul?!
.....Lipsa 39,40
—Fie precum spui tu, încheie regele şi trimise reginei cutia prin slujitorul său de încredere.

Regina primi cutia şi făcu întocmai cum îi trimisese vorbă regele. Ea însăşi înmâna cutia cu colivia, aşa bine împachetată cum era, femeilor cu jalba, atrăgându—le atenţia care era dorinţa regelui, cerându—le, aşadar, să înapoieze cutia, a doua zi, neatinsă. Mulţumit de ascultarea lor, regele avea să le împlinească apoi toate dorinţele.

Nici n—au ajuns acasă femeile acelea, că pe drum au şi început să simtă cum le roade o curiozitate fără margini. Una chiar spuse cu glas tare:
—Şi ce—ar fi dacă ne—am abate pe o potecă şi ne—am uita ce e înăuntru? Ce, adică n—om şti noi să facem înapoi pachetul? Pe potecă nu ne—o vedea nimeni.
—Ba, eu spun să ne ţinem făgăduiala, că apoi şi regele şi—o va ţine pe a lui, sări alta, mai cu cap decât prima.
—Nu, eu mor să ştiu ce—o fi! Simt că nu mai am linişte, spuse alta.
—Şi eu nu—mi pot lua gândul de la cutie. Sunt tare curioasă ce—o fi, spuse alta.

Şi tot aşa au ţinut—o tot drumul, şi cum numai una singură ţinea piept ispitei de a deschide cutia aceea încredinţată de rege, pe când toate celelalte nu—şi mai puteau lua gândul de la cutia cu pricina, se hotărâră să o deschidă puţin şi apoi să închidă cu grijă pachetul, încât nimeni să nu poată şti că ele l—au desfăcut.

La orice se gândeau ele, numai la o colivie cu uşiţa deschisă şi cu o pasăre înăuntru nu s—au gândit.

Au desfăcut uşurel cutia, au dat de colivie, dar cum uşiţa era deschisă, sticletele dinăuntru şi—a luat iute zborul sub nasul lor, de n—au mai avut cum să—l prindă din văzduh, în plină zi, în plin drum, deoarece se pierduse în înaltul cerului pe o rază de soare. După ce şi—au dat seama că cineva, şi ştiau ele bine cine, şi—a bătut din nou joc de ele, nu mai puteau de ciudă. Dar acum era prea târziu. S—au lăsat prinse... ele în colivie. Ba chiar cu uşiţa închisă în urma lor, căci nu mai aveau cum să zboare de ruşine din faţa regelui, căruia nu—i era greu să descopere neascultarea lor.

Toate în cor:

—Ne—am făcut de râs! Anume a pus o pasăre! De la început ne—a socotit învinse, ştiind că noi nu ne vom putea stăpâni curiozitatea. Cum apărem noi acum în faţa regelui? Cum mai cutezăm noi să stăm în faţa reginei!?

—Şi totuşi ne vom duce la regină, fiind şi ea femeie ca noi ne va înţelege şi va vorbi în numele nostru cu regele. Cum îl ştim cu toate bun şi îngăduitor, ne—o va ierta—o şi pe—asta! vorbi una dintre ele.

—Ne—o va ierta—o, cred şi eu, dar nu ne va primi cât e lumea la sfatul domnesc, să fiţi sigure! grăi alta.

Zis şi făcut, s—au dus înaintea reginei, şi—au mărturisit curiozitatea lor de neînvins, şi au căutat s—o convingă să le ia ea apărarea în faţa regelui; cât priveşte dorinţa lor de a lua parte la treburile ţării, le pierise pofta cu totul şi cu totul.

Regina, ţinând partea femeilor, n—a şovăit o clipă în a le împlini voia şi, împreună cu ele, s—au înfăţişat regelui. Cu mâhnire în suflet, regina îi vorbi regelui:

—Mi—am îngăduit să vin înaintea ta, mărite rege şi stăpân, ca să—ţi vorbesc eu în locul acestor biete femei, cărora le—a pierit graiul de supărare că nu s—au arătat în stare să—ţi asculte porunca de a păstra neatinsă cutia ce le—a fost dată în păstrare până azi. Ele, neînfrângându—şi curiozitatea, au desfăcut—o şi, cum înăuntru se afla o pasăre într—o colivie cu uşiţa deschisă, ea a zburat şi bietele femei n—au mai avut încotro şi au venit la mine; iar eu mă rog ţie de îndurare faţă de ele. Iartă—le, prin urmare, Măria Ta, şi caută ca prin blândeţea ta de totdeauna să te arăţi şi acum îngăduitor şi să le supui la altă încercare, ca să le poţi da prilej nou de o mai mare ascultare.

Regele o asculta cu prefăcută seriozitate şi mâhnire, când, de fapt, abia îşi stăpânea râsul, pentru că, de la început, îi spusese Bertoldo cum bănuia el că avea să se desfăşoare toată isprava. Prin urmare, regele, arătându—se uimit şi oarecum nedumerit, o mai întrebă pe regină cum a fost de fapt povestea cu cutia.

—Am înţeles eu bine sau femeile, nestăpânite din fire, au cotrobăit, roase de curiozitate, în cutia care le fusese lăsată în grijă, cu porunca de a nu se atinge de ea şi s—o aducă imediat îndărăt, la palat, întocmai cum o primiseră?

—Chiar aşa a fost, încercă regina să vorbească în locul lor, deoarece femeile amuţiseră în faţa regelui, furate de gândul de a—şi găsi vreo pricină de iertăciune pentru greşeala lor de a se fi lăsat biruite de curiozitate, uitând de porunca regelui.

—Ei bine, cum mai vreţi voi, dragele mele, să faceţi parte din sfatul ţării, unde se mai ivesc şi treburi tainice? Voi, care nu aţi fost în stare să păstraţi cutia aşa cum v—a fost dată, nici câteva ore măcar, cum veţi putea păstra în sufletul vostru o taină mai mare? Nu mai stăruiţi, plecaţi de îndată şi lăsaţi—ne pe noi să ducem mai departe greul ţării.

O rugă apoi pe regină să—şi vadă de grijile ei şi, mai mult, să nu mai ia partea femeilor, ci să le lase să se retragă în linişte, fiecare la gospodăria ei. Şi nu de alta, dar el abia aştepta să rămână singur cu Bertoldo, ca să poată râde în tihnă, pe seama glumei lor, care se desfăşurase după cum prevăzuseră amândoi, scăpându—l pe rege de gura femeilor.

Regina, neavând de ales, se retrase şi ea în camera ei şi—l lăsă singur pe rege. După puţin timp, iată—l şi pe Bertoldo. Triumfător, după ce auzise toată povestea de după perdea, veni lângă rege.

—Bertoldo, eşti mare năzdrăvan, m—ai scăpat de o mare grijă, răsuflă regele.

—Urciorul nu merge de multe ori la apă, stăpâne, îi răspunse Bertoldo.

—Asta ce mai e? în loc să te bucuri de izbânda isprăvii tale, vrei să mă pui iar pe gânduri? se arătă neliniştit regele.

—Mă bucur deodată, dar, ţine minte, apa, focul şi mai ales femeia îşi fac loc peste tot.

—Tu eşti un caraghios care stai parcă mereu pe urzică, de te tot furnică!

—Iar tu stai doar pe divan şi nu—l vezi pe cel viclean.

—Ce vrei să spui?

—Să te păzeşti de viclenie, să nu crezi că femeile nu vor căuta să se răzbune că au fost duse de nas. S—or

răzbuna pe mine şi—or încerca poate şi cu tine.
—Eşti făcut să te gândeşti mereu la rele.
—Dă—mi tu pricină să—mi fie gândul la cele bune.
—Vreau să te răsplătesc, n—ai de ce te plânge!
—Dar până acum n—am nici de ce să mă laud.
—Eu cunosc bine ce—ai făcut pentru mine.
—Să recunoşti ar fi poate mai greu.
—Oh, limbă ascuţită, ia spune—mi: cine aleargă iute, dar tot iute se şi împiedică şi se face de ruşine?
—Minciuna, cea cu picioare scurte şi strâmbe!
—Şi iar te întreb: cine iute zboară, mai iute ca vântul şi mai tare ca gândul?
—Vorba cea rea.
—Cine în faţă nu cârteşte şi în dos tot cleveteşte?
—Curteanul cel prefăcut.
—Cine—i prostul cel mai mare?
—Cin' se crede deştept tare.
—Care—i cea mai lungă zi?
—Ziua în care oi posti.
—Care—i ziua cea mai scurtă, oare?
—Când stai cu burta la soare.
—Cine adună banii în sită?
—Cel de—i risipeşte în pripă.
—Care—i bucuria lupilor?
—Nerozia mieilor.
—Ce dănţuie pe apă întruna şi pe loc nu stă deloc?
—Barca.
—Cine—i împărat la orbi?
—Cel ce vede doar c—un ochi.
—Pe cine, vrând să—mblânzeşti, tot mai rău îl îndrăceşti?
—Pe îndărătnic.
—Nu—şi pune lacăt la gură, trăncăne fără măsură.
—Guralivul.

—Bertoldo, dar şi noi prea trăncănim, de mi—am uitat de toate îndatoririle cu flecărelile noastre. Mai şuguieşte omul, dar nici chiar atât.
—Adevărat grăieşti, văd că s—a şi înnoptat aproape, răspunse Bertoldo.
—I—ascultă, tu ştii ce—i mai alb pe lumea asta decât toate?
—Cea mai albă e ziua.
—Mai albă ca un pahar cu lapte?
—Şi ca zăpada, mărite rege.
—Ca neaua cea albă şi rece?
—Ziua e cea mai albă, se încăpăţâna Bertoldo.
Şi încăpăţânarea lui l—a costat, căci regele s—a încăpăţânat şi el şi i—a spus următoarele:

—Uite ce e, Bertoldo, ca să te înveţi minte să n—o ţii una şi bună, fiindcă nu—i precum spui tu, ori îmi vei dovedi ce—ai spus, ori voi pune să te ciomăgească şi astfel îi voi face o plăcere şi reginei mele.

Bertoldo nu se putu abţine să nu bombăne printre dinţi:

—Regele tot rege e, deşi m—a lăsat să cred că ar ţine puţin la mine, mizeria curţilor domneşti n—o întrece nimic pe lume.

Şi regele se îndepărtă, ca să mai vadă cât de cât şi de treburile ţării, iar Bertoldo rămase trist şi cufundat în gânduri. Dar, cât ai clipi, se înveseli, căci îi şi scapără în mintea—i năstruşnică în ce fel să facă să scape şi de astă—dată teafăr şi neciomăgit. Pe când regele era ocupat cu curtenii, se strecură tiptil—tiptil în camera lui şi după ce trase câteva obloane de la geamuri, ca abia—abia să poată străbate o rază de lumină înăuntru, se furişă a doua oară în cameră, dar de astă—dată cu o găleată plină cu lapte, pe care o propti drept în mijlocul odăii, închise uşurel uşa şi aşteptă în camera alăturată să vadă cum se va descurca regele, sau mai bine—zis, cum se va încurca regele şi se va, descurca el, Bertoldo.

Şi lucrurile se petrecură întocmai după cum le ticluise şugubăţul de Bertoldo. Regele, cu mintea la grijile lui domneşti, intră în cameră şi bineînţeles se împiedică de găleata cu lapte lăsată de Bertoldo în mijlocul camerei, de—o vărsă toată, ba îşi scrânti şi un picior regesc, cel cu care intrase direct în găleată. Ţipă, blestemă şi ceru străjilor să deschidă obloanele, să facă lumină, ca să vadă ce se întâmplase. Tocmai când să ridice găleata, să i—o dea în cap unuia dintre slujitorii aceia împiedicaţi, se apropie şi Bertoldo, care ascultase totul de—alături şi luând cu grijă găleata din mâna regelui, o puse jos şi vorbi astfel:

—Voi vă puteţi retrage, slujitori credincioşi, dar eu am datoria să—i spun regelui cum şi de ce se află o găleată cu lapte aici, în mijlocul camerei. Apoi, uitându—se şăgalnic la rege, îi spuse şi lui: Pasămite am scăpat şi de—astă dată de ciomăgeală. Aşa—i? Şi mult mai iute decât încheiaserăm târgul!

—Nu pricep o iotă, îi răspunse buimac regele. Spune mai iute ce—ai de spus, că—mi pierd răbdarea cu năzbâtiile tale nesfârşite.

—A ajuns vulpea să ceară lămuriri corbului, îl întărâtă Bertoldo.

—Spune o dată, că de nu, restul de lapte din găleată pe tine te aşteaptă.

—Păi bine, nu ne—a fost vorba ca eu să dovedesc că nu laptele, ci ziua—i mai albă, că de nu, ciomagul m—aşteaptă? Dacă laptele ar fi fost mai alb ca ziua, ar fi luminat camera, l—ai fi văzut şi nu te—ai fi împiedicat de găleată, că l—ai împroşcat peste tot locul. Cum nu l—ai văzut decât când a luminat bine lumina zilei, înseamnă că ea e mai albă.

Regele mai să moară de necaz, dar n—a avut încotro, şi a înghiţit—o şi p—asta.

—Ai scos—o la capăt, dar oi găsi eu o dată ac de cojocul tău! spuse regele, fremătând de supărarea de a fi fost din nou învins de pocitania de Bertoldo. Fă—mi o plecăciune şi piei din ochii mei!

—De pierit, pier eu, dar de ce după o plecăciune? Un om de ce să se plece altui om? Ce eşti tu, zeu?

—Eu sunt rege şi tu eşti un nimic!

—Toţi suntem la fel, şi când ne naştem şi când murim. Şi atunci, de ce să ne mai maimuţărim de la naştere şi până la moarte, cu tot felul de plecăciuni?

—Nu—i adevărat. Prin rangul lor, oamenii se deosebesc.

—Toţi ne servim de aceleaşi vase, făurite din acelaşi pământ; deosebirea este doar dacă ne gândim la ceea ce punem în ele. Tu îţi îngădui să le umpli cu băuturi fine şi eu cu poşirci, tu cu mâncăruri alese, şi eu cu *ce* dă domnul. Aşa e. Dar şi când e să se spargă, oricare dintre ele se sparge la fel de uşor... Iar regele:

—Poţi tu să flecăreşti până mâine, eu una ştiu că aici la palat eu vreau să te văd închinându—te în faţa mea, căci de nu... şi îşi dădu în vileag trufia.

—O fi, dar rămâne pe altă dată, căci acum mă doare rău şira spinării şi de m—oi îndoi, fără îndoială c—oi rămâne îndoit pe veci, şi de—oi mai fi şi ghebos pe cât sunt de «frumos»...

Scos din sărite, regele îl lăsă să plece, dar de cum văzu că se îndepărtează, porunci ca uşa sălii tronului să fie astfel fixată, încât cine avea de trecut pe acolo, să fie silit să se aplece ca să poată intra, şi astfel, în ciuda lui Bertoldo, să—l vadă şi pe el plecându—se; pe vrute ori pe nevrute, de i—o fi ori nu pe plac, Bertoldo a doua zi îi va face o închinăciune.

A doua zi, Bertoldo veni ca de obicei la Curte. Când ajunse în dreptul uşii, pricepu într—o clipă că ideea fusese a regelui, în ambiţia de a—l vedea făcându—i o plecăciune. Şi atunci, ce—i trecu prin minte

lui Bertoldo? în loc să—şi aplece capul şi să se lase în jos, ca să poată trece pe sub uşa aceea joasă, el întoarse spatele şi intră aplecat, dar cu dosul spre rege, onorându—l cu toată lipsa de respect cu putinţă.

În lupta pe care a dat—o *regele* în sinea lui, între supărare şi jignire pe de o parte, şi hazul pe care—l avea năzdrăvanul pe de alta, se lăsă biruit de haz şi pufni într—un râs cu poftă, de nu mai contenea. într—un târziu întrebă:

—Cine ţi—a putut da ideea să intri în felul ăsta într—o sală de tron? îl întrebă regele când îşi mai potoli râsul

—Un rac, răspunse Bertoldo.

—Cum aşa, un rac? Ia fii mai clar, îi ceru regele.

—E o poveste. Ai răbdare s—o asculţi?

—Am răbdare! Tu nu vezi câtă răbdare am cu tine? Şi spune—o o dată.

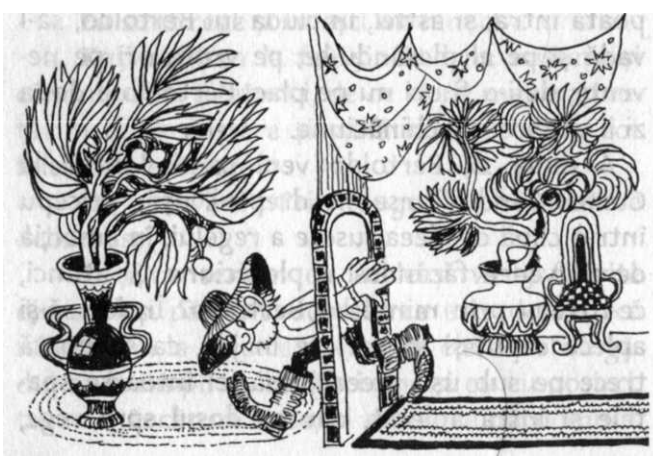

—Atunci ascultă: noi eram mulţi copii acasă, unul mai flămând ca altul, şi cum tata nu avea totdeauna, de fapt, mai niciodată, seara, cu ce să ne mai astâmpere foamea, ne—o înşela cu tot felul de istorioare. într—o seară ne povesti una cu un rac şi un homar care s—au hotărât, într—o bună zi, să meargă împreună să colinde lumea mare. Şi au pornit—o ei şi au văzut ţara lăcustelor, nu le—a plăcut cine ştie ce, şi au luat—o spre ţara libelulelor, dar nici acolo n—au descoperit mare lucru. Au ajuns în regatul şopârlelor, dar obiceiurile lor li se păreau prea deosebite faţă de obiceiurile din ţara de unde plecaseră ei doi. Şi tot aşa au hoinărit racul şi homarul, până ce au nimerit în regatul veveriţelor. Acolo era mare tărăboi; dintr—o mică neînţelegere cu nevăstuicile, vecinele lor, ajunseseră să—şi declare război. Străjile veveriţelor, de cum i—au văzut pe cei doi călători, nu i—au luat altfel decât drept doi mari spioni şi târându—i, legaţi fedeleş, i—au dus până la marele lor Căpitan de oaste. El, după ce i—a descusut mai bine, vrând să ştie de ce se aflau pe meleagurile acelea, tocmai în vreme de război, cum n—avea capul gol ca trestia, nu i—a fost greu să se dumirească precum că cei doi, racul şi homarul, nu voiau altceva decât să cunoască o lume pe care n—o cunoşteau, să descopere obiceiuri pe care nu le ştiau, să vadă vietăţi pe care nu le—au mai întâlnit. Dar nicidecum să spioneze războiul dintre veveriţe şi nevăstuici. Şi, ca să se convingă mai bine de nevinovăţia lor, ba chiar de neşovăirea lor de a le aduce servicii de preţ în vremuri de grele încercări, îi luă în armata veveriţelor. De le—a fost sau nu şi celor doi pe plac, nu—mi mai amintesc, dar e sigur că au primit hrană şi soldă de la căpitanul veveriţelor.

De a doua zi, aflându—se în slujba aceea, racul a fost trimis să spioneze ce se petrecea în tabăra duşmană, mai ales că era socotit drept cel mai nimerit, fiindcă mergea tiptil—tiptil, pe picioruşele lui multe, cu putinţa de a se ascunde iute, sub coadă, la caz de primejdie, se gândeau ei, şi cu greu l—ar fi descoperit. O porni racul cu însufleţire, dar norocul nu l—a întâmpinat. Dacă a scăpat de privirea gărzilor, mai mult adormite decât treze, n—a scăpat în schimb de privirea unei nevăstuici, mai vioaie, care a pus ochii pe el, tocmai când avea de gând să se strecoare în cortul căpitanului lor, să—i afle planurile. Bietul rac nu şi—a dat seama ce—l aşteaptă, când, poc! se pomeni cu o lovitură în cap, de—a crezut că acolo rămâne lat. Tot aşa crezându—l şi nevăstuica, după ce—i dăduse cu lemnul în cap, îl aruncă într—o groapă ca pe o mortăciune, fără a—i fi păsat ei prea mult de ce vietate era arătarea aceea cu atâtea picioare şi ce căuta pe acolo.

Dar după puţin timp racul îşi reveni, întrucâtva. Tremura tot de frică să n—o mai păţească o dată. Cu capul înainte nu mai cuteza să facă nici un pas, ci mergând de—a—ndăratelea cu ochii în patru, să nu i se mai întâmple ceva, s—a tot târât şontâc—şontâc, până în tabăra veveriţelor, unde, pe nerăsuflate, le—a

istorisit tuturor ce păţise. Le—a făcut însă şi binele de a le spune că mai toate nevăstuicile erau adormite, afară de cea care—l zărise pe el, aşa că ar fi fost prilej bun de a le lua fără veste şi a le face harcea—parcea.

Dornici să—şi răzbune şi eroul pe lângă oful ce—l aveau împotriva nevăstuicilor, veveriţele, sub comanda căpitanului lor viteaz, au pornit—o fără zăbavă la luptă şi, după cum le povestise şi racul, le—au găsit pe toate adormite şi neînarmate, aşa că nu le—a fost greu să le învingă, în parte omorându—le, în parte făcându—le prizoniere.

Bucuros, racul, ce—i drept, de izbânda căpitanului care nu mai contenea să—i mulţumească, recunoscând că datorită lui izbutise să—şi înfrângă duşmanii, se hotărî totuşi ca împreună cu prietenul său şi ruda sa, homarul, să se întoarcă la ei în ţară, ei nefiind totuşi fiinţe războinice, sau în stare, oricum, de prea mari vitejii. Şi cum frica nu—i pierise încă bietului rac, o luă tot aşa de—a—ndăratelea, până în ţara lui, privind mereu în stânga şi în dreapta, ca nu cumva să—l mai lovească cineva. Homarului i—a fost şi lui urât să meargă altfel, şi mai în glumă, mai în serios, ba mergea oblic, ba de—a—ndăratelea; şi tot mergând au ajuns la casele lor, sătui de câte au văzut şi câte au pătimit, încredinţaţi că tot la ei e mai bine. Şi ca să—şi deştepte şi neamurile lor viitoare, au lăsat testament ca de—acum încolo tot neamul racilor să ia aminte şi să nu mai meargă decât de—a—ndăratelea, că din ce—au văzut şi au auzit, aşa e mai prevăzător. Ia spune—mi, nu—i bună fabula asta?

—Ba tot ce—mi spui e înţelept şi bun. Dar ia zi—mi acum, cunoşti vreo floare urâtă?

—Floarea vinului acrit.

—Cine stă prizonier de bună voie?

—Viermele de mătase.

—Câţi ani ai tu, Bertoldo?

—A face astă socoteală, înseamnă a mă socoti cu moartea.

—Ce să—ţi dăruiesc eu ţie, prietene?

—Nimic, bunătatea ta îmi răsplăteşte cu prisosinţă firea—mi modestă şi cinstită.

—Cine—i mai mare nu trebuie să rămână dator faţă de cine—i mai mic.

—Drept e. Dar nici cel mic să nu râvnească la mai mult decât merită de la cel ce—i mai mare decât el.

—Mai fă—mi un hatâr şi mă voi gândi eu în ce chip să—ţi răsplătesc meritele.

—Ce poruncă îmi dai, stăpâne?

—Acum du—te acasă liniştit, dar mâine, când va fi să ne revedem, eu să te văd şi să nu te văd, iar tu să—mi vii cu grădina de zarzavaturi, cu moara şi cu grajdul!

—Asta mi—e răsplata sau ăsta mi—e necazul?! Şi plecă posomorât ca ceaţa, la gândul că
mintea regelui întărâtată de a lui părea să scornească grozăvii mai mari decât le—ar fi putut birui el, Bertoldo.

A doua zi de dimineaţă, Bertoldo, cu o sită pe faţă şi cu o plăcintă făcută din unt, brânză, sfeclă şi morcovi apăru în faţa regelui.

—Ce—i cu sita asta pe faţa ta şi cu plăcinta ce o ţii în mână? îl întrebă regele, deoarece nu înţelesese prea iute ce se petrecea cu Bertoldo şi uitase şi de porunca dată cu o seară în urmă.

—N—ai spus că vrei să mă vezi şi să nu mă vezi? Ce puteam face mai mult decât să—mi pun o sită pe faţă? Mă vezi dar nu prea mă vezi. Eşti mulţumit?

—Eşti năstruşnic, Bertoldo! exclamă regele mulţumit de găselniţa lui Bertoldo, ca să—i fie pe plac. Dar cu plăcinta ce—i?

—În plăcintă e brânză şi unt, pe care ni le dau vacile din grajd, şi mai e şi sfeclă şi sunt morcovi, luaţi din grădina de zarzavaturi, şi toate sunt legate cu făină, care n—ar putea fi decât de la moară. Ţi—am făcut pe voie, precum ai poruncit.

—Iscusinţa ta nu cunoaşte margini. Ia de la mine punga asta de galbeni, c—o meriţi din plin.

—Măria ta, însă nu merit să—mi tulburi somnul.

—Ce—are una cu alta? Fă—mă să te înţeleg!

—Cine are galbeni în pungă nu mai are somn să—i ajungă!

—Cum aşa?

—Să am galbeni aş sta întruna treaz, să—i păzesc şi mintea mea numai cu asta s—ar frământa şi linişte n—aş mai avea, căci banu—i ochiul dracului.

—Ce să—ţi dau atunci, Bertoldo?

—Bunătatea ta şi recunoaşterea gândirii mele agere mi—s de—ajuns.

Şi, pe când stăteau ei de vorbă cum le era obiceiul, un paj al reginei, numai că vine să le întrerupă armonia. Era trimis de regină, care—l voia pe Bertoldo lângă ea, să—i aline o închipuită mâhnire. Cum ştia din cele povestite de rege că Bertoldo are harul de a şti să îndepărteze tristeţile şi gândurile negre, ţinea cu tot dinadinsul să se ducă la ea să—i ţină de urât.

Nici pe departe nu era acesta adevărul, deoarece întreaga Curte Domnească cunoştea ura reginei împotriva lui Bertoldo, din atâtea şi atâtea pricini, ba că—şi bătuse joc de supusele ei, ba mai ales, că de când venise el la Curte, regele tare puţin mai stătea lângă regină şi arareori îi mai găsea cu duh şi vorbele ei; cât priveşte să se mai sfătuiască cu ea vreodată, nici gând, de la venirea lui Bertoldo. De aceea şi Bertoldo, după ce l—a auzit pe paj vorbind, a spus şi el cu glas tare, de au râs şi regele şi pajul:

—Vulpea cheamă corbul să—i facă o serenadă!

—De ce spui aşa? întrebă regele după ce isprăvi cu râsul.

—Nu—i drept că vulpea ajunge şchioapă şi cere ajutor când se apropie de curtea cu orătănii?

—Cum de—ţi trec prin minte asemenea năzdrăvănii?

—Nu—i tigroaică, nici leoaică şi nici femeie să nu vrea să se răzbune.

—N—ai auzit cu ce vorbe frumoase te—a poftit la ea?

—De multe ori vorbele frumos ticluite ascund fapte urâte.

—Neîncrezător mai eşti în femei!

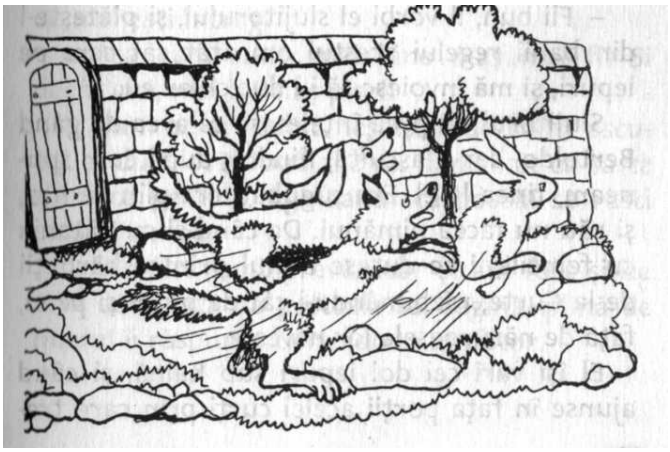

—Deseori sub cenuşă mocneşte jăratic!

—Niciodată nu şovăi când e să faci ceva bun!

—Mă duc la tăiere, o simt şi ţi—o spun!

—Gata, te—a poftit, nu te lăsa rugat.

—Ce—ai primit, după ce te—ai rugat prea mult, nu—ţi mai e pe plac.

—Hai, du—te la regină, imediat!

—Nefericit fie cel ce trimite la nefericire pe cel ce l—a făcut fericit!

—Du—te la ea fără teamă! Ia—ţi inima în dinţi şi isprăveşte! Dacă la început te ura, acum râde de vorbele tale şugubeţe!

—Râs de regină, nu mă încred, dar mă duc! Bertoldo, veşnic cu frica în sân, dar cu dibăcia lui neîntrecută, izbutise să—i facă pe slujitorii reginei să ţină mai mult la el decât la ea; fiindcă el le mai spunea câte o snoavă, pe când stăpâna îi ciomăgea când şi când. Ea dăduse poruncă să fie lăsaţi flămânzi vreo două zile câinii din curtea pe care avea să o străbată Bertoldo, ca să ajungă în apartamentele ei, şi doar în clipa când o trece el pe acolo, să fie sloboziţi. înrăiţi de foame, ea era sigură că dulăi aveau să se repeadă la Bertoldo, făcându—l harcea—parcea. Şi aşa s—ar fi întâmplat dacă slujitorii cei buni cu Bertoldo nu l—ar fi vestit din timp. Tocmai când slujitorul îi dezvălui vicleşugul reginei, iată că soarta lui cea bună îi scoase în cale un ţăran care venea întins la Curte să—şi vândă doi iepuri. Bertoldo îl opri la timp.

—Fii bun, îi vorbi el slujitorului, şi plăteşte—i din banii regelui acestui om atât cât cere pe iepuri, şi mă învoiesc să i—i duc chiar eu.

Slujitorul nu prea înţelesese ce avea de gând Bertoldo, dar îl ascultă, fiindcă, după cum spuneam, ţinea la el. Era şugubăţ, era plin de haz, şi rău nu făcea nimănui. De când şi cu păţania cu femeile, i se dusese buhul printre bărbaţii de la Curte, răzbunându—i cât de puţin şi pe ei, faţă de năzuroasele lor neveste.

El îşi vârî cei doi iepuri sub haină, şi când ajunse în faţa porţii acelei curţi prin care trebuia să treacă, vrând să ajungă la regină, nu aşteptă ca dulăii să se năpustească asupra lui, că şi slobozi unul din iepuri. Dulăii l—au lăsat pe el în plata domnului, şi au alergat după iepure. Şi după ce l—au prins şi l—au sfârtecat, văzându—i Bertoldo că iar se reped asupra lui, tocmai la doi paşi de intrarea la regină, îi dădu drumul şi celui de—al doilea iepure. Teafăr şi nevătămat, intră cu zâmbetul pe buze în camera reginei.

Când să—l vadă neatins, regina, mai—mai să moară ea în locul lui de atâta ciudă. Şi, lăsând deoparte orice demnitate regească, începu să ţipe de necaz ca o femeie de rând, dacă nu mai rău:

—Cum de—ai scăpat teafăr, mizerabile? Cum de mai eşti întreg?

—Aşa cum sunt, mai bine n—aş mai fi! Şi decât aici, mai bine aş pieri!

—Cum de—ai răzbit neşfâşiat de colţii ascuţiţi ai dulăilor? Două zile au flămânzit ca să te sfârtece pe tine, lighioană scârboasă! se răsti ea mai cu foc.

—Din fire sunt prevăzător şi am fost şi de astă dată faţă de pofteala ta, regină, plină de miere! îi răspunse Bertoldo triumfător.

—Cine râde la urmă râde mai bine! Pungaşul nu—i cel mai nimerit să râdă întruna! O să ţi se înfunde odată!

—Cine se duce la moară trebuie să se mânjească cu făină!

—Şi totuşi te—ai încumetat să vii, deşi bănuiai de ce te chem!

—M—am încumetat, după ce mi—am luat măsuri de apărare!

—Şi de—astă dată văd că mi—ai scăpat printre degete, dar să ştii că e ultima oară! strigă ea neîndurătoare.

—Lupul, prefăcut bolnav, în peşteră aştepta pe toate celelalte animale să—l vadă şi să—l compătimească. Dar când să vină şi vulpea, în peşteră n—a vrut a intra, ci de—afară l—a întrebat pe lup cum o mai duce cu boala. «Intră înăuntru», a poftit—o lupul, care avea de mult un dinte împotriva ei. Iar ea tot de—afară i—a răspuns: «Aş intra eu şi înăuntru în peşteră, dar prea văd multe urme de paşi care au intrat şi nici una de paşi care să fi ieşit»... Aşa că şi eu, de—oi fi prost să vin iar la prima chemare, fără a fi prevăzător, pe bună dreptate merit s—o păţesc, încheie Bertoldo.

—Ţine minte că o femeie îţi va veni de hac, să le răzbune pe cele multe, cărora tu le—ai făcut mare supărare!

—Bine, n—a mers cu una, o merge cu alta, e secată o fântână, n—o fi secată a doua, oricum, noi suntem ca vulpea cu vânătorul, o mie de ani de acum încolo, şi prieteni tot n—om fi.

Regina, înfuriată la culme, îşi chemă iute slujitorii şi în faţa ei l—au legat fedeleş pe Bertoldo, şi apoi l—au vârât într—un sac. L—au scos din camera reginei şi l—au lăsat într—o odaie alăturată, proptit într—un perete, în paza unui zbir de—al reginei, până a doua zi de dimineaţă, când urma a fi aruncat în fundul unei ape, sau poate ceva şi mai nimerit, din care să nu—şi mai poată găsi scăpare.

A stat ce a stat acolo în sac gata—gata să se sufoce bietul Bertoldo, şi într—un târziu, urându—i—se pesemne şi pazniculuisău de singurătate şi unde auzise că cel din sac era tare meşter la poveşti şi snoave, începu să—l întrebe, mai întâi ce făcuse de se afla în sac, legat fedeleş.

—Ia spune—mi, Bertoldo, ce—i cu tine? Te ştiam prieten cu regele.

—Şi încă mai sunt, dar uite ce—a fost: regina vrea să mă însoare.

—De ce? Cu cine? Şi ce—are asta cu vârâtul în sac?

—Are, fiindcă eu nu vreau să mă supun voinţei ei!

—Dar mai bine ziceai ca regina şi nu stăteai acum ghemuit şi sufocat în sac!

—Dacă—mi dezlegi puţin sacul la gât, îţi povestesc totul din fir—a—păr.

Zbirul, mai încrezător din fire decât semenii săi, îi desfăcu sacul la gât.

—Află că, după cum ştiu toţi, eu sunt om cu mari şi nepreţuite bogăţii — dădu Bertoldo glas unei poveşti ticluite pe loc; ba chiar şi regele ţine să mă mai înzestreze cu nu ştiu câţi saci cu aur. Regina mi—a găsit o nevastă, ce—i drept frumoasă şi pe deasupra şi ea înstărită, doar că e cam slabă la minte. Oricare altul poate că nu ar lua în seamă asta, dar cum eu faţă de orice pe lume am cruţare, numai faţă de prostie nu, îţi închipui: n—aş putea—o suferi pe această fată, fie ea oricât de frumoasă şi bogată, pentru tot restul vieţii mele! Cum eu nu sunt frumos, iar ea e sigur proastă, parcă presimt c—o voi auzi spunându—mi întruna că eu sunt tare urât şi ea nespus de frumoasă. Vezi ce viaţă m—ar aştepta! Şi pentru ce? De averea ei nu am nevoie, fiindcă—mi ajunge a mea, şi atunci, te întreb, de ce m—aş lega oare de mâini şi de picioare, pentru o căsătorie atât de nepotrivită şi de sucită?! Dar regina o ţine morţiş s—o iau pe fată. Până una

alta, vezi că s—a răzbunat pe mine, ferecându—mă aici în odaie, vârât în sac, ca să fie ea sigură că nu mă însor între timp cu alta.

Paznicul l—a ascultat cu ochii holbaţi şi urechile ciulite. L—a mai descusut de câte un amănunt la care mintea ageră şi veşnic neobosită a lui Bertoldo găsea neîntârziat răspuns, şi apoi l—a întrebat sfios:

—Prin urmare, e adevărat că eşti foarte bogat?

—Şase mii de scuzi pe an venituri, cel puţin.

—Nici conţii şi nici marchizii nu au atâta bogăţie!

—Nu vrei să—mi mai dezlegi puţin sacul? Am putea vorbi mai limpede şi mai în voie, se tângui Bertoldo.

—Te scot eu cu totul afară din sac, ca să aflu bine, bine, toată povestea asta. Poate te scap chiar eu de ăst necaz!

Şi—l scoase pe Bertoldo din sac. Când să—l vadă, nu se putu abţine să nu spună:

—Mamă, că urât mai eşti! Şi zici că fata aceea frumoasă te—a văzut şi te vrea de soţ?

—Ah, nu... niciodată. Voia reginei a fost ca eu să mă însor cu ea mâine în amurg, ca ea să .apuce să spună «da» fără a mă putea privi prea bine la chip şi la statură. După cununie, ea se va mulţumi cu mine aşa cum sunt. Aşa vrea regina, care o înzestrează şi ea pe fată, ca să nu piardă acest fericit prilej.

—Fericit prilej pentru tine şi pentru fată! Banul la ban trage! Eu, care sunt sărac, deşi frumos şi deştept foc, uite că n—am parte de asemenea noroc!

—Dacă tu ai vrea, eu ţi—aş da din norocul meu! încercă Bertoldo să—l ducă de nas pe paznic.

—Adică? Vorbeşte mai iute, spuse nerăbdător paznicul.

—Simplu. Eu nu vreau cu nici un chip să mă vând ei şi încăpăţânării reginei. Frumoasă cum e fata, va fi a tuturor pesemne şi eu voi fi bătaia ei de joc. Ba, văzându—mă cât sunt de slut, s—ar putea să—mi pună şi otravă în mâncare, ca să mă moştenească mai iute, şi să scape de mine. Pe când tu ai toate pricinile pentru a fi îndrăgit de ea. Intră tu în sac în locul meu şi mâine seară tu vei fi alesul şi nu eu. Ceea ce pentru mine ar fi o nenorocire, pentru tine ar fi o fericire.

—Numai un nesăbuit ar putea face aşa ceva! Să mă descopere că sunt eu în locul tău, să se înfurie regina şi să mă spânzure?

—De—asta să n—ai grijă. De cum va descoperi fata că în locul unei pocitanii ca mine e un bărbat frumos şi deştept ca tine, ea se va arăta şi mai încântată să te ia. Şi cum tu nu ai nici o avere, îţi făgăduiesc să—ţi dau o jumătate din averea mea, numai să mă scapi de pacostea asta, căută Bertoldo să—l convingă.

Şi mai—mai că izbuti.

—N—am curaj! spuse paznicul.
—Fără curaj o să rămâi toată viaţa în întuneric, mai întuneric ca—n fundul sacului ăsta.
—Nu vreau să risc.
—Cine nu se încumetă nimic nu câştigă că n—are de unde. Gândeşte—te că nu de multe ori norocul vine să—l întâmpine pe acelaşi om! Vei trece o clipă grea şi pe urmă îţi legi măgarul la gard pe toată viaţa.
—Dacă mă iau după tot ce—mi spui tu, aşa e: dacă nu cutezi, roade nu culegi. Te pomeneşti că acum a sosit ceasul meu cel bun, care să—mi schimbe toată viaţa. Tu ce zici?
—Ce să zic? Pesemne că cerul a vrut ca tu să fii alesul din această frumoasă poveste de dragoste. Hotărăşte—te o dată, că acum ne prinde cineva că stăm de vorbă şi ne mai află şi plănuirile. Ori mă vâr eu înapoi în sac, ori te vâri tu, şi să n—o mai lungim atât. Eu mai mult nu stărui, pentru tot aurul din lume! Albă ori neagră! Ce mai tura—vura...
—Ba mai stai puţin de vorbă. De ce atâta grabă? Nu se vede venind nimeni. Trebuie totul bine gândit. Pe îndelete, ca să aibă sorţi de izbândă. Graba strică treaba.
—Bate fierul cât e cald. Vine unul acum şi ne bagă pe amândoi la răcoare. Văd că tu n—ai curaj. Lasă să mă jertfesc tot eu. Nebun e cel ce vrea să—şi ajute semenul, în ciuda voinţei lui!
—Dacă nu crezi că va veni ziua în care amarnic să te căieşti că ai respins norocul care ţi—a întins ţie, de fapt, mâna, hai că mă învoiesc să—ţi ţin eu locul. Bunătatea ta îţi va fi cândva răsplătită.
—Atunci intri în sac în locul meu?
—Uite că intru! şi încă o dată îţi mulţumesc din adâncul inimii.
—Vorbe de aur rosteşte gura ta. Vâră—ţi bine înăuntru şi braţul stâng şi mai lasă—ţi puţin capul în jos, nu vezi că eşti mai înalt ca mine? Ghemuieşte—te bine, acolo!
—Binişor, că mă sufoci... şi totuşi leagă sacul la gură, să nu ne prindă careva, dar leagă—l uşor.
—Ai răbdare, că în curând va veni ceasul să mă blagosloveşti pentru binele pe care ţi l—am făcut.
—Nu mai spune nimic, ci propteşte sacul de perete, aşa mă mai pot sprijini şi eu puţin, că tare—i greu să stai aşa ghemuit.
—Uite că te sprijin, e bine aşa?
—Cât eşti de bun cu mine, n—am să uit niciodată.
—Bine, bine, şi înăbuşă—ţi glasul până la momentul potrivit. Sst!

Şi acum Bertoldo, în culmea fericirii că scăpase şi de astă dată de urzeala neîndurătoarei regine, încercă să se strecoare afară din cameră, pe furiş, fără a—l simţi nimeni. Nu i—a fost prea anevoie, deoarece la ora aceea toată lumea dormea dusă în somn adânc, şi mai ales regina, care nu avea pricină să se frământe, deoarece pe Bertoldo îl ştia bine vârât în sac şi bine păzit până a doua zi în zori, când avea să—şi împlinească marea ei obidă, nimicindu—l pe veci. Prin urmare, în vârful picioarelor, Bertoldo trecea dintr—o odaie în alta, ciulind mereu urechile, ca nu cumva să fi rămas cineva treaz şi să—l înhaţe din nou. Soarta lui bună l—a ferit de aşa ceva şi, nestingherit, trecând pe lângă străji, se strecură pe dibuite până aproape de ieşire. Uitam să vă spun că trecând prin camera reginei şi văzând—o cum dormea de adânc, aidoma celor fără griji şi fără necazuri, i—a venit pofta să—i mai joace o festă şi cu acest gând îi luă tiptil—tiptil, ca o *şomâlcă*, tot ce găsi el pus pe scaun ca straie femeieşti. Şi într—una dintre odăi se îmbrăcă cu ele. Putea să—i şi slujească de altfel această glumă, dacă vreo strajă sau vreo jupâniţă s—ar fi trezit cât de cât, somnoroase cum erau, l—ar fi luat drept regina. Şi într—adevăr, unul din străjeri nu părea cufundat într—un somn adânc ca mai toţi ceilalţi, ci doar uşor aţipit, bălăbănindu—se pe un scaun, chiar aproape de ieşirea din palat. Deşi l—a zărit pe Bertoldo, ce—i drept din spate, privindu—l cu jumătate de ochi, i—a închis liniştit pe amândoi, fiindcă rochia cea lungă a reginei l—a făcut să creadă că numai ea putea fi. S—a mulţumit doar să se uimească ce căuta ea oare la ora aceea atât de târzie şi de neaşteptată pentru ea, prin sălile palatului, şi atât. Oricum, el tot n—ar fi cutezat să—i pună reginei vreo întrebare, ştiind că neînduplecarea ei îl putea costa şi viaţa. Aşa că Bertoldo izbutise să se strecoare viu şi nevătămat afară din palat, de nu se mai opri decât la marginea cetăţii. Cum lângă zidurile cetăţii se afla un cuptor uriaş, cât să se adăpostească în el un om, Bertoldo, mort de oboseală, aşa cum era, adică îmbrăcat în straiele reginei, se vârî în el, şi, după ce—şi făcu un culcuş, se cuibări şi adormi ca un prunc nevinovat.

Când s—a crăpat de ziuă, slujitoarele reginei, care primiseră poruncă de la stăpâna lor s—o trezească o dată cu ivirea zorilor, roboteau toate în jurul ei, care mai de care s—o pregătească de spălat, de îmbrăcat, şi câte altele n—avea nevoie o regină? Când să ajungă la rochie, ia rochia de unde nu—i! De

unde până atunci gângureau toate voioase, acum începură să şuşotească neliniştite de dispariţia rochiei. Atâta forfotă era în cameră, că pe bună dreptate i—a stârnit şi reginei curiozitatea să afle ce se petrecea cu ele. încolţite, cu frica în sân, ele au mărturisit stăpânei lor că rochia cea lungă şi frumoasă dispăruse împreună cu celelalte marafeturi şi găteli, ca prin minune. Nicăieri, nici urmă.

—Eu vă poftesc — începu regina — să—mi scoateţi imediat rochia, din pământ, din piatră seacă! Nu vreau să ştiu nimic! Asemenea şotii eu nu îngădui!

—Pesemne că cineva a vrut să facă vreo glumă nesăbuită! îndrăzni una din jupânese.

—La Bertoldo m—aş gândi, spuse regina, de nu l—aş şti vârât în fundul sacului, legat bine la gură şi păzit de cel mai voinic străjer al meu. Doar mintea lui ar fi putut—o face şi pe—asta, de—ar fi fost liber! Dar aşa... Ia faceţi bine şi mai căutaţi—o! se răsti ea la fete.

—Noi nu ştim nimic, n—am pus mâna pe nimic, aseară le—am orânduit pe toate aici în cameră, cu grijă. Aici am lăsat pe scaun şi rochia şi toate celelalte. Şi acum vedem că au dispărut aşa deodată, în timpul nopţii, se tânguiau bietele femei, cu adevărat nevinovate.

Regina se duse glonţ în camera alăturată, ca să se convingă cu ochii ei că străjerul era acolo neclintit şi că—l păzea pe Bertoldo, că nu se întâmplase nimic.

—Ia ascultă, isteţule, vorbi ea, dând cu ochii de sac şi apropiindu—se de el, oarecum uimită că nu vedea străjerul, tot aşa de voios eşti, ca şi ieri, nu ţi—ai mai schimbat gândurile?

Cum glasul reginei era cam răguşit şi îngroşat dimineaţa, iar străjerul, cu capul în sac, nu prea desluşea bine ce auzea, era sigur că numai Bertoldo îi putea vorbi, aşa că se grăbi să—i răspundă.

—După cum ţi—am spus ultima oară, tot aşa gândesc şi acum. Sunt gata să te ascult orbeşte. Oi face întocmai cum îmi vei spune, numai să—mi fie şi mie bine la urmă.

—De—asta n—avea grijă, că o să—ţi fie cum nu se poate mai bine la urmă, te asigur eu. De altfel nici nu mai ai încotro, va trebui să mă asculţi, îi răspunse regina convinsă că înăuntru era duşmanul ei de moarte, Bertoldo.

Oarecum nedumerit, străjerul vorbi şi el:

—Ai orânduit totul? După glas pari să fi avut vreo nemulţumire. Nu cumva ţi—ai schimbat urzeala pe care o hotărâseşi cu mine?

—N—am schimbat nimic, fii pe pace şi în curând vei vedea cu ochii tăi tot ce—am hotărât, spuse regina, crezând că—i vorbeşte lui Bertoldo.

—Cu cât mai curând, cu atât mai bine!

—Aşa—i, aşteptarea e întotdeauna un canon, mai ales aşteptarea morţii!

—Sigur că aşteptarea e un canon, dar de ce vorbeşti de moarte?

—Dar ce crezi, că te—aşteaptă nunta, poate?

—Desigur, nunta!

—Da, nunta cu moartea!

—Ba ai spus că mireasa e frumoasă şi acum spui că—i ca moartea!?

—Ce mireasă—i mai frumoasă pentru tine decât moartea?

—Nu mai înţeleg nimic, murmură străjerul cu glasul gâtuit.

—Deschideţi sacul, că parcă n—ar fi Bertoldo după cum mi—a răspuns, strigă ea celorlalţi străjeri, care se adunaseră între timp acolo, aşteptând poruncile reginei.

Când să—l scoată pe străjer afară din sac, regina şi—a ieşit cu totul din sărite şi a început să strige în culmea mâniei la bietul paznic.

—Nenorocitule, cum de—ai ajuns tu în locul lui Bertoldo? Ce vrăjitorii mai sunt şi astea? Ce s—a putut întâmpla?

Uluit, el i—a răspuns reginei întocmai cum se petrecuseră lucrurile:

—A fost foarte simplu. Cel ce trebuia să fie mire mi—a lăsat locul mie, aşa că în loc să te mânii, regină, cheam—o pe mireasă şi cunună—ne cât mai degrabă. Bertoldo mi—a îngăduit să mă cunun eu în locul lui. De aceea aşteptam eu aici în sac şi nu el.

—Vorbeşte mai limpede, omule, nu pricep o iotă din tot ce spui! Ia—o de ia început şi mai domol! Ce cununie? Ce tot *băsmeşti*? ţipă regina scoasă rău din minţi.

—Vorbesc de mireasa pe care i—aţi făgăduit—o lui Bertoldo. Am căzut la învoială cu el s—o iau eu în locul lui. Spunea că eu sunt mai făţos decât el şi de aceea şi ea se va arăta mai bucuroasă să se mărite cu mine şi nu cu o pocitanie ca el.

—Oi fi tu mai făţos, n—am ce zice, dar tot pe atât eşti şi de nerod, îi spuse cu silă regina. Din câte spui, înseamnă că te—ai învoit să primeşti tu moartea în locul lui.

—De ce moartea şi nu zestrea?

—Zestrea hărăzită vicleanului de Bertoldo este moartea şi până l—om găsi, ţi—om da—o bucuroşi ţie, pentru prea marea ta lăcomie şi prostie, iar când îi va veni şi lui rândul, va plăti şi pentru înşelătorie. în viaţă omul e bine să păşească pe calea de mijloc.

Şi, la porunca reginei, se repeziră trei slujitori, ca din puşcă, îl vârâră pe zbir din nou în sac, şi târşâindu—l de să—i rupă oasele, îl duseră în graba mare lângă apa cea mai apropiată. Apa era foarte adâncă şi sacul azvârlit de ei se duse drept la fund. Furia reginei, că scăpase prilejul de a—l vedea umilit şi nefericit pe Bertoldo, care îi dădea mereu de furcă, nu—i putuse hotărî pedeapsă mai blajină acestui străjer.

Când Bertoldo s—a furişat pe uşă în *curtea* palatului, în drum spre poarta cea mare, el şi—a încălţat cizmele cu faţa la spate şi, astfel, urmele lăsate în curte erau ale unuia care venise şi nu care plecase. Buimăciţi cu totul şi cu totul, slujitorii, şi aşa nu prea ageri la minte, nu mai pricepeau deloc cum şi în ce fel izbutise totuşi să fugă pe sub nasul lor... Sau poate că stătea pitit pe undeva pe—aproape... şi totuşi nici urmă de el, de parcă—l înghiţise pământul!

Între timp, Bertoldo, abătut mai mult ca niciodată, îşi făurea tot felul de gânduri. Stăruitoare era marea părere de rău că venise la Curte şi mai mare durerea că se hotărâse să rămână. Nu numai că n—a avut parte de nici o bucurie, dar a dat şi dintr—un bucluc într—altul.

Pentru că regele era cam mărginit, iar regina, neînduplecată şi ambiţioasă, îl cam pizmuia pentru harul de a—i înveseli pe toţi cu glumele lui, pe care ea le mai şi răstălmăcea. Ce—i trebuia! Ba acum să—i fie frică şi de moarte, fără să fi păcătuit atât încât s—o merite! Nu—i venea să iasă din cuptor, de teamă să nu fie prins şi omorât. Soarta lui cea rea şi necruţătoare a vrut ca slujitorii reginei să treacă tocmai pe acolo. Recunoscând un colţ din rochia reginei, care se întrezărea din gura cuptorului, unii nerozi au şi alergat la Curte să—l vestească pe rege că regina înnebunise şi se ascunsese în cuptorul cel mare de la marginea cetăţii. Dar alţii, mai cu minte, au tras de rochie şi apoi de cel ce era înăuntru şi astfel l—au descoperit pe bietul Bertoldo, care de astă dată o cam sfeclise, bănuind ce—l aşteaptă.

Între timp, atât i—a trebuit reginei să afle zvonul că mintea ei o luase razna, că aşa cârcotaşă cum era, s—a dus drept la rege, l—a ponegrit cum s—a priceput ea mai bine pe Bertoldo, şi nici una, nici două, i—a cerut regelui să—l spânzure cât mai grabnic, fără a—i mai cere şi mai ales fără a—i mai da vreo altă lămurire.

Când vorbea ea mai aprins, iată—l şi pe nevinovatul de Bertoldo, adus pe sus, legat fedeleş de slujitorii reginei, apărând parcă la ţanc să—i întregească vorbele. Văzându—l regele pe Bertoldo îmbrăcat în rochia reginei, rămase ca trăznit.

—Bertoldo, de astă dată te—ai întrecut cu gluma! Nu mai scapi de pedeapsă! Cum de—ai cutezat să împodobeşti pocitania ta de trup cu rochia scumpă şi frumoasă a reginei mele, ca s—o faci de râs în faţa întregii Curţi?!

—Cine nu e în stare a cuteza, degeaba mai trăieşte, că nimic nu dobândeşte. Şi tot degeaba mai trăieşte şi cine oftează şi nu glumeşte!

—Cine nu ia calea dreaptă cade rău când nu se—aşteaptă!

—Pe nedrept cel ce loveşte într—o zi se prăbuşeşte!

—De faci cum te taie capul, eu ţi—l tai şi tu n—ai altul!
—Iar tu, fără capul meu, o să te căieşti din greu!
—Cine râde vinerea, plânge amar duminica!
—Tu de mine ai tot râs, iar eu am ţinut—o—n plâns.
—Bertoldo, eu te—am povăţuit, de mult trebuia s—o sfârşeşti.
—Pe cine nu laşi să moară nu te lasă să trăieşti.
—Fiecare pasăre pe limba ei piere.
—Vorbirea ta este—n schimb numai o miere.
—Nu întotdeauna buturuga mică răstoarnă carul mare!
—Cine, decât voi doi, ar putea fi mai tare?
—Năravul din fire n—are lecuire.
—Eu una ştiu: când n—o să mai fiu, o să—ţi pară tot pustiu!
—Cum ţi—ai aşternut, aşa vei dormi.
—Agăţat de—o cracă, mâine—oi înlemni.
—Să ştii că acum te bag în cuşcă!
—Câinele care latră, nu muşcă!
—Lucru clar şi răspicat, tu prea ţi—ai făcut de cap.
—Adevărul fiindcă—am spus, eu pe copcă azi m—am dus.
—De vrei lucru adevărat, mâine vei fi spânzurat.
—Tu de azi m—oi chinui, mâine amar te—oi tângui.
—Nu ştii că trăieşte—n pace cel ce—aude, vede şi tace?
—Sfaturi eu ţi—am dat la toate şi—acum mă trimiţi la moarte!
—Baţi degeaba—n piuă apa, ai doar sapa şi lopata!
—Nu fi aspru, Prea mărite, că vorba dulce mult aduce.
—Şi vorba lungă—i sărăcia omului, îi curmă regele firul vorbei şi Bertoldo îşi puse pofta—n cui.

Neînduplecat de strădania lui Bertoldo de a—l mai îmbuna cu vorbele hazlii, regele dădu poruncă slujitorilor să—l ia din faţa lui şi în revărsat de zori să—i dea vestea că Bertoldo a fost spânzurat.

Bertoldo îşi ţinu firea pentru că ştia el că cine face mai şi desface. Totuşi îşi dădu seama că regele nu—şi va "lua în veci vorba înapoi, mai ales că se temea să n—o supere pe afurisita de regină. Sau fugi ca cerbul, cum zice proverbul, sau robeşti ca şerbul! Ca să mai fugă acum, nu era cu putinţă, cu atâta lume potrivnică. Ageră, mintea lui plăsmui la iuţeală ceva. Se gândi cum poate că regele îi va face totuşi o înlesnire... Şi trecându—şi gândul în glas, se făcu luntre şi punte să—i poată vorbi regelui.

—Mărite rege, în mărinimia ta fără seamăn, fă—mi un ultim hatâr, ca oricărui alt muritor ce se află cu un picior în groapă.

Regele îşi calcă pe inimă şi—i răspunse:
—Să te auzim, ce mai voieşti? Hai, glăsuie! Un curcan? Un iepure?
—Porunceşte slujitorilor tăi, începu Bertoldo, pentru prima oară pierindu—i pofta de glumă, să mă spânzure...
—Asta am mai poruncit—o o dată! îl întrerupse regele.
—Să mă spânzure de copacul pe care mi l—oi alege eu, şi—mi va fi astfel mai dragă moartea. Oi căuta cu ochii unul să semene cu cei din satul meu şi m—oi crede murind pe pământul pe care m—am născut.

Se înduioşară cu toţii, şi mai ales regele, de rugămintea lui Bertoldo, şi îi răspunse:
—Facă—se voia ta! Şi apoi vorbi slujitorilor. Duceţi—I să—şi întâmpine soarta şi lăsaţi—l să—şi aleagă singur copacul ce—i va plăcea mai mult.

Şi slujitorii l—au luat pe sus pe Bertoldo şi s—au afundat în inima pădurii.

Regele, rămas singur, căzu pe gânduri; ce—i drept, pe de o parte, îşi petrecuse în voioşie timpul alături de Bertoldo, dar pe de alta, nu—i putuse fi prea mare mulţumirea, văzându—se mereu înfruntat de o aschimodie ca Bertoldo, care se dovedise în atâtea rânduri mai isteţ ca el însuşi. Şi dacă i s—a arătat cândva recunoscător lui Bertoldo, în sinea lui acum parcă—i era mai recunoscător reginei, care—i dăduse prilej să scape de pacoste, pentru totdeauna, căci la Curte ajunsese lumea să povestească mai mult de isprăvile lui Bertoldo, decât de faptele regelui.

Slujitorii, care—l însoţeau pe Bertoldo, se aflau acum, hăt—departe de Curtea Domnească, şi aproape că se crăpa de ziuă şi ei nici gând să—l fi spânzurat. Toată noaptea au colindat dintr—o pădure într—alta

a Italiei, dar Bertoldo nici că ar fi găsit copacul care să—l atragă pentru a fi spânzurat de el. Şi toată noaptea au cutreierat în dezmierdarea snoavelor lui Bertoldo, căci el le—a povestit când o snoavă şi când alta, că până la urmă oamenii au ales să—l asculte cât de frumos le *băzmea* decât să—l spânzure. între alte snoave, vrând să le îmbuneze sufletele, le povesti şi povestea «Albinei şi a porumbelului»: Trăia odată o albină care tot căutând de mâncare, alunecând de pe un nufăr, era gata—gata s—o ia apa. De pe ramura unui copac de lângă apă, un porumbel, care văzuse ce se petrece, îi aruncă o crenguţă. Albina se prinse de ea şi se întoarse iar la mal. Apoi se uită în sus. Văzu porumbelul care o salvase şi—i spuse că nu—i va uita bunătatea până la sfârşitul vieţii. Nu trecu mult şi albina văzu cum un vânător îşi avea puşca ţintită chiar înspre porumbelul salvator, care stătea tihnit pe cracă. Vioaie, albina îl înţepă pe vânător tocmai când să ochească şi să apese pe trăgaci. De bună seamă că nu nimeri în ţintă, căci îi scăpă şi puşca din mână de durerea acului! Abia la strigătul mâniat al vânătorului, se trezi şi porumbelul din visare, mulţumindu—i albinei. Apoi zbură ca vântul pentru ca vânătorul să—i piardă urma când avea să—şi vină în fire.

—Întocmai ar trebui să facă şi oamenii, le spunea Bertoldo, să se ajute, nu să se duşmănească. Mai bine lăsaţi—mă în viaţă şi, când veţi avea nevoie de vreun sfat, veniţi la mine în sat şi nu vă va părea rău că mi—aţi cruţat viaţa.

Slujitorii erau acum atât de departe cu gândul, de nici nu le era aminte să—l spânzure pe Bertoldo, aşa că s—au grăbit să—i răspundă cu toţii în cor:

—Te—om lăsa slobod, noi ştim că nu meriţi a fi spânzurat, şi dacă regele s—o arăta azi înfuriat, când i—om duce vestea, s—ar putea ca mai târziu, ros de remuşcări, să ne mulţumească pentru îngăduinţa noastră faţă de tine.

S—au îmbrăţişat ei Ia despărţire, şi slujitorii şi Bertoldo au rămas mulţumiţi cu toţii. Bertoldo a pornit—o spre satul natal cu un sac de învăţăminte, după câte pătimise pe pielea lui la Curte. Iar slujitorii, cu un alt sac de învăţăminte din poveştile lui Bertoldo, au făcut cale—ntoarsă la palat.

—Mărite rege, vorbi mai—marele slujitorilor trimişi să—l spânzure pe Bertoldo, am venit să v—o spun deschis, de ce să vă mint? N—am fost nici unul în stare să—l spânzurăm pe bietul Bertoldo. Am tot mers cu el de—am cutreierat codru de codru, dar copac pe gustul lui n—a găsit. După cum ştii, porunca de la Măria Ta era de a—l lăsa pe bietul om să—l aleagă. Şi tot colindând aşa cu el, am ajuns până în satul lui. Suntem convinşi că acolo va rămâne până la sfârşitul vieţii. Supărare reginei şi domniei tale nu—ţi va mai face, aşa că ne—am îndurat de el şi fără a—ţi mai cere îngăduinţa, l—am lăsat să meargă slobod la el în sat.

Ascultă regele şi căzu pe gânduri. Bietul slujitor se temea că va plăti el cu capul pentru nesupunere, dar regele, în cele din urmă, ştiindu—se oricum scăpat de Bertoldo, zise:

—Omeneşte şi înţelepţeşte ai săvârşit totul. Nu degeaba a trăit Bertoldo printre noi. Cu toţii am tras învăţătură din sfaturile lui.

Se duse apoi regele şi o vesti şi pe regină, povestindu—i şi ei din fir—a—păr, toată păţania din urmă, cu oarecare teamă, nu cumva s—o necăjească. Dar care nu—i fu mirarea, că şi regina părea mâhnită că nu mai are cu cine vorbi în doi peri, că nu mai are cu cine se înfrunta. îşi arătă ea dorinţa de a—l avea din nou la palat, făgăduindu—i că niciodată nu—i va mai pregăti vreo pedeapsă, ci numai într—o şagă o va duce de acum încolo. Cum gândul reginei se potrivea întocmai cu al regelui, trimise solie neîntârziată să—i fie readus Bertoldo.

Dar solia se întoarse fără mari nădejdi, repetând aidoma cuvintele lui Bertoldo, la invitaţia regelui. «Supa încălzită nu mai e dorită. Aşa—i şi cu prietenia dezlegată şi iar legată, nu mai ţine legătura cârpită, e şubredă şi nici hazul dintâi nu—l mai are pe urmă. Pe lângă toate, m—am convins că libertatea n—are preţ pe lume. Aşa că mergeţi de mulţumiţi regelui din partea mea, să—mi îngăduie să—mi duc zilele mai departe aici în satul meu, unde am fost întotdeauna iubit şi preţuit. Pe afară m—or fi văzut ei zgrunţuros, dar pe dinăuntru m—au văzut mereu frumos şi luminos. Mergi de—i spune toate astea regelui.»

Regele se întrista de parcă ar fi auzit de moartea lui Bertoldo.

—Avea dreptate Bertoldo când spunea «Cu timpul, frumuseţea veştejeşte şi înţelepciunea creşte». Înţelept a răspuns el şi de astă dată, numai că eu m—am obişnuit cu el şi ţin morţiş să—l am aici, cu orice chip, gândi cu glas tare regele.

—Du—te tu însuţi la el, îl încuraja regina. Pe tine nu te va respinge, făcându—i atâta onoare.

—Voi face întocmai, se hotărî regele.

Şi regele ajunse acasă la Bertoldo, spre marea lui uimire. Şi au căzut la învoială, după ce regele i—a făgăduit că: *în primul rând,* nimeni nu se va mai atinge de pământul lui din Bretagnana, unde avea să rămână soţia şi cu feciorul lui, Marcolfa şi Bertoldino, pământ moştenit de la străbunul său, Bertolone şi de la tatăl acestuia, Bertoloccio; şi—n *al doilea rând,* să nu—l silească să trăiască boiereşte, ci să—l lase în plata lui, fără farafastâcuri şi ploconeli şi alte maimuţăreli.

Fiecare cerinţă a lui Bertoldo s—a arătat regele gata să i—o împlinească şi au plecat din Bretagnana amândoi, într—o caleaşca regească, aidoma unor buni prieteni, de—a rămas tot satul în urma lor, încremenit.

Întoarcerea lui Bertoldo la Curte a fost sărbătorită cum nu se putea mai pompos. Tot palatul împodobit în onoarea lui, toate minunăţiile de mâncăruri pe mesele întinse şi cu flori pe ele.

Regina se prefăcuse parcă în zâna cea bună din poveste. Îi căuta întruna în coarne lui Bertoldo, îndopându—l zi de zi cu toate bucatele mai alese şi ascultându—l ca pe un învăţat mai învăţat ca Solomon. Ce—i drept, el judeca toate pricinile de la palat, chiar şi cele mai întortocheate şi întotdeauna venea cu cea mai dreaptă hotărâre. Regele era foarte mulţumit de felul în care era slujit de Bertoldo, era în schimb nemulţumit, fiindcă—l vedea din zi în zi mai gălbejit şi mai plăpând.

Bunătăţile de la palat nu prea—i priau, şi parcă aerul din satul lui era mai curat. Ce mai tura—vura, Bertoldo într—o bună zi, adică rea pentru el, căzu bolnav la pat. Şi cu toate ierburile, fierte de vracii palatului, el nu s—a mai dat jos din pat. Slăbindu—i zi de zi puterile, se sleise de tot. L—au găsit într—o dimineaţă stins ca un pui de găină, spre durerea nesfârşită a întregii Curţi. Un slujitor i—a destăinuit regelui că Bertoldo ceruse ceapă şi fasole cu o zi în urmă, dar vracii i—au respins dorinţa. Se gândea regele că vracii au greşit şi că bietul om şi—ar fi refăcut puterile, dacă—l ascultau. Cum necum, acum toată Curtea Domnească era în doliu mare, de parcă ar fi murit însuşi regele.

Şi regele a poruncit să se scrie pe piatra funerară:

În ăst mormânt întunecat
Zace Bertoldo îngropat
Cât timp la Curte a trăit,
De rege fost—a îndrăgit.
Pocit era el la figură,
Dar înţelept peste măsură.
Când el fasole şi—a dorit
Nu i s—a dat, şi a murit.

Şi Bertoldo a lăsat un testament pe care regele a poruncit să fie scris în litere de aur şi apoi aşezat în sala cea mare a palatului, pentru ca fiecare supus de—al său să—l poată citi. Şi pe lângă testament, el a mai lăsat şi un vraf de hârtii, în care îşi scrisese multe din observaţiile pe care le făcuse în timpul vieţii lui, de—a lungul a şaptezeci de ani. Din sfaturile lui, citindu—le, regele şi—a oprit ochii asupra acestora:

Ω Pe tine de nu te poţi stăpâni şi mai puţin îi vei stăpâni pe alţii.

Ω A făgădui şi apoi a—ţi ţine vorba înseamnă a dărui de două ori.

Ω A nu omeni pe cel ce te—a ajutat înseamnă a nu fi om.

Ω Nu lăuda şi nu osândi pe nimeni înainte de a—l cunoaşte.

Ω Dacă dai mereu oase câinelui vecinului, să nu te mire când te—o lătra al tău.

Ω Nu—i bine să fii la orice prea simţitor, dar nici nesimţitor la toate.

Ω Când mănânci cu poftă un pui, să nu spui că n—are suflet cine taie păsări.

Ω Bâlbâitul să nu ţină morţiş să povestească snoave.

Ω Numai după ce—o spargi, vezi cum e nuca înăuntru.

Ω De trudeşti vara ca furnica, nu vei cere iarna de la nimeni.

Ω Leul nu se sperie niciodată de lătratul câinelui.

Ω Nu porni la drum cu desaga goală.»

Ω Şi la urmă încheia cu o cugetare ticluită cam astfel:

«Cine nu ştie că nu ştie, e prost: ocoleşte—l!

Cine nu ştie că ştie, e adormit: trezeşte—l!

Cine ştie că nu ştie, e nepregătit: pregăteşte—l!

Cine ştie că ştie, e înţelept: urmează—l!»

Şi regele şi regina nu se mai saturau citind din sfaturile şi cugetările înţelepte ale lui Bertoldo, când se pomeniră cu un notar care s—a dus întins în camera lui Bertoldo, a scos de sub saltea testamentul şi i l—a întins regelui, vorbindu—i astfel:

—Eu sunt notarul Mânăfoaie care am întocmit testamentul lui Bertoldo.

—Deci tu ai fost de faţă când bietul Bertoldo l—a scris, iubite notar? Aş vrea să ştiu cu cât timp în urmă?

—Acum trei luni.

—Ceea ce înseamnă că de—atunci, sărmanul, nu se simţea în apele lui, adăugă regele.
—Nu prea era el obişnuit cu viaţa îmbelşugată de la Curte şi nu întotdeauna îi erau boii acasă. De multe ori cădea în tristeţi adânci şi într—o bună zi s—a gândit să întocmim testamentul. Iată—I. Să—l citesc? întrebă notarul.
—Te ascultăm, purcede, îi îngădui regele.
—Atunci încep: «Eu, Bertoldo, nepot al răposatului Bertolone, fiul lui Bertoluccio, cumătru al lui Bertolozzo di Bertolio, muritori şi pieritori cu toţii, stingându—ne aidoma lumânărilor din lăcaşurile sfinte, suflând viaţa din noi ca şi baloanele umflate şi apoi înţepate, am ajuns acum la ora dinaintea celei ultime, din câte presimt; şi cum mai nădăjduiesc un dram de duh, în gândirea mea ce pe nesimţite se încâlceşte şi ajunge cu totul şi cu totul searbădă, mă grăbesc să—mi înşir aici ultimele dorinţe. Cei ce m—au iubit şi m—au preţuit, adică cei mai mari din palat, regele şi regina, nu mă îndoiesc că mi le vor împlini întocmai.

Cârpaciului Curţii regale îi las cizmele mele, cele cu patru rânduri de talpă, una mai groasă ca alta, drept recunoştinţă pentru ziua când cu ciocanul lui mi—a bătut tocurile care se bălăbăneau, făcându—mă să simt în schimb cuiele în picioare.

Îi las zece arginţi măturătorului Curţii, drept mulţumire pentru că ori de câte ori a vrut el, mi—a dat în spate cu măturoiul cel mare, zicând că—mi curăţă hainele de praf.

De asemenea, las alţi zece arginţi şi grădinarului, în semn că n—am uitat de ierburile date ca să—mi facă poftă de mâncare, cât şi de ierburile care să mă scape de ce mâncasem, deşi mi le dădea pe dos de cum i le ceream. N—am uitat nici de zilele friguroase de toamnă în care el a avut grijă să mă răcorească cu furtunul.

Pălăria mea cea mare, pentru care mulţi m—au pizmuit, i—o las pivnicerului, în semn de recunoştinţă; pentru că el ştie că mi—a umplut butelcuţa mea cu vin din cel acru şi negru de—am umblat năuc trei zile.

Nu l—am uitat nici pe bucătar, căruia îi las cuţitul meu cel ascuţit, cu teacă cu tot, să—l aibă de amintire pentru zilele când mi—a gătit pe furiş fasole cu ceapă, de—am zăcut o săptămână întreagă.

Salteaua mea de paie şi scaunele descleiate i le las spălătoresei, care arareori îmi spăla câte o cămaşă, o călca în felul ei, cât şi pentru alte rufe pe care numai ea le putea nimeri aşa năclăite şi boţite.

Cu limbă de moarte las pajului zece lovituri cu cravaşa regelui pentru ziua când a vrut să—mi ardă părul cu o făclie, pentru zilele când mi—a pus piedică (şi n—au fost puţine), pentru râsul scălâmbăiat şi mojic în spatele meu, pentru batjocura pe care i—am suferit—o.»

—Aşa va fi, întrerupse regele. Cum de şi—a îngăduit pajul să ia în râs pe un om pe care eu îl preţuiam?! Va primi cravaşele meritate, fără milă!
—Citesc mai departe? întrebă umil notarul.
—Citeşte!
—«Cât îl priveşte pe Bertoldino, fiul meu, lui îi las ce brumă am acasă în Bretagnana, în satul meu drag, şi ce s—o mai îndura bunul meu rege, pe care l—am iubit şi l—am servit cu credinţă. O numesc pe nevasta mea, dreapta şi înţeleaptă Marcolfa, stăpână a tuturor bunurilor şi a năzdrăvanului nostru de Bertoldino până la vârsta lui de douăzeci şi cinci de ani, când, deşi nădejdi n—a dat niciodată, ar fi de aşteptat să—i vină ceva minte la cap. în afara sfaturilor ei de mamă înţeleaptă şi iubitoare, el va trebui să ţină socoteală şi de următoarele mele sfaturi...»
—Şi—i lăsă scrise aceste zece îndemnuri, interveni notarul, şi începu:

Ω Să—şi ia nevastă pe măsura lui, dacă se poate din satul Iui.
Ω Să nu ia peste picior pe cei ce sunt mai mari ca el, ca deşteptăciune şi ca neam.
Ω Să nu—şi supere niciodată vecinii.
Ω Să mănânce când are, şi să lucreze când poate.
Ω Să nu se sfătuiască cu cei răi.
Ω Să nu se lase îngrijit de doctor bolnav,
Ω Să nu—şi bage nasul unde nu—i fierbe oala.
Ω Să facă semenului bine şi să n—aştepte răsplată.
Ω Să nu dea sfaturi, dacă nu se pricepe, ea Să nu rămână nimănui dator în bine sau în rău...»

Şi regele îl întrebă pe notar:
—Acestea toate sunt cugetările lui Bertoldo? Şi notarul îi răspunse:
—Parcă mai scrie aici ceva.

Şi continuă:

Ω Să fie mulţumit fiul meu cu ceea ce are şi să nu râvnească la ce au alţii, căci e mai bine să stea omul în umbră, dacă nu—i învăţat cu prea mult soare, că s—ar putea să—l ardă, dacă stă prea mult în lumina şi căldura lui. Să trudească atât cât îi îngăduie puterile. Dacă el va lua aminte la ce—am gândit eu pentru el, nu va călca în strâchini, ci va merge pe drumul ăl drept şi fără piedici, sfârşindu—şi zilele în tihnă şi împăcat cu el însuşi. Mai las, de asemenea, alte sfaturi iubitului meu rege, pe care l—am sfătuit şi când eram în viaţă şi cu care am vorbit totdeauna deschis şi nu l—am linguşit şi nici n—am primit de la el daruri scumpe, ca să—mi pierd apoi liniştea somnului, îi amintesc din nou unele poveţe:

Ω Să ţină cumpăna dreaptă pentru bogat şi pentru sărac.
Ω Când e cuprins de mânie să nu treacă la judecată, ci numai când mintea îi e senină şi neînceţoşată.
Ω Să nu se grăbească să curme viaţa supuşilor săi.
Ω Să nu împovăreze viaţa lor cu prea mari dări.
Ω Să ocrotească văduvele, copiii şi bătrânii.
Ω Să fie binevoitor totdeauna cu oamenii şi să le asculte păsurile.

Ω Să—i răsplătească pe cei virtuoşi şi credincioşi şi să—i pedepsească pe cei răi, fie ei şi curteni. Să—i alunge pe linguşitori, pe făţarnici, pe mincinoşi şi pe cei răi de gură.
Ω Să—i ocolească pe cei săraci cu duhul, sa se ferească de răi şi pârâtori.

Şi eu, simplu ţăran, îi scriu regelui că numai ţinând seamă de sfaturile mele va domni el mai departe, fericit, respectat şi de toţi iubit. Şi toţi supuşii lui îl vor socoti cel mai bun şi cel mai înţelept rege, cum şi eu l—am socotit, l—am iubit şi l—am respectat, vrându—i numai binele.»

Şi regele şi regina, cu sufletul răscolit, mai—mai să—i podidească lacrimile, adânc mâhniţi de necazul de a fi pierdut pe cel mai drag şi sincer din preajma lor, mâhniţi pe ei înşişi că n—au ştiut totdeauna să—i preţuiască harul; la drept vorbind, mai niciodată...

Când să—i întindă notarului punga cu galbeni drept mulţumire că prin vorbele iui l—au mai adus o dată pe bunul Bertoldo în mijlocul lor, notarul mai zise:
—Mai văd scris ceva aici la coadă: «Şi acum eu, Bertoldo tată al nepricopsitului şi dragului meu Bertoldino, mă întreb dacă nu am irosit eu toate câte le—am spus pentru el, aidoma înţeleptului care risipeşte sfaturi cu proştii ca lumina arătată orbului... Căci dacă aşa va fi, numai buna mea Marcolfa m—ar scoate din încurcătură, care îi va fi dreaptă călăuză scumpului nerod Bertoldino, precum am mai spus, până la douăzeci şi cinci de ani, când s—o îndura poate soarta a bună şi i—o da şi lui un dram de

minte.»

Parcă se mai înseninaseră regele şi regina de vorbele cu haz ale lui Bertoldo, de parcă—l vedeau aievea printre ei şi le mai potoli amarul din suflet. I—au dat punga cu galbeni notarului şi s—au retras în camerele lor, posomorâţi.

«Nu totdeauna ce naşte din pisică şoareci mănâncă» — ar fi gândit Bertoldo, dacă ar fi putut fi de faţă la neroziile lui fiu—său, Bertoldino. Sau ar mai fi zis că fiu—său răstoarnă şi proverbele, cum ar fi bunăoară «aşchia nu sare departe de trunchi», pentru că tare departe de isteţul Bertoldo sărise fiul său, Bertoldino, care nici pomeneală să fie răsărit ca taică—său. Căci întunecatul la figură, Bertoldo, avea de la ursitoarele lui lumina minţii şi îi lumina pe toţi din jur, pe când fiu—său, nu prea întunecat la chip, tare întunecat şi întortocheat era la minte... Ce—i drept păcat nu e. Cum nu asemeni diamantul cu sticla cea de rând, tot aşa nu—ţi putea veni în minte tatăl, auzindu—l vorbind pe fiu—său. Nu cu mare greu l—ar fi învins în nerozie şi pe prostănacul care stătea acum o mie de ani pe malul mării şi număra cât era ziua de lungă valurile, sau pe nesăbuitul care pe vânt năpraznic aduna în inima codrului frunzele desprinse de suflarea vântului şi căzute pe pământ. Dar cum de—atâtea ori viaţa e ciudată şi nu totdeauna înţeleasă prin înţeleaptă judecată, tot aşa s—a întâmplat şi cu cei doi. Bertoldo, cel înţelept, n—a fost fericit, iar găgăuţă de Bertoldino, sec la minte, a dus—o mai bine, fiindcă după cum se spune: «la barza chioară îi face Dumnezeu cuib», sau «prost să fii, noroc să ai».

Cătrănit, regele Alboino, cu gândul să—şi mai aline sufletul zdrobit de pierderea prea—înţeleptului Bertoldo, trimise neîntârziat solie să—l poftească pe fiul lui Bertoldo, pe Bertoldino, şi pe mama lui, Marcolfa, să locuiască în preajma palatului său, ca săi poată vizita mai lesne, şi poate şi ca să vadă toţi că ar fi făcut un bine în amintirea lui Bertoldo, căruia i—a rămas îndatorat cu atâtea şi atâtea. îşi pusese toată nădejdea în Bertoldino, convins că, aidoma tatălui său, îi va înveseli zilele, şi, cu timpul, îi va fi sfetnic devotat, şi de mare folos, cum îi fusese şi Bertoldo.

Ajunse deci solia lui Alboino în Bretagnana şi se duse drept la casa lui Bertoldo, lăsată moştenire soţiei lui, Marcolfa, şi fiului lor, Bertoldino.

Căpitanul soliei îi vorbi astfel Marcolfei, pe care o văzu robotind prin curtea cu orătănii:

—Preabună soţie a preaînţeleptului Bertoldo, pentru că, din cele spuse de el, tu trebuie să fii, începu Arnoldo, trimisul regelui Alboino, am venit ca solie de la regele nostru, Alboino, să te vestesc că el bucuros te aşteaptă la Curte, împreună cu fiul tău, Bertoldino, fiindcă de la Bertoldo ştie cât de mare e înţelepciunea ta şi el nădăjduieşte aidoma să fie şi isteţimea flăcăului tău.

Oarecum neîncrezătoare, Marcolfa voi să—l descoasă puţintel:

—Eu la Curte cu feciorul meu? Nu—mi vine să cred. Sau vrei numai să mă păcăleşti? Niciodată, cât a fost bărbatul meu ia Curte, nu m—a poftit regele şi pe mine acolo.

—Ei, desigur, fiindcă Bertoldo făcea cât o sută şi regele de nimeni nu mai avea nevoie când era el la Curte, dar acum, când a rămas singur, fără sfătuitor, şi fără prieten credincios, s—a gândit să—l înlocuieşti tu şi cu feciorul tău. Dar ce, ai treburi pe care nu le poţi părăsi ca să vii la Curte?

—Cine—şi bagă nasul unde nu—i fierbe oala prăpădeşte timpul, în care s—ar putea ocupa de necazurile lui şi nu de—ale altora, îi răspunse cam aspru Marcolfa.

—Parcă l—aş auzi vorbind pe Bertoldo, spuse căpetenia solilor, vino la palat că se vede din prima clipă că şi tu te—ai înfruptat din harul bărbatului tău. Când te—o auzi regele aşa sprintenă la răspunsuri, i—oi aminti de vechiul lui sfetnic şi prieten şi tare te—o îndrăgi şi nimic nu—ţi va lipsi nici ţie şi nici fiului tău.

—Eu ca eu, i—oi fi semănând lui, că totdeauna, după mai mulţi ani de trai împreună, soţii ajung să semene, dar fiu—meu parcă n—aş zice că l—a moştenit întocmai pe tată—său! Nu ştiu cât i—o fi pe plac regelui. Dar, hai, şi—om merge!
—L—ai iubit mult pe Bertoldo?
—Pentru mine el era cel mai frumos din ţară, cel mai drept şi cel mai bun om. Dacă nu venea acolo la Curte, unde i—a lipsit felul în care—l învăţasem eu să mănânce, dacă nu se îmbuiba cu toate minunile alea nemaiauzite, poate că trăia şi acum.
—Drept e că frumuseţea omului stă în virtuţile lui şi apoi, dacă apucai de te obişnuiai cu chipul său, nu—ţi mai părea atât de hidos ca întâia oară. Nu—i frumos ce e frumos, ci—i frumos ce—mi place mie. Ori el, ţie—ţi plăcea! Şi băiatul unde e?
—Nu e!
—Cum aşa? S—a întâmplat ceva?
—Cine ştie? Şi acum s—ar putea să i se întâmple ceva, dacă nu i s—o fi şi întâmplat. Fiindcă acasă nu—i!
—Dar cine poate şti ceva sigur?
—Sigur, sigur, nimeni! Doar cămaşa de pe el sau cizmele care se ţin scai de el de câte ori iese din casă!
—Îţi arde de şagă şi regele aşteaptă!
—Lasă să aştepte şi el, că şi eu îl aşteptam pe Bertoldo şi el mi—l ţinea acolo.
—Nu—i acum clipa de joacă cu vorbele, eu trebuie să—mi duc solia la bun sfârşit! Să mâncăm ceva şi s—o pornim. Ai ceva bun pe foc?
—Cine întreabă pe altul ce—i fierbe în oală, înseamnă că el nu mai are nimic.
—Nu fi răutăcioasă!
—O fiertură de urzici şi un boţ de mămăligă pentru noi e de ajuns!
—Cum? Atâta vă e toată masa? se uimi Arnoldo, învăţat cu feluri alese, ca la Curte.
—Când eşti pe inima goală şi mintea—ţi merge mai bine, şi fructul îl muşti mai cu putere şi apa o bei mai cu poftă, de—ţi pare şi răcoroasă şi gustoasă.
—Aşa spunea şi Bertoldo, respingând bietul de el pe cât putea mâncărurile prea grele care i—au grăbit sfârşitul. Ai o cană cu vin?
—Vinul te zăpăceşte. Apa proaspătă de la fântână te înviorează şi—ţi potoleşte setea.
—Nu cumva flăcăul acela e Bertoldino? întrebă căpetenia solilor.
—Ba el e, băiatul mamii.
—Cine—s mamă, arătările astea? se minună Bertoldino, uitându—se la călăreţi. Ei, ce făpturi sunt? Jumătate cai, jumătate oameni?

Se prostise parcă mai rău în ultima vreme băiatul, de când nu mai avea nici tată. El era obişnuit cu caprele, oile, berbecul şi măgarul. Cai, pesemne, nu prea văzuse prin partea locului.
—Bertoldino, nu începe cu de—astea, vezi bine şi tu că sunt oameni călare pe armăsari, îl luă maică—sa mai din scurt, ruşinată de nerozia lui fiu—său faţă de străini. Iar mintea ei sclipitoare se întuneca la nesăbuirile lui Bertoldino.

Şi vrând să—i dea prilej să fie şi el mai în largul lui, îl întrebă duioasă cum numai o mamă poate fi:
—Puiul mamei, ce—ai făcut tu azi dimineaţă? Ai dus caprele la păşune? Şi ai fost cuminte şi cu ochii pe ele să nu se fi rătăcit vreuna?
—Da, mamă, le—am dus ca totdeauna şi le—am spus să vină în urma mea. Că eu lăsându—le să pască în tihnă, am cutreierat toată dimineaţa să văd din ce loc puteam nimeri mai bine cu praştia în soare. în loc să—l nimeresc eu, m—a nimerit el, de m—a orbit, parcă mi—a intrat tot în ochi, de n—o mai fi rămas mare lucru de el pe cer.

Maică—sa, să moară de înciudată de prostia lui.

Ca s—o dea din lac în puţ, Bertoldino vorbea mai departe:
—Mamă, nu ştii ceva. Mâine dimineaţă o să aflu câţi stejari şi câţi brazi sunt în codrul ce se ridică pe dealul unde stau eu cu caprele. Ieri şi azi am numărat din ei aproape jumătate, restul, mâine.
—Ba mâine nu vei mai număra copacii din codru, ci vei număra treptele de la palatul regelui Alboino! se mânie de—a binelea Marcolfa.
—Cine mai e şi ăsta? nu se dumiri nicicum Bertoldino.
—Cum de întrebi aşa ceva? E regele nostru, la Curtea căruia a stat atâţia ani tatăl tău. Acum ne poftеşte

pe noi doi la el.
—Să—şi puie pofta în cui. Eu am treabă cu copacii! spuse Bertoldino.
—Hai, îmbracă—te şi, fără multă zarvă, suie—te pe cal şi s—o pornim la drum!
—E timpul, spuse şi căpetenia solilor, dezmeticindu—se după ce amuţise parcă, ascultându—l încremenit pe Bertoldino, nevenindu—i să—şi creadă ochilor şi mai cu seamă urechilor, când îl auzea ce prăpăstii înşira.
—Dacă zici tu, mamă, se mai domoli Bertoldino, bine, să mergem. Eu îmi aştept caprele, să se întoarcă acasă, le punem călare pe cai şi apoi ne tot ducem!
—Lasă tu caprele în grija vecinei cu care am vorbit, să aibă ea grijă de tot avutul nostru până venim înapoi. Suie—te pe cal, îţi spun, şi gata! îi vorbi Marcolfa.

Se sui ţanţoş Bertoldino şi tare iute. Atât de iute de ajunse taman de partea cealaltă a calului. Şi tot aşa de câte ori încerca să sară, sărea prea tare, de ajungea pe jos, de fiecare dată. L—au pus atunci pe şa, legat de burta calului, de atârna, mai mare mila, de—a stânga şi de—a dreapta, ca un trup neînsufleţit. Noroc că Bertoldino nu se văita, ba chiar spunea cu convingere că după el este cel mai odihnitor fel de a sta din câte încercase el până atunci. Şi aşa au mers ei cale lungă, până ce au ajuns în fine la Curtea Domnească.

Regele Alboino, vrând să le facă o primire cu adevărat regească, a ieşit să—i întâmpine, dar privirea i—a înlemnit pe bietul Bertoldino care atârna caraghios de—o parte şi de alta a calului.
—Ce s—a întâmplat? întrebă regele îngrijorat pe căpetenia solilor, de cum au intrat în Curtea Domnească şi solii şi Marcolfa şi Bertoldino. A avut oare vreun necaz pe drum, Bertoldino? Bănuiesc că el este cel ce stă atârnat şi parcă neînsufleţit pe spinarea calului.

Căpetenia solilor, Arnoldo, se grăbi să—i răspundă, vorbind mai încet, de numai ei doi se auzeau.
—Măria Ta, şi dacă i se întâmpla ceva rău, era pagubă în ciuperci. Nu ştiu dacă îl veţi putea răbda la Curte. E un neghiob cum rar se vede. O ţinea una şi bună, că să—şi încalece oile sau caprele pe cai, deoarece el nu înţelege să plece din sat fără ele şi nici să le ostenească atâta cale pe jos.
—Nu seamănă deloc cu tată—său? Poate e abia un copil şi trăind aici la Curte, în mijlocul unor oameni mai cu cap, să se deştepte şi el cu timpul, încercă regele să se amăgească.

Şi regele porunci să fie însoţiţi în camera unde locuise Bertoldo şi apoi să li se dea ceva straie mai domneşti, rugându—i să lepede zdrenţele cu care erau îmbrăcaţi mama şi fiul. La vorbele lui, Marcolfa sări cu vorba.
—Prea Mărite, vom locui unde a locuit bărbatul meu, Bertoldo, dar haine de curteni n—om purta, căci nu se cuvine. Ne—or lua toţi în râs, când haina ne va arăta aşa şi vorba noastră altfel. Hai şi ţi—oi povesti o istorioară ca să mă fac mai înţeleasă.
—Să mi—o povesteşti mai târziu, îi răspunse regele, că acum vei fi obosită de drum.
—Ba mai obosită eram de nu mergeam!
—Nu te înţeleg! Vorbeşti în şarade ca şi Bertoldo; dar parcă pe el mă obişnuisem să—l înţeleg mai lesne. Cum adică dacă nu mergeai erai mai obosită?
—Aşa—i, dacă nu veneam, ci stăteam locului, atâta mi—aş fi frământat mintea, gândindu—mă ce pedeapsă m—ar fi putut aştepta, dacă nu mă supuneam poruncii regelui, că aş fi fost de o mie de ori mai trudită decât după ce—am încălecat şi porunca am ascultat!
—Marcolfa, vei fi desfătarea zilelor mele. Credeam că nu mai e fiinţă pe lume să mi—l amintească pe Bertoldo, dar văd că nu degeaba ai trăit alături de el. De mângâiere să ai parte şi tu, şi de seninătate aici la Curte.

Între timp, se apropie şi Bertoldino de Marcolfa, deoarece el era învăţat să se ţină mereu de fustele mamii, măcar că împlinise paisprezece ani. Şi se repezi să intre şi el în vorbă:
—Ce fel de Curte e asta? Cu orătănii ca a noastră?
—Prostuţul mamei, nu cu orătănii, ci—i locuită de curteni, slujitori ai regelui, Măria ta, iartă—i prostia. Ce—i drept, câteodată şi eu mă gândesc dacă eu l—oi fi făcut, aşa greoaie minte are, de nu i se urneşte nicicum... Şi când mă gândesc la bietul taică—său, că era cel mai isteţ din sat!
—Mergeţi liniştiţi, odihniţi—vă, şi—om vorbi mai târziu, spuse regele şi se îndepărtă de noii oaspeţi, cam cătrănit şi cam deznădăjduit.
—Să vă duc acum în încăperea lui Bertoldo, se oferi un slujitor de—al regelui. Urmaţi—mă! Vorbi el Marcolfei şi lui Bertoldino.

Copilul începu să se tânguie:
—Mamă, să ştii că vrea să ne bage în mormânt, căci eu ştiu că acolo e acum tata. Vreau înapoi acasă!
—Fii liniştit, a vrut să zică în încăperea unde a locuit cât a trăit aici la palat!

A bocit el ce a bocit, până a priceput adevărul şi apoi a adormit, ostenit de cât gândise în ziua aceea. A doua zi nici nu se luminase bine tot cerul, când la uşa Marcolfei bătu cineva. Era croitorul regelui.
—Bună dimineaţa!
—Bună să—ţi fie inima, îi răspunse Marcolfa.
—M—a trimis regele să iau măsuri cât mai grabnic, pentru a vă îmbrăca asemănător celorlalţi de la Curte.
—Numai că eu mă simt în largul meu aşa cum sunt îmbrăcată acum. Dar dacă vrei, ia—i măsuri fiului meu, deoarece lui, ce—i drept, îi sunt cam jerpeliţi pantalonii şi o pereche noi nici nu i—ar strica.

Mai roboti ce mai roboti Marcolfa şi apoi îi lăsă pe cei doi singuri în cameră şi se duse la rege, căruia îi rămăsese datoare cu o poveste, făgăduită cu o zi în urmă.

Şi croitorul îi luă măsurile de pantaloni, dar vrând să—i facă şi o haină mai frumoasă, ajunse cu metrul în jurul gâtului, la guler. Când să—i înconjoare gâtul, să vadă ce măsură are, nerodul de Bertoldino începu să strige cât îl ţinea gura «Ajutooor! ajutooor!» convins că croitorul vrea să—l strângă de gât.

—Cine te—a trimis aici? strigă Bertoldino îngrozit. Mai speriat ca el, croitorul îl luă cu binişorul:
—Regele m—a trimis, vrând să—ţi facă un hatâr.
—Aşa înţelege el să ne primească? Te—a trimis ca să mă strângi de gât. Mai întâi mă duci de nas cu măsurile şi apoi, *harşt,* mă strângi pentru o veşnicie! Am auzit eu cum se purta el şi cu tata uneori. Ce,

parcă pe el n—a vrut să—l spânzure? N—aş fi crezut una ca asta, chiar din prima zi să trimită om să mă omoare! Na, că vru să mi—o facă, dar i—o făcui şi eu, că te—am descoperit la timp!
—Faci pe prostul sau eşti prost de—a binelea? Ferească sfântul să crezi toate neroziile pe care le spui! M—a trimis să—ţi iau măsuri şi să—ţi fac un costum nou şi atât. Ce tot născoceşti?
—Lasă, că am auzit eu. La Curte lumea—i vicleană. În nimeni nu trebuie să ai încredere. Te duc de nas toţi cu linguşiri şi şiretlicuri şi la urmă te doboară, când te aştepţi mai puţin! Nu te mai preface!

Scos din sărite, de atâtea bănuieli şi jigniri, croitorul îl luă pe Bertoldino ca pe un copil, de altfel ceea ce şi era, şi—i vorbi pe limba lui:
—Dacă nu te supui, îmi scot cingătoarea şi te altoiesc cu ea la spate, copil scălâmbăiat!
—N—ai decât, o scoţi, îţi cad pantalonii şi cine ştie cine o veni şi te—o vedea, de te—oi face de râs în tot palatul!

Şi zi—i una şi zi—i alta, până la urmă s—au luat la bătaie şi croitorul s—a jurat că nu mai dă în veci pe la el.

Bertoldino, rămas singur, stătea înghemuit într—un colţ, fericit ca toţi cei săraci cu duhul. Abia aştepta să se întoarcă maică—sa, să—i istorisească din fir—a—păr cum îl dibuise el pe aşa—zisul croitor şi cum izbutise să se salveze de la moarte.

Între timp, Marcolfa îl întâlnise pe rege în sala tronului, şi de cum se văzu singur şi fără treburi domneşti prea de seamă, deschise vorba:
—Harul domnului să te aibă în pază, începu ea, şi să ştii că deşi pun preţ pe dorinţa ta de a ne vedea îmbrăcaţi şi dichisiţi în zile de lucru mai dihai ca în zilele de sărbătoare, eu nu mă supun, iar din povestea mea vei pricepe şi de ce.
—Te ascult, îi vorbi cu blândeţe regele, şi om vedea după aceea cine are dreptate.

—Prea Mărite, cândva, în vremuri îndepărtate, o străbunică de a mea îi povesti bunicii mele, care—i istorisi mamei mele, o poveste pe care mama mi—a depănat—o într—o bună zi mie, ba chiar într—o zi cu ploaie, din câte—mi amintesc, când eu mai bucuroasă am fost să stau în casă să ascult poveşti, decât să mă duc la joacă pe ploaie. Din câte ştiu eu, cam aşa suna: a fost odată prin împrejurimile Patagoniei un măgar urât şi răpciugos, de—ţi era mai mare jalea privindu—l, în vreme ce el tare măreţ se credea. De aceea, pe când lenevea mârţoaga pe o grămadă de paie tocite, se pomeni că nu—şi mai poate lua ochii de la grajdul din faţa lui, care adăpostea armăsarii cei mai chipeşi ai regelui, împodobiţi toţi cu hamuri bogate, valtrapuri de mătase, brodate în fir de aur şi argint, pe spinare, şei nemaipomenite din pielea cea

mai fină, pompoane la urechi şi câte alte podoabe... Tot privind cu jind la ei, ce crezi că—i scapără mintea lui de mârţoagă prăpădită? Să—i ceară fără zăbavă stăpânului său ca şi el să stea alături de armăsarii aceia frumoşi, împodobit cu toate zorzoanele, aidoma lor, încredinţat că, gătit astfel, nimeni nu va mai face vreo deosebire între el şi caii din grajd. Prin urmare, ceru să—şi mute culcuşul lângă ei. De la gând la fapt, mârţoaga nu lăsă să treacă prea mult timp şi iată—l în faţa regelui cu un curaj şi o limbariţă, mai rar întâlnită la măgari: «Măria Ta, eu socot că prin nimic nu sunt mai prejos decât armăsarii Măriei Tale, care se lăfăiesc împodobiţi în grajdul cel frumos; eu nu prea văd mare osebire între ei şi mine. De ce n—aş sta şi eu alături de ei şi de ce nu m—aş bucura şi eu de grija care li se poartă lor şi de podoabele de care au ei parte? Tare mi—ar plăcea să mă fălesc şi eu ca ei, cu valtrapuri de mătase, cu şa de piele fină şi câte şi mai câte minunăţii, decât să tot duc în spinare poveri de saci, unul mai greu şi mai aspru ca celălalt. Nu mă năpăstui, ci fă—mi şi mie dreptate, lăsându—mă să trăiesc alături de ei.» Regele îl lăsă să—şi spună păsul, căzu puţin pe gânduri, căci nu se aştepta la asemenea glăsuire din partea mârţoagei şi la asemenea nazuri şi, căutând să—i mai potolească năvala pretenţiilor, îl întrebă: «Dar dacă te—or da de gol urechile?» «Nimic mai simplu, găsi leac mârţoaga, pune felcerul să mi le taie». Şi mai încercă să—l domolească regele: «Oi putea tu alerga la fel ca voinicii mei armăsari?» «M—oi strădui din toate puterile să alerg frumos şi ţanţoş ca ei». Şi glasul lui, ca şi privirea tălmăceau o mare dorinţă de a—şi ţine făgăduiala. Şi regele îl mai întrebă pentru ultima dată: «Ia spune—mi, zici că nu—i o hotărâre pripită?» «Ba e mult gândită», îi luă vorba din gură măgarul. Şi regele încuviinţă să—i fie împlinită dorinţa, înduioşat de focul vorbelor bietului măgar, care dorea atât de mult să—şi schimbe felul lui de trai de până atunci. Şi ce mai tura—vura, după ce atâtea îi spuse şi se încăpăţâna mai dihai ca toţi măgarii laolaltă, îl convinse că a doua zi, pe ascuns, felcerul să vină şi să—i scurteze urechile, potrivindu—i—le pe măsura armăsarilor. Tot pe neştiute, o slugă preacredincioasă de a regelui împodobi măgarul şi în taină, îl duse noaptea, ca nici un cal să nu—şi poată da seama ce se petrece, în grajdul cel frumos. în primele zile, grăjdarii nici nu l—au luat în seamă, îngrijindu—l cot la cot cu toţi ceilalţi din grajd. Şi tot aşa a dus—o de minune mârţoaga noastră, până într—o bună dimineaţă când, ce bănuieşti, prea Mărite Alboino, că s—a întâmplat? Din colţul unde stătea pe gânduri, măgarul cel neîmpăcat cu soarta lui dintâi şi destul de trist şi cu soarta pe care şi—o croise mai în urmă, auzi deodată pe un alt măgar care trecea pe drum, răgind din toate puterile. Fără a mai ţine de ceva socoteală, ci lepădând de pe el valtrap, şa, pompon şi câte şi mai câte, după cum îi fusese voia şi i se împlinise, alergă ca zănatecul, cât putu de iute după măgarul care răgise, de se dădu în vileag faţă de toţi câţi erau acolo şi urmăreau cu gura căscată cele ce se petreceau. Dar n—a avut parte de multă alergătură şi zbenguială cu semenul lui, că oamenii regelui l—au şi prins şi, fără milă faţă de cel care—i dusese de nas, l—au ciomăgit pe spinare după cum obişnuiau cu toţi măgarii neascultători, şi poate mai rău ca altădată, că biata *mârţoagă* cutezase să se măsoare cu armăsarii şi să stea alături de ei, înşelând buna—credinţă a grăjdarilor. Ciomăgit, cu urechile tăiate, i s—a pus din nou povara pe spinare şi a fost trimis la truda care—i fusese hărăzită de ursitoare.

—Acum înţelegi, mărite rege, ce vrea să spună povestea mea, vorbi Marcolfa regelui Alboino; tu ţii să fim îmbrăcaţi în straie domneşti, fără a te mai gândi că vorba noastră, a mea necioplită şi a lui Bertoldino nechibzuită, ne—ar aduce dispreţul şi batjocura oamenilor de la Curte. Lasă—ne în zdrenţele noastre şi atât cât arătăm a fi, atât şi suntem, şi pe nimeni nu vom înşela în aşteptări. Nu vorbesc eu oare cu cap?

—Ba, cu minte vorbeşti. Şi nu degeaba ai trăit lângă un om înţelept ca Bertoldo. Cum se face însă că fiul vostru nu se vede a fi căpătat nici o scânteie măcar din lumina voastră?

—Aşa—i precum spui, mărite rege, şi eu mă întreb adesea de al meu o fi sau nu, căci nu—i recunosc neroziile nici din partea lui tată—său şi nici din partea mea. Ştiţi ce—a făcut astă—primăvară? în iazul de lângă casă, a ţinut el să se scalde în aprilie. Bineînţeles că apa nu era caldă ca în plină vară. Şi văzând că—i apa rece, s—a întors pe mal unde—şi lăsase hainele, s—a îmbrăcat bine cu ele şi apoi din nou s—a scăldat. Era sigur că îmbrăcat nu avea să—i mai fie frig în apă. Şi numai năzdrăvănii de—astea îmi face. Pocinog după pocinog!

—Auzind pe unul şi pe altul aici la Curte, s—o mai deştepta cu timpul, vorbi regele cu îngăduinţă.

Şi Marcolfa se duse să vadă ce făcea Bertoldino al ei în cameră. îi ascultă păţania cu croitorul, căută ea să—i explice intenţiile bune ale bietului om, dar Bertoldino nu se prea lăsă convins. îl luă cu ea să i—l prezinte şi reginei, care abia aştepta să—l cunoască. Pe una din sălile palatului, care duceau spre camera reginei, Marcolfa îl întrebă deodată pe Bertoldino:

—Mă întreb ce te—ai face, dacă eu, mama ta, n—aş fi mereu lângă tine, şi nu ţi—aş mai stăvili vorbele

fără noimă pe care le rosteşti?
—Ar fi mai bine pentru mine, oricum, fiindcă aş vorbi şi eu mai în voie, mi—aş face de cap, şi nimic nu mi s—ar întâmpla, fiindcă regele îmi îngăduie orice.

Şi tot ciondănindu—se, au ajuns la regină.
—Prea Mărită regină, începu să glăsuiască Marcolfa, eu sunt nevasta înţeleptului Bertoldo, pe care atât l—aţi îndrăgit la Curte şi tăntălăul acesta e fiul nostru, deşi nu pare a fi. Deoarece, pe cât de deştept era taică—său, pe atât de neajutorat la minte e fiu—său. Numele lui e Bertoldino şi rămâne de văzut cât îl va îngădui bunătatea voastră aici la Curte, căci tare e nesuferit prin neroziile ce numai lui îi pot trece prin minte. Dacă—l trimiteam cu oile la păscut, el le pierdea urma, grija lui cea mare fiind aceea de a căuta trifoi cu patru foi prin iarbă, şi tot căutând, rătăcea atâta de—l căutau oile pe el la întoarcere. Când vedea pe foc oala cu fasole şi scăpa de privirile mele, scotea bob de bob afară să numere câte boabe mari fierbeau şi câte mici. Odată; venind pe ploaie, din pădure, cu un coş de ciuperci, m—a întrebat dacă e adevărat că ciuperca are formă de umbrelă fiindcă acolo unde creşte ea plouă mereu. Ducându—mă altă dată după el în pădure, deoarece se întunecase şi el nu mai venea acasă, l—am găsit tolănit sub un copac chiar în inima codrului cu ochii pironiţi de copacii desfrunziţi, că era toamnă târzie. Eu ardeam toată de grijă pentru el, iar el, cu cea mai mare seninătate, ce crezi că mă întreabă: «Mamă, de ce spui că eu sunt cel mai nerod din lume? Ia te uită la copacii ăştia, nu—s ei oare mai nerozi ca mine?» «De ce?» l—am întrebat eu nedumerită, crezând că bietul Bertoldino îşi pierde şi bruma de minte ce—i mai rămăsese. «Păi, uită—te, mamă, ce—au făcut; s—au despuiat de frunze tocmai acum când vine frigul şi au stat înfofoliţi în ele în toiul verii, când mureai de cald. Eu zic că—s mai proşti ca mine.»

—E abia un băieţandru, spuse râzând regina, are timp să—i vină şi lui mai multă minte. Ei bine, mai spune cu blândeţe regina, să—l lăsăm pe el să asculte, iar tu, văzându—te sprintenă la minte şi luminată ca şi Bertoldo, încântă—mi urechile cu o snoavă.
—Cu voia ta ţi—oi istorisi—o pe asta: Un rege avea un cal de o rară frumuseţe şi tare mult îl îndrăgea. într—atât, încât nu înceta să spună mereu celor din jur că acest animal nu trebuie să moară, ci să aibă grijă de el ca de ochii din cap. «Doresc ca el să trăiască atâta timp cât voi trăi şi eu. Cel ce va cuteza a—i pricinui vreun rău, rău o va păţi; fără cruţare va fi biciuit zece zile şi zece nopţi în şir. Ca să nu mai spun că cine—mi va da primul vestea morţii lui va rămâne cu limba tăiată. Prin urmare să nu aud pe nimeni spunându—mi vreodată „calul a murit" că—i vor fi ultimele lui cuvinte!» Acestea spunând, regele îşi lăsă toţi curtenii şi slujitorii mai mult morţi decât vii.

În schimb, grăjdarii şi scutierii de atunci nu mai conteneau zi şi noapte cu îngrijirea calului, şi mereu cu spaima în suflet, să nu i se întâmple cumva ceva animalului preferat de rege, că mai mai să—şi dea ei duhul de atâta emoţie înaintea calului, care, după cum se ştie, are mai puţine zile ca omul. Şi iată că au mers treburile bine un timp, dar într—o bună zi firul vieţii calului se curmă şi grăjdarii încremeniră într—o bună dimineaţă când văzură pe bietul cal întins rece pe paiele din grajd. Amuţiseră, înainte de a li se fi tăiat limba. Toţi îşi simţeau răsuflarea tăiată şi nimeni nu avea curajul să—i destăinuie regelui nenorocirea. Fiecare ştiind că vestea aceea îl va costa viaţa sau, în cel mai fericit caz, tăierea limbii, cine să mai cuteze? Mai mare jelanie ca în grajdul regelui nu era pe lume în dimineaţa aceea: grăjdari, scutieri, rândaşi, grădinari, ce mai, toţi slujitorii, prostiţi în faţa bietului animal neînsufleţit, se tânguiau de parcă pieriseră toţi oamenii din regat, nu un biet cal.

Tocmai atunci se nimeri şi măscăriciul regelui pe acolo. Aflând toate cele întâmplate şi cunoscând ameninţările regelui, care nu glumise defel când le—a spus tuturor că i se va tăia limba celui care—i va aduce vestea morţii calului său preferat, încercă să—i liniştească: «Lăsaţi totul în seama mea, şi nu vă mai văicăriţi, căci lacrimile voastre amare în curând se vor preface în lacrimi de veselie.» «Ce veselie, se întrebară slujitorii regelui, cu calul mort alături?» «Ştiu eu cum să fac să vă scap de mânia lui, le spuse măscăriciul. Veniţi încet în urma mea şi ascultaţi la uşă ce—i voi spune eu regelui», mai adăugă el. Şi se duse drept la rege.

Intră, iar ceilalţi, după cum le fusese vorba rămaseră să asculte pitiţi după uşă, înlemniţi de groază. Măscăriciul, când ajunse în faţa regelui, începu, pe un glas tare tânguitor, să—i vorbească astfel: «Prea mărite, calul tău pe care atâta l—ai îndrăgit, calul acela voinic cândva, frumos, cu picioarele sprintene până mai acum câtva timp, calul de care toţi s—au ocupat, calul acela cu care nici un alt cal nu putea fi asemuit...» «Ei bine — îl întrerupse regele te pomeneşti c—a murit calul»! strigă regele deznădăjduit! gata să leşine de durere. Şi măscăriciul îi răspunse: «Precum ai spus tu însuţi, azi—dimineaţă, aşa pe negândite, spre uluirea şi disperarea tuturor!» «Ce—i drept era bătrân şi neputincios, spuse regele, şi moartea nu cruţă pe nimeni. O să—mi treacă», se amăgi el. «O să treacă, dar altceva rămâne mai grav» mai spuse măscăriciul. «Ce anume?» întrebă uluit regele. «Trebuie să porunciţi să vi se taie limba, Măria Ta, căci aţi fost primul care a rostit „a murit calul"»

Regele zâmbi amar, şi cei de după uşă, fericiţi că scăpaseră uşor din necazul care—i păştea, au năvălit cu toţii să—l îmbrăţişeze pe isteţul măscărici şi apoi şi—au văzut tihniţi de treburile lor.

—Marcolfa, spuse regina, să ştii că—mi place cum povesteşti. Să mai treci pe la mine şi să—mi mai istoriseşti şi altele. Cu tine trece vremea iute şi plăcut. Din felul tău de a vorbi nici nu pot crede că eşti trăită în sălbăticie, în inima munţilor şi pe coastele dealurilor, ci mai degrabă pari a fi o învăţată, şi mă întreb cine de la oraş şi—ar putea tălmăci gândurile mai limpede şi mai cugetător? Primeşte în dar acest inel, să—ţi amintească de zilele petrecute la palat cu mine, încheie regina.

—O biată văduvă ca mine alt inel n—are voie să poarte decât cel de cununie, dacă vrea să păstreze amintirea neştirbită a celui ce i l—a dăruit.

—Ce altceva ţi—ar face plăcere să—ţi dăruiesc?

—Ce—aş vrea eu tu n—ai putea să—mi dai.

—Vorbeşte mai limpede.

—Altceva nu mi—aş dori decât un dram de minte pentru prostănacul meu de Bertoldino, care nu—mi aduce aminte nici pe departe de răposatul taică—său, atât e de nerod. Vezi, prin urmare, că astă putere n—o ai, iar altceva, nu mă poate ferici.

—Cât despre asta aşa—i, se întrista regina, minte Iui Bertoldino eu nu—i pot da. S—o mai lumina singur cu timpul. Duceţi—vă în pace, acum, şi om mai vorbi şi altă dată. Pregăteşte—mi o nouă poveste, Marcolfa.

Ieşind din camera reginei, Bertoldino o întrebă pe maică—sa cu îngrijorare:

—Mamă, n—ar fi mai bine să plecăm de aici cât mai curând?

—De ce?

—Ieri am auzit—o cu urechile mele pe regină pe când îi spunea unei slujnice că ea vrea să fie deasupra tuturor femeilor din palat. Mă gândeam în sinea mea că oricât eşti tu de voinică, în clipa când ţi—o veni rândul şi s—o aşeza deasupra—ţi, o să—ţi dai duhul, căci o vezi şi pe ea cât e de grasă. De aceea eu zic să plecăm chiar azi, că mâine o fi prea târziu.

—Dar ce crezi tu că a vrut să spună?

—E limpede că vrea să fie deasupra tuturor femeilor. Asta înseamnă că o să calce şi peste tine!
—Mare nătărău mai eşti! Nu asta a vrut ea să înţeleagă, ci că vrea să fie socotită mai mare ca celelalte, adică stăpâna lor. Ce să mă fac eu cu tine? Când o să—ţi vină mintea la cap?
—Dar ce? Nu—i cu putinţă ca eu s—o iau într—un fel şi tu într—altul? O să vedem noi pe urmă cine a avut dreptate.

Când se răţoia Bertoldino şi se căina Marcolfa, iată—l pe rege îndreptându—se spre ei. Marcolfa, văzându—l mai de departe, a avut timp să—i şoptească lui fiu—său: «De te—o întreba ceva regele, eu te sfătuiesc să taci, să—ţi ţii gura strânsă, ca să nu—ţi mai scape vreo nerozie, să mă faci de râs. Ai înţeles?»

Bertoldino se încăpăţâna să nu—i răspundă nici laie nici bălaie.

Regele se opri în faţa lui Bertoldino şi—l întrebă:
—Îţi place la Curte? Ei, Bertoldino, cum ţi se pare, e mai frumos aici sau la tine în sat?

Bertoldino, cu buzele strânse, încremeni cu ochii la rege şi nu scoase o vorbă. Regele reveni cu aceeaşi întrebare. Bertoldino, ţeapăn. Apoi nu ştiu cum de—şi luă singur curaj şi spuse aşa la repezeală.
—Mama nu—mi dă voie să deschid gura, să nu spun vreo prostie, dar eu spun că o fi cum o fi la Curte, dar eu vreau acasă!
—Şi de ce, mă rog?
—Acolo pot vorbi vrute şi nevrute, pe când aici mi se drămuie fiecare vorbă.
—Ei, nu te mai necăji, băiatule, las—o pe mama, eu în schimb îţi dau voie să spui tot ce—ţi trece prin cap.
—Vreau să ştiu unde—i ziua mai lungă aici, la Curte, sau la noi în sat?

Iar regele, cu bunăvoinţă:
—Depinde, Bertoldino, cum ţi—oi şti petrece ziua, ca să—ţi pară lungă sau scurtă. Dar acum, lasă—mă şi pe mine să te întreb ceva: După mintea ta, soarele îţi pare mai de preţ sau luna?

—După mine, se gândi adânc Bertoldino, cât de adâncă era mintea lui, aş zice că luna—i mai de preţ, deoarece ea luminează noaptea, când e nevoie, că e întuneric, pe când soarele, blegul de el, luminează cam degeaba ziua, când şi aşa e lumină destulă.

O clipă, două, regele părea să se fi prefăcut în stană de piatră, apoi se porni pe un râs de se cutremura palatul. Şi la fel şi Marcolfa, iar Bertoldino de râsul lor râse şi el. Când se potoliră, regele, pornit pe veselie, îl mai întrebă ceva:

—Ia spune, Bertoldino, după tine când e cel mai bine, vreau să spun, cel mai nimerit de cules mere?

—Când nu te vede nimeni, îi răspunse Bertoldino din propria—i experienţă.

Şi regele Alboino iar râse cu poftă de sinceritatea răspunsurilor naive ale naivului Bertoldino.

Şi cu tot râsul lui de atunci şi din alte zile, azi aşa, mâine aşa, dacă nu şi mai rău, regele se gândi că totuşi ar fi mai bine şi pentru el şi pentru ei să le dea un petec de pământ în apropierea palatului, cu tot ce le trebuie, casă, grădină, eleşteu cu peşti şi broaşte, rămânând ca din când în când, dacă i s—ar abate lui, sau reginei, de Marcolfa sau de Bertoldino, cei doi hazlii, ea prin deşteptăciune şi el prin nebănuite nerozii, să—i poată chema la Curte. Pe lângă o droaie de haine şi saci cu merinde, regele le—a mai dăruit şi un coşuleţ plin cu scuzi de aur. Şi, fericită, Marcolfa şi—a înjghebat o minunată gospodărie la o mică depărtare de Curtea Domnească.

Într—o dimineaţă, pe când Marcolfa era plecată, Bertoldino privea în eleşteu, să vadă cum se zbenguiau de frumos peştii şi broaştele, că el nu găsise altceva mai bun de făcut. Dar n—avu tihnă să privească peştii de orăcăitul broaştelor, care devenea din ce în ce mai aprig, de—i zgâria urechile lui Bertoldino. Se gândea el, poate că din gelozie că el îi admira mai mult pe peşti. Sau poate că orăcăiau de foame? La ăst gând, el se repezi până acasă şi veni iute înapoi, fiindcă de picioare era sprinten, greu era doar la minte. Aruncă în apă ce găsise şi el de—ale gurii mai la îndemână pe—acasă. Dar cu toate merindele aruncate în apă, broaştele tot nu conteneau cu orăcăitul. El se gândi atunci că poate le era frig.

Se duse acasă şi veni înapoi cu hainele. Pe toate cu câte se încărcase le aruncă în eleşteu, sperând să le potolească. Dacă văzu el, sau mai bine—zis auzi el, că ele orăcăiau mai cu foc, se duse acasă şi cu ce se întoarse? Cu coşul cel plin cu scuzi de aur. Şi presără în apă peste jumătate din câţi erau. Speriate, broaştele orăcăiau acum şi mai tare. Din ce în ce mai înfuriat pe ele, se repezi într—un suflet acasă, cu gândul să ia tot ce—o găsi numai să le vadă liniştite şi tăcute. Când să ajungă, dădu nas în nas cu Marcolfa, care se întorcea şi ea acasă tocmai atunci. De cum îl văzu în ce hal arăta, îl întrebă:
—Bertoldino, ce—i cu tine atât de înciudat şi de negru la faţă?
—Cum să nu fiu? vorbi Bertoldino. Broaştele din eleşteu m—au scos din pepeni. Orăcăie întruna şi cu nimic nu se lasă înduplecate. Nu mi—au dat răgaz să mă uit şi eu în tihnă la peşti. Până şi câţiva pumni de scuzi de aur le—am dat şi tot n—am izbutit să le fac să tacă. Cu nimic nu le poţi mulţumi.
—Cum? Le—ai dat din scuzii noştri de aur? Nenorocitule! Om fără minte! Nici atât nu ştii că banii îi înduplecă pe oameni şi nu pe animale!? Uşor i—am căpătat şi mai uşor i—ai lepădat! Era de—ajuns să le dai câte o fărâmitură de pâine şi ar fi tăcut!
—De unde era să bănuiesc?
—Ce va spune regele când va afla că galbenii pe care ni i—a dat el tu i—ai aruncat la broaşte? Mă duc să—mi răcoresc năduful şi te poftesc să nu mai faci şi altă gogomănie, că te azvârl pe tine la broaşte, atât m—ai mâniat de tare cu neroziile tale!

Nici n—a plecat bine Marcolfa, cu gândul să mai răsufle şi ea, că Bertoldino, amintindu—şi de firimiturile de pâine, duse la eleşteu toată pâinea pe care o găsi în ladă. O fărâmiţă broaştelor, nădăjduind să nu le mai audă orăcăind. Dar de cum aruncă firimituri în apă, se repeziră sute de peşti, iar bietele broaşte, orăcăind de ciudă, nu apucară nimic. Când văzu întâmplarea, Bertoldino se gândi cum să se răzbune pe peşti. Merse din nou acasă şi se întoarse cu un sac de făină cu gândul să le—o arunce peştilor pe toată în ochi, ca să—i orbească. Şi aşa făcu. Dar degeaba; de cum apărea un peşte mai la suprafaţa apei, iute îi arunca Bertoldino răutăcios cu făină în ochi, dar peştele nici nu se sinchisea. După ce răsturnă cu furie tot sacul cu făină în apă, Bertoldino se întoarse acasă, convins că se răzbunase din plin şi pe peşti, şi pe broaşte. Când să intre pe poartă văzu în curtea cu orătănii gâscă cea mare, stând deasupra coşului cu ouă ca să şi le clocească. O alungă de pe ouă, fiindcă i se păru lui că nicăieri nu se stă mai bine decât pe ouăle gâştei. Veni chiar atunci şi mama Marcolfa, ceva mai răcorită, că îşi vărsase focul. Îl strigă pe Bertoldino de la poartă, cu gândul să—l ierte, la urma urmelor un băiat avea şi ea, bun, rău, al ei era.

.....lipsa pag 137, 138

ce—ţi trebuie, Marcolfa. Nu te mai necăji. Aşa—s copiii! Acum, lasă, a trecut!
—Toate trec şi lasă urme, spuse Marcolfa.
—Asta a trecut şi n—a lăsat nici o urmă.
—Am avut eu grijă să—i las o urmă două pe spinare, ca să—şi amintească de isprăvile lui măcar câteva zile!
—Acum du—te, Marcolfa, la regină! Mi—a spus că te aşteaptă. Vrea să te roage ceva, spuse regele, şi—i lăsă pe amândoi să plece.

Regina, de cum o văzu pe Marcolfa, se repezi să—i spună pe nerăsuflate:
—Trimite—l pe Bertoldino la joacă şi tu stai aici lângă mine, fiindcă am nevoie să ne sfătuim.

Marcolfa îl trimise pe Bertoldino la joacă şi rămase doar ea cu regina.
—Sunt gata să te ascult, buna mea regină. Cu ce îţi pot fi de folos?
—Marcolfa, trebuie să mă ajuţi să—mi capăt un zălog scump înapoi, pe care mi—l ţine un cavaler, până ce—oi fi în stare să desluşesc o şaradă.
—Din nou văd că oricât de înţelept şi înstărit ar fi cineva tot mai are când şi când nevoie de câte un sfat; şi uneori de la făpturi mai umile chiar.
—Marcolfa, ai dreptate, ca întotdeauna. Dar acum ascultă—mă iute, şi vezi după aceea dacă mă poţi ajuta.
—Dacă îţi pot fi de folos, nu mă dau în lături, o întrerupse Marcolfa cea guralivă.
—Ascultă—mă, prin urmare, atentă: aseară am jucat un joc. Trebuia să ghicim fiecare câte o întrebare. Cine ştia să răspundă pe loc şi bine, scăpa; cine nu, adică eu, lăsa un zălog pentru a doua seară. Pentru că n—am fost în stare să ghicesc întrebarea ce mi—a fost pusă, oricât mi—am stors eu mintea şi oricât m—am căznit, am lăsat inelul meu cu diamant ca zălog până deseară; şi dacă nu dau răspunsul cel

adevărat, pierd diamantul. Ascultă deci întrebarea cum sună: «Apă n—am; de—aş avea—o, numai vin aş bea.» Cum ştiu că eşti isteaţă ca şi Bertoldo, care mi—ar fi dezlegat întrebarea cât ai clipi, m—am gândit să te chem şi să te rog să mi—o dezlegi tu. Mie—mi pare totul încâlcit. Ce—o fi asta dacă aş avea apă, aş bea vin? Pare fără noimă!

—Nimic nu—mi pare mai simplu şi mai clar. Orice ţăran de Ia noi ar şti să răspundă!

—Cum aşa? Ce vrei să spui?

—Îţi spun îndată: şarada—i dezlegată. Morarul e răspunsul. El are o moară care tânjeşte întruna după apă, dar n—are apă decât când plouă. Deci neavând apă atât cât are el nevoie, nu poate măcina şi câştiga încât să—şi cumpere în primul rând vin să—l bea, fiind silit astfel să bea doar apă. Să fi avut apă din abundenţă, câştigând de pe urma ei, ar fi putut bea numai vin. Nu poate avea alt înţeles întrebarea lui, prin urmare, nici alt răspuns.

—E foarte clar şi răspicat, bravo! izbucni cu bucurie regina. îmi voi recăpăta diamantul, datorită isteţimii tale. Ştiam eu că pentru tine va fi un fleac. Nici prin gând nu mi—ar fi trecut. M—ai scăpat de încurcătură. Acum sunt liniştită, ba chiar mi—a venit poftă să ascult şi o poveste de a ta.

—Dacă vrei, bună regină, hai să—ţi mai spun o istorioară. Odată un negustor sărac trebuia să plece în alt oraş. De teama hoţilor, lăsă în paza vecinului său, un negustor bogat, tot ceea ce avea el mai de preţ în prăvălioara sa umilă şi anume tot felul de unelte de fier. La întoarcere, se duce la negustorul cel bogat, vecinul său, să—şi ia uneltele înapoi. Dar negustorul cel bogat, ce—i spune? S—a întâmplat o nenorocire. Pentru o mai mare siguranţă, am pus uneltele tale de fier în pivniţă, dar, ce să vezi, că şoarecii le—au mâncat pe toate. Le—au ros de n—a mai rămas nimic de ele. Acestea spunându—i, i—a trântit uşa în nas. înainte de a pleca, negustorul cel sărac apucase să—i spună umil: «Aşa o fi, aşa ştiam şi eu că şoarecii au urâtul obicei de a roade fierul». Plecând, în drum spre casă, negustorul cel sărac îl întâlneşte pe copilul negustorului cel bogat. îl ia în braţe, îi dă o bomboană şi îl duce acasă la el. A doua zi, cei doi negustori se întâlnesc, că doar erau vecini. «Nu ştii, începe vorbi cel bogat, că iar mi s—a întâmplat o nenorocire?! Şi încă mare!» «Şi ţie?» întrebă cel sărac. «Mi—a dispărut copilul!» îi răspunse bogatul.

«Adevărat grăieşti, ştiam eu, de ieri, îi răspunse cel sărac, pentru că pe când veneam de—acasă, de la tine, am văzut un uliu cum i—a dat târcoale şi apoi l—a luat în zbor cu el.» «îţi râzi de mine! Cum o să ia un uliu un copil de zece ani?» «Orice e cu putinţă în lumea asta! Orice, oricând şi oricui i se poate întâmpla ceva! Dacă şoarecii au ajuns să roadă fierul, de ce uliul n—ar zbura cu un copil de zece ani?» Negustorul cel bogat a înţeles mica răzbunare a negustorului cel sărac şi a doua zi a venit cu de două ori preţul uneltelor lui de fier la negustorul cel sărac cerându—şi iertare şi spunându—i: «Şoarecii nu rod fierul!» Iar cel sărac i—a răspuns: «Dacă—i aşa, nici ulii în vremea noastră n—am văzut să zboare cu copiii în gheare!» Şi băieţaşul negustorului a venit liniştit din odaia alăturată, să—şi îmbrăţişeze tatăl.

—Mi—a plăcut, Marcolfa, povestea ta, acum du—te de—ţi caută băiatul, vezi să nu—l fi luat vreun uliu!

—Asta ar mai lipsi!

Şi Marcolfa lăsă facialele cu regina şi merse să—şi caute minunea de fecior. El plecase între timp acasă şi cum stătea în curte cu ochii pe cer, văzu un cârd de cocori în zbor. Ce—i trecu prin minte? Să—i ademenească, aducându—le un hârdău cu vin şi să îmbete cocorii. Turnă iute în hârdău din vinul cel bun, primit în dar de la rege, şi—l puse în mijlocul curţii. Ce—i drept, când zburară pe deasupra vasului, cocorii simţiră mirosul îmbietor şi încet—încet, coborâră şi—şi înmuiară ciocul până se îmbătară de—a binelea. Când văzu Bertoldino că unele păsări abia se mai ţineau pe picioruşele lor firave, de păreau ca leşinate, bietele de ele, iar altele, ici—acolo, presărate prin curte, apucă vreo două, trei, şi le băgă capetele în cingătoarea de la pantaloni. Aşa l—a văzut maică—sa de la distanţă, în timp ce se apropia de curtea lor. Dar până să ajungă Marcolfa lângă el, cocorii începură să se dezmeticească şi căznindu—se să—şi scoată capetele din strânsoarea cingătoarei lui Bertoldino dădeau întruna din aripi şi se zbăteau; şi tot dând din aripi păsările se ridicau de la pământ, încât Marcolfa, când să intre în curte, îl văzu pe Bertoldino cum zboară o dată cu cocorii de—a stânga şi de—a dreapta lui.

—Ce mai e şi asta? strigă la el, îngrozită, Marcolfa.

—Zbor şi eu cu cocorii! Mă întorc curând acasă, n—ai grijă! striga fericit Bertoldino.

Şi în timp ce Marcolfa se tânguia şi se jeluia de moarte că i se prăpădeşte odorul, uluită de ce vedea, deoarece, după ea, numai în basme zburau copiii cu ulii, cu şoimii, cu raţele sălbatice, iată că în zborul lor cocorii dădeau târcoale casei ei, şi tocmai când zburau deasupra eleşteului, au izbutit să—şi scoată şi capetele de sub cingătoarea lui Bertoldino, încât poza bietul băiat a căzut direct în apă. Ce fericire pe

sărmana Marcolfa, care—şi pierduse nădejdea de a—l vedea salvat atât de curând. Ea alergă într—un suflet şi—l ajută să iasă mai iute din apă.

—Cum ai ajuns să zbori cu cocorii, Bertoldino? îl întrebă maică—sa.
—I—am îmbătat cu vinul cel bun de la rege.
—Cum de i—ai făcut să bea vin?
—Am vărsat tot vinul în hârdăul din care beau porcii şi cocorii ademeniţi de mirosul tare plăcut au coborât pe pământ. Au băut încet—încet tot, li s—a urcat vinul la cap şi au ameţit.

Când păsările păreau mai mult moarte decât vii, mi le—am pus de—o parte şi de—alta cu capul la cingătoare, cu gândul să mă joc cu ele. Dar prea iute şi—au venit în simţiri şi tot zbătându—se din aripi au început să zboare. Dacă nu izbuteau să—şi tragă capul din cingătoare, cine ştie cât aş fi zburat cu cocorii mei!
—Acum lasă, bine că eşti teafăr şi nevătămat! Hai cu mine să—ţi schimb hainele, că eşti ud leoarcă.
—Lasă că mă usuc la soare, mai bine adu—mi un coş de paie să pun tot peştele acesta din buzunare şi de pe mal, ca să i—l ducem regelui. Aflând în ce chip l—am pescuit, poate îl facem să râdă!
—E de râs, n—am ce zice! Numai tu puteai gândi astfel! Tu nu vezi că n—ai pic de minte?
—De—aţi avea voi toţi minte ca mine, ar fi mai veselă viaţa şi nu atât de chibzuită de pare mai mult sucită! Dar ia spune—mi, la naşterea mea erai şi tu şi eu de faţă? Că prea gândim pe dos unul faţă de celălalt!
—Ce întrebări îţi mai vin şi ţie?
—Adu—mi un coş, mamă, că de nu, aşa mă duc la rege şi—i dărui peştele, scoţându—l din buzunare şi cămaşă.
—Stai să—ţi aduc coşul, că după tine ştiu că nu—i deosebire între una şi alta, tu nu ţii seamă de faţă şi dos, şi nici stavilă la năstruşnicii n—ai!

Tot aşteptând Bertoldino să se întoarcă Marcolfa, simţi că—l ia cu frig şi cu tremurat.
Fiori reci îi străbăteau tot corpul. Când să vină şi Marcolfa, îl văzu roşu vânăt, dârdâind ca în toiul iernii, deşi afară era cald. Îl aşează grabnic în pat, amânându—şi vizita la rege, gândindu—se mai degrabă la vizita vreunui vraci la căpătâiul lui Bertoldino, căruia nu—i era deloc bine.

Marcolfa o porni în căutarea vraciului. Îl găsi şi veni cu el acasă.
—Bertoldino, dormi? îl întrebă Marcolfa cu blândeţe, în şoaptă.
—Dorm dus, mamă, *mormăi* cu o şiretenie ce nu—i făcea parte din fire. Dar dacă n—aş dormi, ce—ar trebui să fac?
—Ar trebui să iei leacurile astea pe care ţi le—a prescris vraciul.
—Dacă—i aşa, eu dorm, iar el să plece.

Vraciul îşi dădu seama într—o clipă că Bertoldino nu are cine ştie ce, îi lăsă sticluţa cu leacul cel trebuincios şi îşi văzu de drum.
—Hai, Bertoldino, fii ascultător şi ia din sticluţă, ca să te tămăduieşti cât mai curând.
—Ia—o tu în locul meu. N—ai spus tu de atâtea ori c—ai face orice pentru mine? A venit clipa să—ţi ţii vorba.
—Bine, bine, dar de astă dată soarbe totuşi tu din sticluţă.
—Dă—mi—o încoace!

Luă Bertoldino sticluţa, citi ce era scris pe ea, şi o aruncă cât acolo.

—Ce faci, copil nesăbuit? se răţoi la el Marcolfa.
—Tu, dacă citeai ce e scris pe ea, acum nu te—ai mai mira. Scrie clar: «Ţineţi sticluţa bine închisă.» Aşa că pe asta ţine—o închisă şi mie desfă—mi alta cu vin bun!

Şi aşa a ţinut—o una şi bună, de—a zăcut mai multe zile în pat, spre deznădejdea Marcolfei, care nu se mai vedea în stare să biruie toate prostiile, care mai de care, ale lui Bertoldino. Când s—a făcut bine, regele le—a trimis trăsura să fie aduşi cu cinste la palat.
—Ei, Bertoldino, ce mai faci? îl întâmpină regele şi stăpânul său.
—Fac ce pot şi mai puţin ce vreau, răspunse Bertoldino, mofluz după boală.
—Cum o mai duci?
—Am vrut să—ţi aduc peşti din eleşteu, dar m—am îmbolnăvit şi n—am mai adus nimic cu mine. Oi aduce altă dată.

Te întrebam cum te mai simţi?
—Mama spune că nu mă simt deloc. Că n—am simţ; aşa că ce—aş putea spune?

Văzând regele că n—o scoate la capăt, îl lăsă în voia lui şi—şi văzu de altele. Dar tocmai când să se despartă de el, iată că vine gâfâind îngrijitorul grădinii de zarzavat a Curţii Domneşti.
—Stăpâne, Bertoldino i—a tăiat urechile măgarului meu!

Iar regele îl întrebă pe un ton blajin pe băiat:
—Nu—i aşa că tu nu puteai face una ca asta?
—Ba da, dar, Măria ta, măgarul...
—Măgarul eşti tu, îl întrerupse grădinarul.
—Măgarul, reluă Bertoldino, ştie bine de ce i—am tăiat urechile. Pe când vorbeam cu mama, l—am văzut cu ochii mei cum îşi ciulea urechile să prindă fiecare vorbă de—a noastră. M—am răzbunat pe el şi i le—am tăiat. Dacă—mi va făgădui în schimb că—şi lasă năravul acesta urât, i le voi putea pune la loc. Iată—le, întregi cum i le—am tăiat. I le lipesc şi gata!

Regele nu mai putea de râs de gogomănia lui Bertoldino. Anapoda ca el, de mult nu auzise pe altul vorbind Când i se mai potoli râsul îi spuse grădinarului:
—Fii, omule, pe pace, vezi că Bertoldino a avut pricină mare când a hotărât asemenea faptă de curaj. Lasă—i lui măgarul cel pedepsit, iar tu ţine scuzii ăştia de aur şi cumpără—ţi altul şi mai frumos.

Grădinarul i—a primit, a mulţumit şi a plecat.
—Dar până una alta, Marcolfa, mai răstoarnă ceva nou din tolba ta cu poveşti.
—Trei călători, începu Marcolfa povestea, istoviţi de drum, nimeresc, în revărsat de zori, în faţa unui izvor, tocmai când îi răzbise setea mai tare. Apa e proaspătă, limpede, fiindcă izvorăşte dintr—o stâncă înaltă şi se pierde apoi în câmpie. Deasupra izvorului, pe o tăbliţă, se citeau următoarele: «Călătorule, fii aidoma acestei ape!» Cuvintele acestea au stârnit curiozitatea călătorilor, încât fiecare se întreba ce—or fi însemnând. Crezând că—i găsise cheia, primul călător, un negustor, le tălmăci astfel: «După părerea mea, începu el, omul trebuie să muncească necontenit, întocmai ca apa acestui izvor care curge fără răgaz şi niciodată nu—şi opreşte cursul». Al doilea călător, un ţăran, o tălmăci astfel: «Eu cred că cine a scris aceste cuvinte a vrut să înţeleagă aşa: că inima şi gândul nostru să ne fie întocmai ca această apă, limpede şi curată.» Al treilea călător, un învăţat, tălmăci cuvintele după înţelepciunea lui astfel: «Această apă a potolit setea atâtor călători şi de acum încolo va continua s—o potolească pe a multora, fără a cere niciodată vreo răsplată. Luând—o de exemplu, să facem întocmai: precum apa izvorului, să facem binele fără a ne gândi la răsplată. Asta—i marea taină a vorbelor scrise, după *părerea* mea», încheie înţeleptul şi ceilalţi doi i—au dat dreptate.
—Înţelepte vorbe spui, Marcolfa. Ne faci să retrăim zilele când ne încânta urechile bietul Bertoldo.
—Iar tu, preamărite Alboino, întocmai ca înţeleptul din poveste ai făcut cu noi. Ne—ai îndestulat cu de toate şi nimic nu ne—ai cerut. Ba chiar cu cea mai mare îngăduinţă ai trecut şi peste poznele vinovate sau nevinovate ale năzdrăvanului Bertoldino. Acum, că veni vorba, spun şi eu că nu mai vreau să întindem coarda, ci cât de curând mă bate gândul să facem calea întoarsă.
—Vei porni—o la drum când vei socoti tu că e mai bine. După cum te vei putea întoarce când îţi vei aminti cu dor de noi, pentru că totdeauna vei fi bine primită tu şi ai tăi.

Regina şi regele rămaseră pradă tristeţii, deoarece Marcolfa şi Bertoldino, chiar a doua zi, luându—şi din nou rămas bun de la Curtea regelui Alboino, se îndreptară cu o căruţă încărcată de daruri şi scuzi de aur spre satul lor, Bretagnana. Toţi sătenii ieşiră să—i întâmpine, curioşi să afle ce mai era pe la Curte şi

mai ales cum au dus—o ei doi pe acolo. Şi, zile în şir, Marcolfa, cu darul ei de a istorisi, le—a tot tors la poveşti. Şi—au trecut multe zile, şi multe luni şi mulţi ani şi iată—l pe Bertoldino, om în toată firea cu gândul la însurătoare. Marina i—a fost aleasa. Şi, de cum s—a însurat, Marina i—a şi făcut un fecior şi, după spusele bunicii, feciorul părea a fi şi mai tont de cum fusese Bertoldino când era copil, încât îl poreclise, după cum îi era de sinceră firea, Cacasenno, adică «minte scurtă», fiindcă mintea acestui copil era cu mult mai încâlcită şi mai greoaie decât a lui Bertoldino la aceeaşi vârstă.

Într—o amiază, pe când ardea mai tare soarele, chiar deasupra capului, se auzi un ropot de cai. Cine altul putea fi dacă nu Arnoldo, solul de încredere al regelui, el pe un cal şi un alt cal în urma lui, singur? în curtea familiei era numai bunica lui Cacasenno, Marcolfa.

—Bună ziua, Marcolfa, mă mai recunoşti? îi vorbi Arnoldo, descălecând singur, deoarece îşi lăsase suita ceva mai departe.

—Bună să—ţi fie inima, precum ţi—o ştiu, cum să nu te recunosc? Eşti Arnoldo, omul de încredere al regelui Alboino. Ce vânt te aduce?

—Regele a auzit că între timp ţi s—a născut şi un nepot, şi tare—i dornic să—l cunoască. Te pofteşte cu el la Curte. Abia aşteaptă să vadă cui îi seamănă flăcăul?!

—Nu—i va trebui prea mult să vadă cui îi seamănă; l—a întrecut cu mult şi pe Bertoldino...

—Adică, vrei să spui că n—a luat nimic din isteţimea ta sau a lui Bertoldo? încercă să se lămurească Arnoldo.

—Un vulpoi viclean pare Bertoldino pe lângă fiul său, Cacasenno. Deoarece astfel l—a poreclit lumea. Ştii cum e lumea, nu prea iartă. I—au înghiţit ei oamenii o boacănă, a doua şi a noua, dar după aceea, porecla l—a pecetluit pe tot restul vieţii.

—Vrei să spui că e şi mai puţin mintos decât Bertoldino? O fi hazliu! Pe rege îl cunoşti, râde uşor şi el se înveselea foarte de toate poznele şi ciudăţeniile lui Bertoldino când era mic. Tot astfel se va înveseli şi de Cacasenno.

—De cum o veni, că acum e plecat cu maică—sa şi cu taică—său la câmp, şi o pornim. Plec cu nădejdea că mult timp nu—i va trebui regelui şi reginei, ca să ne trimită înapoi, valvârtej, pe drumul pe care am venit. Dar până una alta trebuie să—i împlinim dorinţa şi curiozitatea.

—Văd că ai rămas aceeaşi înţeleaptă şi supusă Marcolfa pe care am cunoscut—o.

Pe când stăteau ei liniştiţi de vorbă, iată că vine înaintea părinţilor săi şi Cacasenno, scurt, cu gâtul gros, cu o faţă rotundă, bărbia teşită, ochii rotunzi şi mari şi sprâncenele împreunate, nasul, cam turtit. Părea un fel de maimuţă cu ochi mari, sau un cotoi înfuriat şi urât, sau un alt animăluţ ciudat. Pe cât era de mic, pe atât era de înfipt. Arnoldo a vrut să stea cu el de vorbă:

—Cum te chemi?

—Eu nu mă chem niciodată!

—Cum să te chem eu, dacă vreau să te chem, îi explică Arnoldo.

—Tu nu mă chemi, fiindcă nici eu nu te chem. Cine te—a chemat aici?

—M—a trimis regele, stăpânul meu şi al tău, cu gândul să te cunoască.

—Dar eu nu vreau să—l cunosc pe el. Mi—ajung ai mei, mama, tata, bunica şi toate animalele din curte.

—Ia exemplu de la bunica şi învaţă cum să te porţi, că mâine vom fi la Curte, la palat.

—Nici mort.

Marcolfa, între timp, orânduise totul şi era gata de plecare.

—Ia te uită, băiatule, ţi—am adus o mândreţe de cal, anume pentru tine, ca să te poarte până la Curte. Şi Arnoldo îi întinse mâna să—l ajute să încalece.

—Suie—te, îl îmboldi Marcolfa, pierzându—şi răbdarea, şi mulţumeşte—i lui Arnoldo de câtă cinste îţi face.

—Nu mă urc, se încăpăţâna Cacasenno. Mi—e teamă că m—o muşca, uite ce dinţi mari are, ba parcă şi spumegă!

—Desfă bine picioarele şi urcă! Trage apoi cu putere de hăţuri, apropie calul de al meu şi vom călări aşa unul lângă altul până la Verona, îl îmbie Arnoldo cu răbdare şi duhul blândeţii.

Dar Cacasenno trase cât putu de hăţuri, după ce cu chiu cu vai îl încalecă, pe bietul cal. Acesta se ridică drept în două picioare şi apoi îl azvârli pe bietul copil, de nici nu se văzu unde. Dar, spre norocul lui, căzu pe iarba moale şi grasă, de nu—şi făcu prea mari vânătăi.

Cei din jur râdeau de păţania lui, dar Cacasenno veni dârdâind de frică, spunându—le clar şi răspicat:

—Mi—a intrat spaima în oase, ţipa el, dacă ţineţi cu tot dinadinsul să plec călare, să cădem la învoială: eu voi călări de—a—ndăratelea şi ştiu eu de ce...
—Ce mai e şi nebunia asta? se răsti Marcolfa. Cum vine de—a—ndăratelea?

—Da, aşa cum ai auzit, ca să nu mai văd nimic din câte primejdii m—or aştepta, până oi ajunge unde vreţi voi să mă duceţi. Altfel nu mă urnesc din loc.

Căutară ei să—l facă să înţeleagă să nu călărească aşa, ca neoamenii, dar totul fu zadarnic. El o ţinea una şi bună şi dintr—ale lui nu ieşi, încât s—au văzut siliţi să se plece cu toţii voinţei lui. Arnoldo se gândi şi la partea bună a lucrurilor. Văzându—I regina şi regele călare cu faţa spre coada calului, se vor înveseli pe toată ziua. Şi i—a fost gândul aurit, că lucrurile s—au petrecut întocmai cum le—a prevăzut el. Regele şi regina, când i—au privit sosind, nu mai puteau de râs de chipul speriat al lui Cacasenno, *trăgând* cu disperare de coada calului, cu spatele spre coama lui, dus de hăţuri de Arnoldo, şi o droaie de oameni în jurul lor, crucindu—se de asemenea comedie. Aşa că intrarea lor la Curte a fost precum a prevăzut—o Arnoldo, veselă peste poate, mai puţin veselă pentru el, care era tare ostenit, deoarece de la jumătatea drumului calul lui Cacasenno n—a mai vrut să meargă cu un călăreţ care—l călărea pe dos, fiindcă nu era deloc obişnuit astfel, aşa că a fost nevoit să descalece el şi să—l ducă de hăţuri mergând pe lângă calul lui Cacasenno, pe jos.
—Bine aţi venit, îi întâmpină regele şi regina. De când ai plecat cu Bertoldino de la noi n—am mai râs cu atâta poftă!
—Nu voi uita niciodată mărinimia voastră faţă de noi, se repezi Marcolfa. Nu vreau să vă linguşesc, ci vă vorbesc cu sinceritate, după cum întotdeauna v—am vorbit. Săracul mincinos e ca mărul găunos. Săracul cinstit e mereu iubit. Aşa spunea şi Bertoldo al meu. Sărăcie cu trufie e dovadă de prostie!
—Ai venit cu veselie! izbucni şi regele şi regina, fericiţi s—o aibă din nou pe isteaţa Marcolfa lângă ei. Ia să—ţi vedem nepotul!

Cu chiu cu vai izbuti şi Cacasenno să descalece, bineînţeles căzând mai întâi pe jos şi apoi ridicându—se ruşinat.

Dar în loc să se prezinte regelui, ceru voie să se ducă până într—un loc, unde nici regele nu se duce călare. Când să vină în sala palatului, iată—l că vine cu o uşă, târând—o după el.
—Ce—i cu tine, băiatule? îl întrebă Marcolfa faţă de rege şi de regină.
—Aşa mi s—a spus şi aşa am făcut. Mi—a spus Arnoldo să nu uit să trag uşa după mine când oi ieşi de acolo şi oi intra aici şi aşa am făcut! răspunse Cacasenno.
—Ce spui, Mărite rege, drept e că—l întrece în neghiobie şi pe taică—său la aceeaşi vârstă!
—O fi el chiar atât de mărginit, sau vrea să facă pe prostul de dragul hazului? se întrebă regele cu glas tare.
—Nici eu nu mai ştiu ce să cred, dar tare mi—e teamă că mintea lui atât pricepe, spuse Marcolfa.

Marcolfa îi luă uşa din spinare, el căzu în genunchi şi cu faţa la pământ, strigă:
—Veniţi să—mi întindeţi mâinile, rege şi regină, că aşa a spus bunicuţa, că trebuie să vi le sărut, de—mi face ori nu—mi face plăcere!
—N—am spus să—i scoli de pe scaune şi să vină ei la tine, nepoţele, am spus să le săruţi mâinile, aplecându—te tu în faţa lor, nu să—i sileşti pe ei să vină la tine.
—Lasă, lasă, spuse împăciuitor regele. E bine şi aşa, ridică—te şi hai să stăm de vorbă.

Dar băiatul o zbughi afară, zicându—i regelui că el nu are chef de vorbă, că guralivă în familie e

numai bunica Marcolfa.

Au rămas toţi gură—cască, şi Marcolfa, ca să mai dreagă lucrurile, vorbi ea:

—Să vă spun o poveste de—a lui Bertoldo, singurul om cu duh din familia noastră. Odată, un prinţ avea un slujitor, foarte apropiat lui, de mare nădejde. Şi un altul, văzând cât îi era el de aproape prinţului, căută ca prin mijlocirea lui să obţină o favoare din partea prinţului. Slujitorul îi făgădui că—l va ajuta în schimbul a o mie de scuzi. Şi ca să—şi asigure izbânda, slujitorul, când ceru favoarea pentru acel om, îl minţi pe prinţ precum că ar fi vorba de un frate de—al lui. Prinţul îi făgădui că avea să se gândească dacă să asculte de rugămintea lui, dar până una alta căzu pe gânduri, deoarece din câte—şi amintea el, slujitorul său nu avea fraţi. Cine minte, spunea Bertoldo, trebuie să aibă şi ţinere de minte, fiindcă minciuna are picioare scurte şi iute ajungi să o dai în vileag. Ca să se convingă de adevăr, prinţul chemă în taină pe omul care ceruse să fie ajutat şi—i vorbi astfel:

—Ori spui tot adevărul ori o păţi şi nici nu obţii ce—mi ceri!

—Prea slăvite prinţ, eu nu mint niciodată, de ce—aş minţi acum?

—Ia să—mi mărturiseşti cu sinceritate, slujitorul meu ţi—e frate?

—Da' de unde! Dacă mi—era frate îi făgăduiam eu o mie de scuzi?

—Bine, îi răspunse prinţul. Vei fi mulţumit în rugămintea ta. Voi orândui eu lucrurile să fie precum ai dorit, dar te învoieşti cu mine să nu—i pomeneşti o vorbă slujitorului meu din câte vorbe am schimbat noi doi azi?

—Mă învoiesc şi—ţi mulţumesc din inimă. Şi cei o mie de scuzi să—i dau lui?

—Ba să—i laşi aici!

A lăsat omul scuzii şi a plecat liniştit şi cu încredere în făgăduiala prinţului, convins că nu avea să—l înşele în aşteptări.

Slujitorul, care nu ştia nimic şi nici prin minte nu—i trecea ceva din cele întâmplate, îi aminti stăpânului său într—o bună zi de făgăduiala făcută fratelui său, iar prinţul îi răspunse, uitându—se cu înţeles la el:

—Am uitat să—ţi spun că cel de care mi—ai vorbit şi de care credeai că e fratele tău, e de fapt fratele meu, aşadar caută—ţi un altul.

Nu i—a fost greu slujitorului să—şi dea seama că se dăduse de gol în faţa prinţului.

Acum prinţul era fratele celor o mie de scuzi.

—Isteţ răspuns, vorbi regina. Dar să revenim la oile noastre. De ce, Marcolfa, atâta timp n—ai mai dat pe aici?

—Neaflând nici o veste despre noi, veştile erau bune, căci tot ce—am primit atunci de la Măriile Voastre, scuzi de aur, pânzeturi, stofe, vinuri şi câte altele, le—am vândut şi ne—am făcut casă frumoasă, ne—am luat pământ şi azi suntem cei mai înstăriţi din sat.

—Dar dacă ai avut stofe şi pânzeturi frumoase şi bune, voi de ce nu v—aţi îmbrăcat cu straie cusute din ele?

—Viaţa la munte ne cere îmbrăcăminte aspră ca a noastră şi trainică. Pâine neagră şi mâncăruri modeste, apă rece şi proaspătă de munte, şi nu vin, toate astea ne prelungesc zilele.

—Fiecare cum a apucat şi cum e obişnuit.

—Vai de cel ce—şi iese din obiceiuri, cum a făcut şi răposatul Bertoldo al meu; dacă respingea bunătăţile de la Curte şi mai mânca câte o fasole cu ceapă, poate că ne povestea el acum povestea cu boierul neamţ şi cu vinul italian.

—Şi dacă el n—o mai poate face, poate te înduri tu să ne—o povesteşti, că şi tu ai darul lui la povestit.

—Dacă mă cinstiţi cu ascultatul, hai s—o spun: Un boier neamţ, vrând să plece la Roma cea minunată cum nu—i alta, îşi luă cu el slujitorul de încredere şi mai înainte de a porni—o la drum, îl rugă următoarele: «Tu vei merge mereu înaintea mea şi în toate oraşele unde ştii că mă voi opri, opreşte—te mai întâi tu şi în toate hanurile castelelor, în oraşele mai de seamă, de—a lungul şoselei, vei gusta din vinul pe care—l au. Ştiu că te pricepi, mai spuse neamţul. Dacă—ţi va părea vin bun, după cum s—a dus vestea despre vinul italienilor, pe uşa hanului sau cârciumii să scrii *EST* ceea ce pentru mine va însemna că este vin bun acolo şi numai acolo mă voi opri şi eu. Unde ţi se va părea acru sau fără gust şi fără buchet, vei scrie *NIX* şi eu voi înţelege că trebuie să trec mai departe. Slujitorul l—a ascultat întocmai şi neamţul, unde vedea *NIX* mergea plictisit mai departe, iar unde vedea *EST,* se oprea, de abia se mai urnea apoi la drum de plăcerea vinului nemaipomenit de bun. Şi tot mergând spre Roma, ajunse

slujitorul în Toscana, cam pe la jumătatea drumului între Florenţa şi Siena, pe la Poggibonsi şi oprindu—se la hanul numit Delle Chiavi gustă el din viţă de Vernaccia, Moscatello şi Trebbianno de cu greu s—a mai desprins de ele, scriind cât de mare a putut *EST EST EST* pentru fiecare sort în parte. Şi se pricepea mai dihai ca un paharnic regesc. Când a ajuns şi stăpânul lui acolo, văzând scris de trei ori *EST* a intrat cu emoţie, şi de cum a gustat din primul vin, s—a lins satisfăcut pe buze, l—a cerut pe al doilea şi nu se mai îndura să se despartă de al treilea şi trei zile a tot gustat din primul, din al doilea şi din al treilea, necontenind cu laudele. Servitorul era lângă el, deoarece, văzând că stăpânul nu—l mai ajungea deloc din urmă, făcuse calea—ntoarsă, fiind mai mult ca sigur unde avea să—l găsească pe neamţ. În van îi tot spunea slujitorul să renunţe, că el se încăpăţâna să mai stea. Şi tot bând neamţul, pe neaşteptate, l—a cuprins un fel de fierbinţeală, apoi o sufocare. Nici ps! n—a apucat să spună şi—a şi fost gata. Cuprins de adâncă mâhnire, slujitorul cel credincios, tuturor celor care—l întrebau ce se petrecuse cu stăpânul lui, el nu le răspundea decât într—un singur fel şi anume prin două versuri latine:

Dominus meus, mortuus est, Propter Est Est Est.

Deci închei, spunând că vinul băut fără măsură poate aduce chiar necazuri mari. Apa noastră rece şi limpede de la munte ne păstrează rece şi limpede mintea şi nici nu ne poate înfierbânta şi sufoca, oricât am bea din ea. Parc—o aud murmurând şi şerpuind printre stânci, croindu—şi drum cu mişcări line, abia simţite.

—Bravo, Marcolfa, n—ai pierdut harul povestirii, dar acum du—te de te odihneşte şi mâine om mai vedea. Aveţi pregătite două camere frumoase.

Marcolfa a pornit—o, ce—i drept cam istovită de drum, spre camera ei. Somnorosul şi veşnic înfometatul Cacasenno, după ce se oprise mai întâi la bucătărie, să ceară ceva de mâncare, condus de un slujitor, se opri în odaia destinată lui. Camera lui era alături de cea a bunicii. Când Marcolfa trecu prin faţa camerei lui Cacasenno, grijulie cum era întotdeauna cu băiatul, se gândi să vadă dacă se culcase. Dar iute se răzgândi, ca nu cumva el să fi adormit şi ea să—l deştepte. Cum se întâmplă, că tocmai în clipa aceea, un strigăt de groază şi un zgomot nemaipomenit o înfiora din cap până—n picioare. Se repezi să deschidă uşa, şi ce să vadă? Cacasenno zăcea pe jos, strivit de o droaie de scânduri. Slujitorul, după ce l—a condus în cameră i—a spus să se urce frumuşel în pat, iar el, crezând că patul este partea de baldachin de deasupra patului propriu—zis, se caţără pe una din cele patru coloane, şi când se trânti cu putere pe brocartul delicat, căzu grămadă, prăvălindu—se cu ornamente cu tot.

Până să se dumirească ce se întâmplase, mai—mai să leşine de spaimă Marcolfa, şi aşa, istovită şi sfârşită după drum. îl scoase iute de sub lemnăria aceea dărâmată peste el, şi—i explică şi ea, cum putu, că paturile de la palat erau ceva mai altfel decât cele de la ei de la ţară. Şi că n—avea decât să se suie în mod firesc în el, fără să se cocoaţe pe ornamente şi să facă atâta tărăboi. Spre o mai mare siguranţă, îl aşeză chiar ea în pat, trase obloanele şi—l lăsă să doarmă. De dimineaţă ce să audă de alături Marcolfa? Alte ţipete. Intră iute la Cacasenno în cameră. întuneric beznă, şi el ţipa cât îl ţinea gura că în timpul nopţii, de spaimă, pesemne că orbise.

—Mamă—mare, am orbit! Ce mă fac, că nu mai văd!

—Caraghiosule, n—ai orbit, aşteaptă să deschid obloanele. E întuneric în cameră.

—Fit veselă că n—am orbit, acum văd! Ai avut dreptate, era numai întuneric.

—Multă răbdare îi mai trebuie omului cu tine!

Veni un slujitor s—o cheme pe Marcolfa.

—Regina te—aşteaptă, Marcolfa. Lasă—I pe băiat puţin şi du—te la ea.

Şi Marcolfa n—o lăsă pe regină s—o aştepte.

—Cu ce—ţi pot fi de folos, preageneroasă regină?

—Îţi spun îndată, Marcolfa. Şi nu mă mai copleşi mereu cu lauda.

—Eu nu te laud ca să te linguşesc, că n—aş avea de ce. Ai fost darnică totdeauna cu mine fără a—ţi fi cerut vreodată ceva. Ştii că eu sunt deschisă şi sinceră, nu ca vulpea cea şireată şi mincinoasă. Ştii povestea cu vulpea şi lupul?

—Te ascult. Chiar de—asta te—am chemat. Vreau să ştiu mai multe snoave. Cum deseară am oaspeţi, eu trebuie să—i înveselesc, ca gazdă. Şi de la tine ştiu că pot învăţa snoave cu haz. Povesteşte prin urmare...

—Fugărind la disperare vulpea pe un biet iepuraş, iat—o prăvălindu—se într—o groapă cam adâncă. Se foi ea cât se foi în groapă. Se caţără pe un *perete,* pe altul, dar nu izbuti decât să—şi scrântească labele şi altceva nimic. Din întâmplare, trecea tacticos pe acolo şi lupul, prietenul ei din totdeauna, pe care l—a dus de nas de câte ori a vrut. Ajungând lupul la marginea gropii şi auzind ceva mişcându—se acolo, întrebă: «Cine se mişcă acolo? Cine se vaită?» Căci vulpea se mai şi văita. «Mă vait, răspunse ea, că numai eu ştiu ce le aşteaptă pe vieţuitoare când se va prăbuşi cerul peste pământ şi le va strivi pe toate». «N—am ştiut nimic.» spuse lupul întristat. «Eu am ştiut şi m—am pitit aici. Vino şi tu de te ascunde!» Deşi mereu păcălit de vulpe, lupul, mai de frică, mai de încredere în deşteptăciunea vulpii, o ascultă şi de astă dată şi zdup! în groapă. Ca prin farmec, vulpea se sui pe spinarea lui şi ţâşt! afară, fiindcă aşa, mult mai uşor i—a fost să sară afară din groapă. Lupul a rămas acolo vorbind singur. Dar nu pentru multă vreme, deoarece vulpea, ca să mai câştige încrederea ciobanilor, i—a vestit în grabă de locul unde pot vâna uşor un lup. Şi în scurt timp l—au luat pe bietul lup din groapă ca din oală. Şi vulpea n—a avut remuşcări, că după mintea ai cine e hain şi mai e şi prost, n—are rost să—i încurce pe cei deştepţi.

—Nu—i rea povestea ta. Aş vrea să mai ştiu şi altele.

—Să ţi—o spun pe cea cu vulpea şi cu lupul la fântână.

—La fântână? Parcă pe asta n—am auzit—o! spuse regina.

—Trecând prin faţa unei fântâni, privi cumătră vulpe înăuntrul ei şi văzu o mulţime de peşti. Cum deasupra fântânii de pe un scripete se afla un lanţ cu două găleţi, se lasă uşurel într—una din ele şi ţâşt în fundul fântânii şi se îndestulă cu peşti de se făcu de două ori pe cât era, când se lăsase în fundul fântânii. Dar acum ce să facă să iasă de—acolo? Se frământă şireata, dar nu—i veni nici un gând bun. Şi atunci lăsă ruşinea de—o parte şi începu să se jeluiască, ceea ce arareori se întâmpla, cât era ea de trufaşă. Tocmai când îşi pierduse toate nădejdile, se aplecă deasupra fântânii păcălitul cel de totdeauna: lupul. Nu se lăsă până nu se aplecă mai tare şi întrebă: «Ce—i, cumătră vulpe? Nu te—am auzit de mult văicărindu—te! Ce faci în fundul fântânii?» «Mă vait că nu mai pot mânca , tocmai acum când am la picioarele mele atâţia peşti mari şi gustoşi! Mă vait de prea mult bine!» «Nu te cred, mincinoaso, prea de multe ori ţi—ai râs de mine.» Şi era gata—gata să meargă mai departe, dar vulpea se încăpăţâna şi nu—l lăsă să plece. «Nu mă crezi? Dar dacă—ţi arunc unul mare sus, mă crezi?» Şi nici nu—şi termină vorba şi ţâşt! aruncă până deasupra fântânii un peşte mare, de înlemni lupul, până să se dumirească. Nici nu—i mai răspunse. îl devoră cât ai zice «peşte» şi zdup! în găleata cealaltă a lanţului, bâldâbâc! în fund, în timp ce, lingându—se pe bot de mulţumire, şireata cumătră urca cu prima găleată. Cu gândul la peşti, lupul nici n—a observat—o când a trecut pe lângă el. Şi avid de bogăţia de peşte de care dăduse în fundul fântânii, până să se dezmeticească de şiretlicul vulpii, cumătră era hăt departe. E de crezut că o mai fi trecut pe acolo şi altă vieţuitoare pe care s—o fi amăgit de astă dată lupul şi tot aşa până cine ştie când.

—Aşa—i şi—n lume, zise regina într—o doară: unii urcă, alţii coboară, căci lumea seamănă cu o scară.

—Şi noi eram pe ultima treaptă, vreau să spun pe prima şi tu regină împreună cu regele ne—aţi urcat până sus de tot. Dar după cum spunea şi înţeleptul meu Bertoldo, se cuvine să cunoşti distanţa la care trebuie să stai faţă de un prinţ sau chiar rege: prea aproape, spunea el, te arde, prea departe, nu te încălzeşte. Deci să stăm la o bună depărtare nu prea mică, nu prea mare.

—Ce tot spui, Marcolfa?

—Noi, mâine în zori, plecăm pe drumul pe care am venit. Lasă să mai facă şi acasă năzbâtii Cacasenno, că aici a făcut destule.

Aşadar Marcolfa, încărcată de daruri, ca şi în alte rânduri, s—a întors acasă cu nepoţelul ei, spre bucuria părinţilor lui Cacasenno şi a prietenilor din sat, precum şi spre veninul invidioşilor din sat.

Şi-au petrecut ei mulţi ani, în mare veselie.
Că la belşug prieteni nu vin o sută, ci o mie!

Din galeria ilustrelor personaje de basm izvorâte din imaginaţia populară vă propunem să cunoaşteţi doi eroi foarte asemănători cu celebrii noştri Păcală şi Tândală. Bertoldo şi Bertoldino, mucaliţi şi isteţi, ne farmecă prin dialoguri spumoase şi pline de haz, reuşind să iasă basma curată din cele mai năstruşnice situaţii.

ISBN 973-568-920-1
9 789735 689209